e sokup
esleyen
ülünce,
bertaraf
eyici ve
yüzler
n önce
N „ kre-
ık verir.
nuhafaza
ini kul-
caksınız.
bilirsiniz.
15
Krs.

Yarım Ay

No. 56

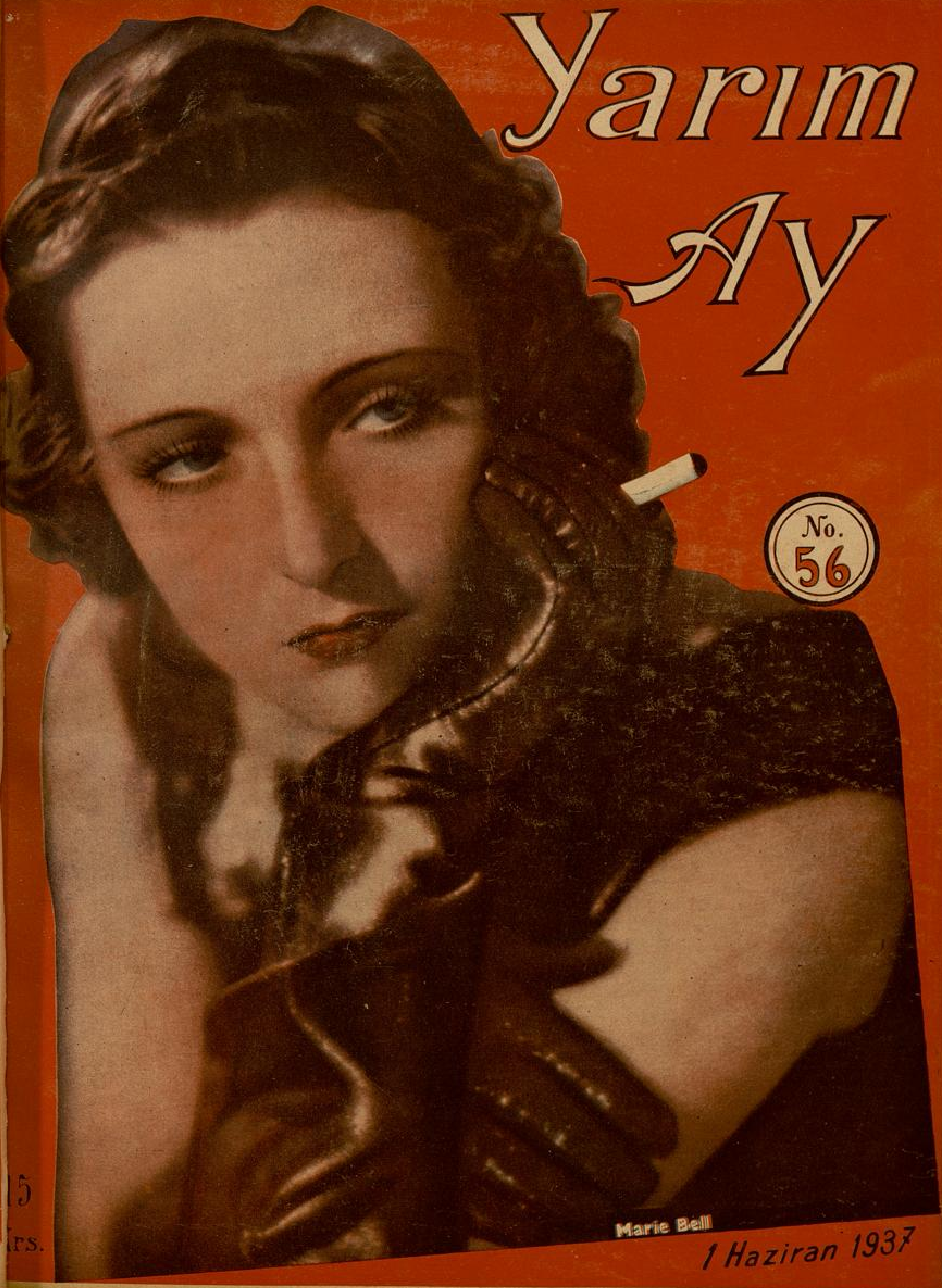

Marie Bell

1 Haziran 1937

◆YARIM AY◆

15 Günde Bir Çıkar Edebî - ilmî - ictimaî Mecmuadır.

İdare Merkezi : İstanbul, Sirkeci Ebussuud Caddesi No. 1-3 te

RESİMLİ AY MATBAASI T. L. ŞİRKETİ.

Abonman Şartı : Türkiye için { 6 Aylığı : 175 Kr. / 12 „ 350 Kr. Ecnebî için { Yıllığı 1 İngiliz Lirası

Telefon : **23607** *Telgraf adresi :* **Resimliay** *Posta Kutusu :* **629**

Rica : 1) İdare işlerine ait muhaberelerin; **Resimli Ay Matbaası T. L. Şirketi İdare Müdürlüğü**

Yazı „ „ „ : „ „ „ Yazı „

Bilmece „ „ „ : „ „ „ Bilmece Memurluğu

adreslerine yazılması.

2) Bilmece zarflarına 6 kuruşluk pul yapıştırmağa lüzum yoktur; bunların zarflarını açık gönderiniz, o zaman yalnız 1 kuruşla gelir.

1937 PARİS SERGİSİ ve ESKİ SERGİLER

Günün havadisleri sırasında, aylardanberi, kıymetini, ehemmiyetini kaybetmiyen mevzulardan biri'de, şüphesiz ki: [1937 Paris Umumî Sergisi]dir.

Sergi hakkında, çok şeyler yazıldı, yazılıyor, ve daha da yazılacak.

Fakat bu yazılan ve yazılacak şeylerin ekserisi birçok tafsilât ve teferruat içinde boğulmaktadır. Biz, burada, serginin çevresini rakamlarla ve kısa anlatacağımız için, okuyucularımız hiç yorulmayacaklardır.

Sergi, 25 Mayısta açılacaktır.

Sergide, 90 pavyon olacak, bunun 42 si yabancı milletlere tahsis edilecek, ve eğer ufak tefek yapılar da hesaba katılacak olursa, sergideki bina sayısı 325 i bulacaktır.

Serginin uzunluğu, Sein nehrinin sağ ve sol kıyıları boyunca, dokuz kilometreye yakın olacaktır.

Sergi, 185 gün sürecektir.

Sergiye, bütün dünyanın alâkasını uyandırmak için yapılan ve yapılacak olan propaganda, akla durgunluk verecek bir dereceyi bulmaktadır. Şimdiye kadar, sergi merkezi ve muhtelif pavyonlar için, herbiri 10.000 baskı olmak üzre 300 tebliğ, beyanname ve saire çıkarılmıştır.

Bu baskıların adedi, biribiri üzerine sayılacak olursa, 3 milyon etmektedir. Eğer bunlar biribiri üzerine konulursa, 300 metre uzunluğunda olacaktır. Eğer yanyana serilecek olursa, 20 hektarı kaplıyabilecektir.

***

Muhtelif gurupları, spor cemiyetlerini ve diğer birçok heyetleri barındırabilmek için konak merkezleri tamamen düşünülmüş ve üç merkezde, 6,000 yataklı olmak üzre 672,000 yatak temin edilmiştir.

Bütün bu gurupların, cemiyetlerin, heyetlerin yatıp kalkacakları yerlerdeki lôkantalar, günde 2 milyon öğün yemek hazırlayabileceklerdir.

***

1937 sergisi, ters tarafından bir rekor kırmaktadır. Çünkü bu rekor, spor rekorlarının aksine olarak, bir gerileme rekorudur:

Elektrik pavyonunun dış duvarı üzerine 60 metro uzunluğunda ve 10 metro yüksekliğinde ve 600 metro murabbaı bir ekran konacaktır. Halbuki 1900 sergisinde, Mösyö Loius Lumière, 27×38 uzunluk ve yüksekliğinde, 725 metro murabbaı bir ekran koymuştu.

***

1937, Paris sergisi açılırken, eski sergilerden de bir parçacık bahsedivrelim:

Dünyada, ilk Umumî Sergi, 1851 senesinde, Londrada, sergi için yapılmış olan sarayda açılmıştır.

Fransada, ilk sergi, 1798 yılında,

Parisin meşhur Eiffel kulesi

(Champs-de-Mars) meydanında açıldı. Müteaddit kapılarla süslü, dört yanı bir duvarla çevrilmiş olan bu sergide, Fransız fabrika ve imalâthanelerinde yapılan güzel ve değerli şeyler teşhir olunmuştu. Bu sergi, ancak 4 gün açık duracakken, müddeti uzatılarak 10 gün devam etti. Sergide mallarını teşhir eden 110 kişiden 12 si gümüş madalya ve 20 si takdirname almış, Bréguet adında bir saatçıya da mükâfat verilmiştir.

1802 sergisi, Louvre sarayında açılmış, 5 gün devam etmiş, ve sergiye iştirak eden 140 kişi arasında; yeni dokuma tezgâhı için Jaquard adında bir san'atkâra, bronz madalya verilmiştir.

1806 sergisi (İnvalides = Malûller) sarayında, 26 Eylülden 25 birinciteşrine kadar açık durmuştur. Sergiye iştirak edenlerin sayısı 1422 yi bulmuş ve Oberkampf adında bir mucit, altın madalya almıştır.

***

Birinci Napolyonun zamanında, muharebelerden göz açıp ta sergi kurmağa vakit bulunamamıştır.

Restauration zamanında, Louvre sarayında, dört senede bir, (Saint-Louis) kıral yortusuna raslayan 25 Ağustosta sergiler açılmıştır.

Bu sergilere iştirak edenler; 1819 da 1,652; 1823 de 1,762; 1827 de 1,795 e çıkmıştır.

Loius-Philippe zamanında, beş senede bir, (Saint - Philippe) kıral yortusuna tesadüf eden 1 Mayısta açılan sergiler, 1834 de Concorde meydanında; 1839 ve 1844 de Champs-Elysées de kurulmuştur.

İkinci Cumhuriyetin 1849 da açtığı sergiye Cezair ve diğer sümürge gurupları da alınmış; bu sergiye iştirak edenler 4,532 yi bulmuştur.

Bu serginin kazandığı muvaffakiyeti imrenen İngiltere, 1851 de, Londrada daha mükemmelini açmışlardır.

Üçüncü Napoléon, İngilizlerin muvaffakiyetini çekememiş, altta kalmak istememiş, ve İngilizlerin yıldızını söndürmek gayreti ve endişesile 1855 de, "Umumî bir Sergi" açmıştır.

Bu sergi, şimdiki sanayi sarayı (Osand Palais) nin bulunduğu yere kurulmuş ve 1897 de yıktırılmıştır.

10 hektara yakın bir arazi üzerine kurulmuş ve muvaffakiyetle başarılmış olan bu serginin kısa bilânçosu şudur:

Sergiye iştirak edenler: 23,954
Sergiyi gezenler: 5,162,103
Hasılât: 5,000,000
Serginin umum masrafı: 11,000,000.

Serginin muvaffakiyeti, Fransa hükûmetini haveslendirmiş; ve on iki sene sonra 1867 de, Champs-de-Mars da açılan sergi, eskisinden daha parlak bir muvaffakiyet kazanmıştır:

Sergi sahası: 15 hektar,
Sergiye iştirak edenler: 50,226
Sergiyi gezenler: 8,805,969
Hasılât: 10,518,375 frank.
Serginin umum masrafı: 26,000,000 frank.

1878 sergisinde, daha büyük mikyasta bir ilerleme hamlesi görülmektedir:

— Arkası 28 inci sayfada —

ESKİ TÜRKLERDE ŞARAP ve TARİHİ

(Türklerin Şaraba Verdikleri Ehemmiyet - Kanun Nazarında Üzüm ve Şarap - Şarap Ticareti - Hükûmet Bunları Nasıl Tutuyordu ? - Şarap Muhafazası - Şarap Nasıl İmal Edilirdi? - Şarap Nevileri - Türkler Arasında Şarap İptilâsı.)

No.: 2

Yazan :

Rıza Çavdarlı

Türklerin şaraba verdikleri ehemmiyeti lâyıkile anlayabilmek için (Honaz, Şansi, Kansu) ve yine (İlicuydu) ve bunlar gibi Hindistanın şimalindeki (Mohen-cadara) hafriyatına bir göz gezdirmek; ve buralarda çıkan tabletlerle, şarap eşyasını tetkik etmek kâfidir.

Türkün ilk medenî buluşu olan bağcılık ve şarapcılık, hemen her tasarrufun Türkten talep ettiği bir varlıktı. Bağsız bir ev olamadığı gibi, şarabını saklıyamıyacak bir mahzene malik olmıyan bir ev de yoktu. Bağ ve mahzen tasarruf esaslarından birini teşkil ediyordu. En eski Türk kanun metinlerini tetkik ettiğimiz zaman, üzüm ve şaraba hasredilmiş maddelerin bolluğu, bu hususa verilen ehemmiyetin en canlı bir delilidir. Türkler şaraba yalnız dinî bir kıymet atfetmekle kalmamışlar; ona medenî ve kanunî bir ehemmiyet te vermişlerdi.

Yine en eski Türk kanunlarını, bütün Türk halklarında müşterek olarak buluruz. Orta Asyanın milâddan iki bin, veya üç bin sene evvelki kanunu ile, Medinin, Babilin, Etinin kanunları arasında, hiçbir fark görülmemesi, ilk defa adlî teşkilâtın anavatanda doğarak, diğer yerlere de muhaceretle gitmesinden ileri gelmektedir. Bu kanunlar yalnız Türklerin malı olarak kalmamış, Asuri ülkesinde de, Asuriler tarafından tercüme edilerek kendilerine maledilmişlerdir. Yani: Asuri kanunu dediğimiz kanunlar üzerinde tam bir Türk tesiri görürüz.

Assur-Bani-Habalın sarayında bulunan ve onun kütüphanesini teşkil eden eski tekstlerdeki bütün adlî formüllerin, Turandan Turanlılardan; hem de yüksek Asyadaki Turanilerden geldiği ilk nazarda göze çarpar. [1] Bu tekstlerin sağında aslî Türk lisanı, solunda da Asuri tercümeleri vardır. [2] Bu kanunlarda da üzüme ve bağcılığa verilen ehemmiyet, tamamile orta Asyadakinin aynıdır. Bütün dünyanın ilk medenî şehri olan (Hami) de üzüme, bağcılığa, şaraba hasredilmiş kanun metinlerinde, madenlerde işleyen ameleye karşı pek büyük imtiyazlar verilmişti. Bunlar harp zamanında bile kendi işlerinden başka işle meşgul olamazlardı. Fakat ancak bağlardan üzüm toplamak mükellefiyetinden maden amelesi bile kurtulamamıştı. Üzümün bolluğu, her evin bir bağa sahip olması, sahibinin harbe iştiraki zamanında, kadın kuvvetleri seferber hale sokularak toplatdırılır, kurutulurdu. Bu kuvvetler kifayet etmezse, maden amelesi de bunlara yardımda bulunurlardı. Türk eski adlî formüllerinde, kadınların bile harbe iştirak ettiklerine dair kayıtlara tesadüf etmekteyiz. Bir kimse, icar ile diğer bir kimseyi harbe gönderdiği gibi, ayni suretle bir kadını da icar ile harbe gönderebiliyordu. Kanunda icar bedeli erkek için on iki gümüş, kadın için de altı gümüş kesilmişti. Bunun böyle olmasına sebep kadının geri hizmette kullanılmasıydı.

Harp zamanlarında bile üzümler metrûk olarak bırakılmaz, kurutulur, şarap haline sokulur, sahibinin avdetini beklemek üzere onun mahzenine konurdu.

Şarabı yapmağa yardım eden üzümü, bağdan çalan bir kimse, yalnız para cezası vermekle kurtulamaz, Hâkanın huzuruna getirilerek orada da bir mızrak ile dövülürdü. Bağ hırsızlığı, bütün hırsızlıkların fevkinde, en şenî bir hırsızlık diye telâkki edilirdi.

Komşunun bağına, hayvanlarını salıp ta onu harap etmek, bağın iki misli kıymetini ödemek, veya aynen o bağa mümasil bir bağ vermekle halledilirdi. Dinde pek kudsî olan şarabın üzümü, Türk kanunlarında en medenî hakka sahip bir varlıktı. Bağın, şarabın bulunduğu yere fena ruhlar bile giremezdi. Çünkü şarabı bizzat Gök, Tanrı takdis etmişti.

İnsaniyet tarihinin en iptidaî zamanlarında, Dravidiyen dediğimiz Türk halkları Hindistana, daha Brahamizmin mevcut olmadığı bir zamanda gelmişlerdi. Caldweld, bunların lisanı üzerindeki tetkikatında, medeniyete ait birçok kelimelerin menşeinde sanskrit olmadığını göstermiştir. Buna ait olan bir tablô, bu halkların Arilerin vürudundan evvelki şayanı hayret kültür vaziyetini gösterir. Tarlaları, bağları işletmesini bilen bu halk, maden sanayiine de vakıf bulunuyor, madenden eşyalar yapıyor; kumaştan, pamuktan elbiseler giyiniyor, bunları karıları örüyor; köylerde, oturarak yetiştirdiği üzümlerden nefis şaraplar imal ediyorlardı. [3]

Bu halklar Ongro-Finnois Türk halkları menşeindendirler. Bunlar da Turanın evlâtlarıdır ki, ayni noktadan hareket etmişler, fakat başka bir istikamete yol alarak cenuba, Hindistana inmişlerdi. [4] Bunların kayıkları ve gemileri de mevcuttu. Bu gemilerle Seylân adalarına ve daha ilerilere kadar gidiyorlar, başlıca emtealarına olan şarap ticareti yapıyorlardı.

En eski menbaları tetkik ettiğimiz zaman, Türklerin ticaret hususunda, pek ileriye gitmiş bir kavim olduklarını, ve hatta siyasî ittifaklarını bile, ticarî ve iktisadî esasları gözönünde tutarak yaptıklarını görürüz. Garp Tukyolarının Bizans imparatoru Justinien nezdine gönderdikleri sefir, sırf iktisadî bir gaye için gönderilmiş, ve bilâhare Bizans imparatoru Herakliyüs ile İran aleyhine akteddikleri ittifak da, ayni iktisadî sebepler altında yapılmıştı. Ayni Türklerin, Çin ülkesinde de Çinin zafiyetinden istifade ederek, Çine kabul ettirdikleri iktisadî ve siyasî bir kapitülâsyonla da karşılaşırız.

[1] J. Oppertet j. Ménant: Documents juridiques de l'assyrie et de la Chaldée. p. 9.

[2] Recueil du Musée Britannique 1866.

[3] Lenormant; Manuel d'histoire ancienne de l'orient: III, p. 413.

[4] Op. cit. p. 414.

Çinde demir, maden, ipek, şarap ticareti yapan Türkler, buralarda, barlar, sirkeler de vücude getiriyorlar, ve hususî bir imtiyaza sahib bulunıyorlardı.

Jsekin yani (Sumat) hanın saltanatı zamanında pek ziyade büyüyen Toukiou kırallığı zengin ve zikudret olmuştu. Bu sebepten Çini de zaptetmek arzularını beslemeğe başlamışlardı. Bir izdivaç ile bunlara bağlı bulunan Çin imparatoru, bu istilâdan ancak iktisadî bir kapitülâsyon vermek suretile kurtulabilmişti. Payıtahtında oturup ipek ve şarap ticareti ile iştigal eden Türkleri, hususî ve mümtaz bir kanun ile idare ediyor, bunlara binlerce elbiseler, gıda için de hesapsız etler veriyordu. [1]

Çinde umumiyetle bar, ve şarap satılan yerler, bir inhisar altında imiş gibi, Türklere aitti. Türkler buraya ta Türkistandan şaraplarını getirirler, müteaddit nevilerde şaraplar satarlardı. Bu şaraplar buralara hükûmetin, bilhassa Hâkanın himayesi altında gönderilirdi. Bunlara el sürmek, dokunmak, bütün Türk süvari kuvvetlerini karşısında bulmak demekti. Bu sebepten hiç kimse, ticaret kervanlarına dokunamaz, bunlar büyük bir emniyet altında şarka ve garbe Türk emteasını naklederlerdi. İranın Türk ipeklerini yaktırması günahı, yirmi senelik Bizans - İran muharebesini doğurmuş, ve netice itibarile de yorgun düşen İranı, Arap istilâsı altında bırakıvermişti.

Türk halklarının bulundukları mıntakalarda yapılan hafriyatlarda, bilhassa Kazagıstanın (Türkenent, Isık) civarlarında tesadüfî olarak kesretle elde edilen büyük büyük küpler, veya hayretle seyredilecek kadar büyük bakır kazanlar, bize Türkler arasındaki şarap san'atı hakkında küçük bir fikir vermeğe kâfidir.

Bundan başka, Volga boyu civarlarında yapılan araştırmalarda, İslâm olmamış Türk halkları arasındaki ecdattan kalan an'aneler de, Türkler arasında şarabın ne demek olduğunu pek güzel gösterir.

Hıristiyan veya eski dini muhafaza eden Türkler arasında dolaşanlar, doğan çocuk ile beraber, büyük bir küp şarabın, onun düğününde içilmek üzere gömüldüğü âdetini bulacaklardır. Bazan da doğan çocuğun evlâdının düğününde içilecek şarap ta gömülür. Böyrece saklanmış olan şaraplar içinde yüz, yüz yirmi seneyi geçenler de bulunur. Bu âdet Kafkasyada da mevcuttur. Çünkü Kafkaslıların da tam Türk oldukları, bugünkü lisanî tetkikler karşısında tamamile meydana çıkmıştır.

Ayni adetin islâmiyetten evvel, Orta Asyada da bulunduğunu Gibot'un: (Hami kuru üzümleri) hakkında yazdığı eserinde görürüz. Bunlar da şarapları gömüyorlar, eskitiyorlar, hattâ eskiyen şaraplar, bir nevi ilâç mahiyetini haiz oluyorlardı. İşte bu Hami şarabı, Çinde en ziyade makbul olan bir şaraptı. Ve bir ilâç olarak kabul ediliyordu.

Şarabı imâl etmek hususu da, aynen bugünkü şekilde idi. Fakat şaraplar bir çok nevilere ayrılıyordu. Elmadan yapılan şaraplar da mevcuttu. Üzüm şarapları da, üzümün cinsine göre bir taksime uğrıyorlardı. Ve bunlar yapıldıkları memleketlere göre bir isim alıyorlardı. Babil Türklerine ait tabletler,

Bu şaraplar buralara hükûmetin, bilhassa Hakanın himayesi altında...

ilâhlara takdim edilen şarapların birçok nevilerinden bahsederler. Fakat bütün bu nevilerin isimleri, üzümün çıktığı memlekete izafe edilmiştir.

Orta Asyada da böyle idi. Çin menbalarına bakacak olursak, bu menbalarda da şarap isimlerinin, yetiştiği memleket isminde olduğunu görürüz. Demek oluyor ki şarap imali hususunda, her Türk memleketi bir hususiyete sahipti. (Hami) şarabının lezzetini, (Semerkand)ın şarabında bulmak mümkün değildi. Çinde en ziyade rağbete sahip olan şarap (Hami), sonra Soule yani Kâşgar, ondan sonra da Semerkand geliyordu. Mahaza Çin müverrihlerine göre, bütün Türk ülkelerinin yetiştirdiği şaraplar, Hioueu - Hiueen Türk dansözleri gibi güzel ve lezizdi.

Böylece Çinde satılan Türk şaraplarının çeşitleri, kırktan fazlaya baliğ oluyordu. Bu da gösterir ki Türkler arasında şarap, Türkün fazla istihsal ettiği emtaadan birisi idi. Türk şarabı da, Türk ipeği gibi garba ve şarka gidiyordu.

Şarabın bu kadar bol yetiştiği mıntakada, halkın şaraba olan ibtilâ derecesi ne merkezde idi? Bunu da tetkik enteresandır.

Elimizde Türklerin sarhoşluk derecesini gösteren materiyaller yoktur. Fakat buna rağmen yine her Türkün şarabı sevdiği ve şarabı içtiği, müdekkik bir müverrih için görünmiyecek ve bulunmıyacak birşey de değildir.

Tarihin, ehemmiyetsiz gözüken gizli, kapalı sayfalarını karıştırdığımız zaman, Türklerdeki şarap iptilâsı derecesini öğrenmek hususu da kolaylaşır. Bu sayfalara bakacak olursak, Türklerin şaraba olan meclûbiyetleri, kendilerine hayatlarını bile unutturtmuştur. Şimalden gelerek, Mediyi, Asuri ülkesini, Suriyeyi baştanbaşa fethettikten sonra Mısıra kadar dayanan, ve bu havalileri yirmi sene idareleri altında tutan Türkler, Medide bu şarabın yüzünden, ileri gelenlerini feda etmişler, sarhoşluğun kurbanı oluvermişlerdi.

Bundan sonra ilk İran hükümdarı Keyhüsrev, Türkün şaraba olan ibtilâsını bildiği için, Türk Masajet ülkesini zabta giderken, Masajet Türklerini şarapla avlamak istemiş, fakat bu avlayışı, Türk Masajet kıraliçesi Tomyris'e boynunu vurdutmağa sebep olmuştu.

Keyhüsrev son günlerinde, Hazer denizi şarkında geniş bir arazide oturan Masajet Türklerinin arazisini zapt ve istilâ arzusunu beslemişti. Onu bu arzuya sevkeden sebep, güzelliği kulağına kadar gelen Türk kıraliçesi Tomyris'i elde etmek ve onunla izdivaç eylemekti.

Keyhüsrev Arax'ı geçdikten sonra, ileri gelen Türk Generallerini bir hile ile avlamak yolunu düşünmüş, bunun için de en büyük yardımcı olarak şarabı bulmuştu. Keyhüsrev Türkün şarap karşısındaki zafını pek iyi biliyordu.

Hazırlattığı büyük bir sofrayı şaraplarla doldurmuştu. Ve burayı en zaif askerlerine bırakarak, geriye çekildi.

Masajetlerin bu yere gelen pişdar kuvveti, bu askerleri katil ve imha ettikten sonra, şaraplarla dolu olan sofrayı görür görmez, harbi unutuvermişler, hemen sofranın başına geçip oturmuşlardı. Keyhüsrevin kurduğu bu hileyi, hiç kimse düşünmemiş, şarap karşısında düşünmeği bile akıllarına getirmemişlerdi. Şarapları sızıncıya kadar içip bitirdikten sonra, masanın etrafına düşerek derin bir uykuya dalmışlardı. Keyhüsrev tam zamanında avdet ederek bir kısmını kılıçtan geçir-

(Arkası 28 inci sayfada)

[1] Stanislas Julien: Documents historiques sur les Tou Kioue (turcs). p. 19

BÜLBÜL

ÇAKILLARI

— II —

Cepheye hareket için hazırlanmağa başlamıştık. Bölükte bir hadise oldu; garip, içinden çıkılmaz, karışık bir hadise...

Bölüğümüzün noksanları tamamlanıyordu. Taburumuzun bulunduğu yerle alay karargâhı, biraz uzakça idi. Bu uzaklık yüzünden, "teslim ve tesellüm„ muamelelerinde, zaman zaman karışıklıklar, yanlışlıklar oluyordu.

En küçük bir intizamsızlığı:

— Neden olsun? Niçin sebep veriliyor?

Diye havsalasına sığdıramayan yüzbaşıyı, bu karışıklıklar, yanlışlıklar, hasta edecek kadar sinirlendiriyordu.

Yüzbaşıyı, bütün bölük, candan seviyordu; onun kızmaması, sinirlenmemesi için herkes, bütün dikkatile çalışıyordu. Fakat bütün bu sevgiye, dikkatlere rağmen, yine ufaktefek aksamaların önüne geçilmek kabil olamıyordu.

Vaktimiz dar olduğu için, acele etmek mecburiyetinde idik; bu telâş, hepimizi şaşırtmıştı. Ve işte bu umumî şaşkınlık arasında, bir hadisenin vukuu gayri tabiî addolunamazdı.

Portatif çadırlarımızın bir çoğu eskimiş, kullanılamıyacak hale gelmişti; "miadından evvel çürüğe çıkarılan„ ların yerine, yenileri veriliyordu. Çadırlar, teslim olunduktan sonra, mangalara dağıtılırken, iki parçanın eksik olduğu görüldü, ve içinden çıkılmaz, karışık mesele de, bundan çıktı.

Nöbetci takım zabiti, başçavuş, bölükemini, bu mesele karşısında, baş başa verip düşündüler:

— İki parça, neden eksik çıkıyor?

Bir çok ihtimaller, akla geldi:

—Debboyda, başka eşya ile karışmış olmasın!

Debboy, boşaltıldı; elek elek arandı; eksik parçalar çıkmıyordu.

— Yanlışlıklae skilerin arasınaatılmasın? dendi ve eskiler birer birer yoklandı, yine nafile!

Mangalara dağıtılırken, fazla verilmiştir; alanlar da belki dikkat edememişlerdir! diye düşünüldü; mangalara bakıldı, soruldu; bu da yanlışlığı ortaya çıkarmadı.

Bu vaziyet karşısında, nöbetçi takım zabiti, başçavuş, bölükemini ne yapacaklarını karar veremiyorlardı:

— Debboyda yok...

— Eskilerin arasında da yok...

— Mangalarda da yok...

— Yüzbaşıya haber verelim mi?

— Daha kat'î netice almadan, yüzbaşıya birşey söylemiyelim.

— Hangi katî neticeyi bekliyoruz?

Başçavuş, kararını vermişe benziyordu:

— Alaydan, iki parça noksan almış olmıyalım?

Bu fikir, nöbetçi takım zabitile bölükeminini de ümitlendirmişti; ikisi bir ağızdan:

— Evet, dediler. Alayda, hatta tabur karargâhına da, öbür bölüklere verilenler arasında karışmış olur.

Başçavuş, ümidi bu kadar ileri de götüremiyordu:

— İşi, öbür bölüklere kadar uzatmayın; sorması, aranması, anlaşılması güç olur. Önce tabura, sonra da alaya uğrarız.

Yüzbaşı, bölük ihtiyaçlarını tesbit için tabur kumandanı ile birlikte alay karargâhında bulunduğundan, bölükteki telâşı görmemiş, vakayı bilmiyordu.

Başçavuşla bölükemini, tabura ve alaya gittiler; oradan döndükleri zaman, ikisi de yorgun ve halsizdi. Merakla soran nöbetçi zabitine, başçavuş, yüzünü buruşturarak cevap verdi:

— Taburdan da, alaydan da ümit yok... Tabur yaveri ile yazıcı Rüştü efendi, bizim bölüğe teslim edilen parçalarda hiç bir eksik olamıyacağını iddia ediyorlar. Tabur yaveri:

— Ben, saydım; sizde bir yanlışlık olacak, diyor.

Nöbetçi takım zabiti, hiç sesini çıkarmıyordu. Bölükemini de Başçavuş gibi ümitsiz, neşesizdi:

— Alayda da iaşe zabiti ile debboy memuru, bizi suçlu buluyorlar:

— İki kere gözünüzün önünde saydık! diyorlar. Şimdi, ben de hatırlıyorum, doğrusu... Bizde bir yanlışlık olacak?

Ve nöbetçi takım zabiti ile başçavuş, bölükemini, tekrar başbaşa vermişlerdi: Bu yanlışlık, ne suretle oluyordu? Mesuliyet, dönüp dolaşıp, kendilerinin üzerine yüklenecekti.

Başçavuşun içi içine sığmıyordu:

— Yüzbaşıya söylemekten başka çare kalmadı... O, bütün mesuliyeti, bizim üçümüzün üzerine yükliyecek! Bizbize konuşuyoruz. Bu işte, bizim, bir suçumuz, günahımız var mı?.. Peki, neden eksik çıkıyor?

Nöbetçi takım zabiti de telâşını gizlemiyordu:

— Hiç bir suçumuz olmadan, yüzbaşının gözünden düşeceğimize yüregim yanıyor!

Bölükemini atıldı:

— Şu işi, Osman çavuşla da bir konuşalım..

Hemen Yağız Osman çavuşu çağırdılar, vaka kendisine anlatıldı. O, sessizce dinledikten sonra, gülümsedi:

— Meseleyi duydum, dedi. Siz, alaya, tabura giderken, ben de uzun boylu düşündüm. Taburdan, yahut alaydan eksik, noksan alındığını hiç zannetmiyorum.

Nöbetçi zabiti, dayanamadı, bağırdı:

— Peki, Osman çavuş, bu parçalar, bölükte mi kayboldu, sanıyorsun?

Vaktimiz dar olduğu için, acele etmek mecburiyetinde idik; bu telâş, hepimizi şaşırtmıştı.

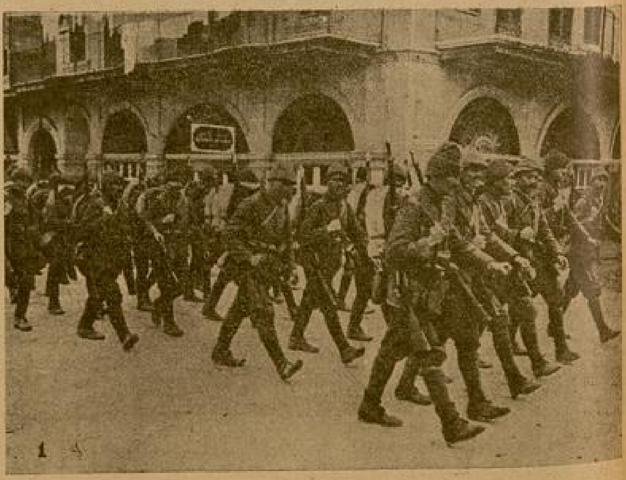

Yazan:

MAHMUD YESARİ

Osman çavuş, utangaç bir boyun büküşle önüne bakıyordu:

— Hayır beyim, bölükte de değil...

Başçavuşla bölükemini de bu sefer hayretlerini gizlemediler:

— Orada değil, burada değil, peki nerede?

Osman çavuş, üçünün de yüzüne ayrı ayrı baktı:

— İki arada... Alay karargâhı ile bölük karargâhı arasında...

Nöbetçi takım zabiti, ümitle doğrulmuştu; elini Osman çavuşun omuzuna koydu:

— Galiba bu işlerden senin haberin var? Söyle bakalım. Yüzbaşının haberi olmadan şu sıkıntıdan kurtulalım.

Osman çavuş, tekrar boynunu büktü:

— İşin sahi tarafını bildiğim yok, beyim. Ama, sayenizde, onu da bulur, çıkarırım. Ve lâkin yüzbaşıya haber verelim.

— Neden?

— Yüzbaşı, benden habersiz işler yapıyorsunuz, diye kızar. Sonra da, yola çıkmadan efrada bir gözdağı versin. Büyük sözüdür, faydası dokunur. Bir zılgıt yesinler.

— Peki, senin dediğin gibi olsun. Parçaların alay karargâhı ile bölük karargâhı arasında eksildiğine, ne ile hükmediyorsun?

Osman çavuş düşüncelerini anlattı:

— Çadırları almağa giden efradın başında Hamid onbaşı vardı. Dönüşte, başçavuş, yeni matraların, velenselerin sayılması için Hamid onbaşıyı yanında alakoymuştu.

Başçavuş, başını salladı:

— Doğru... Doğru...

Osman çavuş, devam etti:

— Benim düşünüşüm şu; çadırları getirenler, yolda eğlendiler; her ne oldıysa oldu, iki parça eksildi.

Nöbetçi zabiti de bu fikri muvafık bulmuştu:

— Bu da doğru... Şimdi, yapılacak şey, gayet basit... O gün çadırları getiren neferleri buluruz, biraz sıkıştırdık mı, mesele anlaşılır.

Osman çavuş, kurnazca göz kırptı:

— Ben, onların, ağızlarını aradım, beyim.

— Peki, birşey sezinliyemedin mi?

— Tetikteler Beyim. Birşey sezinlemek kabil değil.

— Nasıl tetikteler?

— Çadırların dağılmasında bir yanlışlık, karışıklık olduğunu bölükte herkes biliyor... Şundan ötürü, bundan ötürü belki bir ucu bana da dokunur, diye, herkes bir ağız kullanıyor... Fazla sıkılamak ta boşuna... Yüzbaşıya söyliyelim. Onun korkusu, dilleri çözer.

Osman çavuşun, söyleyiş şeklinden, dilinin altında birşeyler sakladığı pek

3

Hemen Yağız Osman çavuşu çağırdılar, vak'a kendisine anlatıldı. O, sessizce dinledikten sonra, gülümsedi.

anlaşılıyordu. Mesele, yüzbaşıya açıldı. Bölük kumandanı, birden barut kesilmişti:

— Çadırlar bulunacak...

Diyor, başka şey dinlemiyordu.

Osman çavuş, yüzbaşıya yaklaştı, kulağına birşeyler fısıldadı; yüzbaşı, onun söylediğini kabul etmiş gibi, başını salladıktan sonra, nöbetçi zabitine bölüğün içtima mahlinde toplanmasını emretti; ve bölük toplanınca yüzbaşı söze başladı:

— Dikkatsizlik, bir asker için affedilmiyecek bir suçtur. Hazerde, belki bir dereceye kadar göz yumulabilecek kusurlar, dikkatsizlikler, seferberlikte, hele harp zamanlarında, çok büyük tehlikeler doğurabilir. Cepheye gidiyoruz. Daha yola çıkmadan böyle dikkatsizlikler olursa, cephede vay halimize... Ben, bu dikkatsizliği cezasız bırakmıyacağım. Herkes, vazifesini bilmeli, en küçük bir dikkatsizliğin bile affedilemiyeceğini iyice kafasına koymalı ve ona göre çalışmalı. Eğer doğruyu söylerseniz, ceza vermiyeceğim, diyemem. Çünkü suçlular kaç kişi ise, birini bile cezasız bırakmıyacağım.

Takım zabitleri, yüzbaşının arkasında duruyorduk. Yüzbaşı, sağda, bölüğün biraz ötesinde duran bir küçük zabit gurubuna elile işaret etti:

— Osman çavuş!

Osman çavuş koşarak geldi, selâm verdi, durdu:

— Emrediniz, yüzbaşım!

Yüzbaşı, gayet ciddî bir tavırla:

— Sana, söyliyecekler, sanıyorum, dedi.

— Sayende söylerler beyim.

— Peki, odama gelir, bana, neticeyi söylersin.

— Emredersin, beyim.

Yüzbaşı, çekilince, Osman çavuş, efrada:

— Herkes suçunu vaktinde söylemiş olsaydı, çok iyidi. Artık geç kaldınız. dedi.

Osman çavuş söylerken, efradın yüzlerine dikkat ediyordum; hepsi de Osman çavuşu, dikkatle ve ehemmiyetle dinliyordu. Osman çavuş, içtima mahlinden bölüğe doğru yürüdü, bölük binasına girdi; biraz sonra, elinde küçük bir sepetle çıktı, tekrar içtima mahline geldi:

— Manga manga çağıracağım. Çağrılan manga, safharptan iki adım ileri atıp duracak. Anladınız mı?

Bütün bölük, bir ağızdan cevap verdi:

— Anladık, efendim!

Osman çavuş, bağırdı:

— İkinci takım, dördüncü manga!

İkinci takımın dördüncü mangası, safharptan iki adım ileri çıktı, durdu. Osman çavuş, sepet elinde manganın önünde gitti:

— Şimdi, Bülbül Çakılları, hepinizi bülbül gibi söyletir.

Ben, hayret ve merakla bakıyordum. Osman çavuş, mangayı, terk sıra üzerine safharp yaptıktan sonra; sağdan itibaren önünde durduğu her nefere:

— Ağzını aç!

Diyor ve ağzını açan neferin dili üzerine, sepetten çıkardığı bir küçük çakıl taşını koyuyor:

— Ağzını kapa!

Emrini verip öbür nefere geçiyordu. Bütün manganın dilleri üzerine taşlar konunca, Osman çavuş, tekrar sağ başa geçti ve taşları toplamağa başladı. İşin en mühim tarafı, bu zaman olduğunu anlamıştım. Çünkü Osman çavuş, taşları alırken dikkatle bakıyor, bazan nefere:

— Bir adım ileri!

Diyordu. Böylece mangada tam beş neferi ayırmıştı. Bu beş nefer, biribirlerine bakıyorlardı; nihayet içlerinden birisi:

— Suç, bizde!

Diye çadırları alıp düzlerken yolda bir çobana rastladıklarını, yarenlik ettiklerini; ve o sırada çobanın bir tanı-

(Arkası 28 inci sayfada)

Rontkenci Kâzım Nuri İçgörenden Duyduklarım

Harp sonundanberi, hele sekiz on senedir adı dillerden düşmeyen (Rontken), geçen gün hayretle gördüm ki; bakkal dükânlarına kadar sokulmuş, girmiş...

Kapısında: "Burada rontken filmi satılır„ lâvhası bulunan bakkala, mahalle arası denecek kadar şehrin merkezlerinden uzaktaki bu yerde, bu nesneyi kime sattığını sorduğum zaman, aldığım cevap şu oldu :

— Soğan, yahut patates satmadığım gün olur ama, üç beş rontken filmi satmadan dükkânı kapadığımı hatırlamıyorum.

Sonra dikkat ettim.. bizim Babıâlinin tepesindeki doktorlar diyarında da, maşallâh bir hayli rontken mütehassısı varmış meğer...

Görülüyor ki, tıbbın bu şubesi, az zamanda hayli inkişaf etmiş te haberimiz yokmuş...

O halde gidip bir rontken üstadile görüşmek farzoldu demek...

Yirmi bir senedir rontkenle meşgul olan Profesör doktor Kâzım Nuri İçgören, bana, evvela rontkenin bir tarihçesini yapmak zahmetine katlandı :

— 1895 te yani kırk bir sene önce, - evvelisi yıl vefat eden - büyük fen adamı Rontken'in bazı fizik tecrübeleri yaparken tesadüfen keşfettiği; ve o zamanlar mechulleri ifade eden X le ifade edilerek (X şuaı) denen bu şua, bilâhara kâşifin ismini almış Rontken olmuştur.

Bu, gözle görünmeyen, fakat varlığı muhtelif vasıtalarla tesbit edilen; ve adî ziyalara karşı kesif olan manialardan kolaylıkla geçebilen çok kuvvetli bir ziyadır.

Hekimlikte, bugün hastalıkları meydana çıkarmakta, bazan da tedavide kullanılan bu ziyaya: «doktorun gözüdür» dersek mübaleğa etmiş olmayız.

— Demek ki doktorum, kırk sene evvel tıp, kördü.

— Muhakkak ki rontkensiz çalışan hekimin, gözsüz yürüyen bir adamdan farkı yoktur. Rontken hastalıkları yalnız teşhis için değil, bazı hastalıkların yerlerini tayin ederek operatöre ameliyatta rehberlik etmek itibarile de çok değerli hizmetler görmektedir.

— Meselâ en ziyade hangi hastalıklarda faidesi görüldü ?

— Akciğer cerrahîsinde rontkenin bugünkü yardımı çok büyüktür.

Akciğer çibanlarının, kistlerinin, kurşun ve buna benzer yabancı cisimlerin çıkarılması ve tedavisi için, rontkenin yardımı olmaksızın işleyen cerrahın, bir hayli müşkülâta uğrayacağında şüphe etmeyiniz.

Hattâ, bugün rontkenin yardımı olmadan teşhisine doğrulukla varılabilecek pek az hastalık vardır.

Kırık çıkık gibi basit hastalıklardan tutunuz da, sinirlerin halini ve vaziyetini, bağırsak ve mide gibi uzuvların içerisini gösterebilmek, oralardaki değişiklikleri izah edebilmek biricik tetkik vasıtası elbette rontkendir.

— Ya tedavi hususunda ?

— Tedavi sahasındaki rolü de ihmal edilemiyecek kadar geniştir.

***

Yazan:
KANDEMİR

Yirmi bir senedir rontgenle meşgul olan Profesör Doktor Kâzım Nuri İçgören, bana, evvelâ rontgenin bir tarihçesini yapmak zahmetine katlandı....

enden

çok kuvvetli bir

hastalıkları mey-
n da tedavide kul-
ktorun gözüdür,
iş olmayız.
orum, kırk sene

ntkensiz çalışan
yen bir adamdan
hastalıkları yal-
bazı hastalıkların
operatöre ame-
k itibarile de çok
nektedir.
e hangi hastalık-
?

isinde rontkenin
büyüktür.
n, kistlerinin, kur-
abancı cisimlerin
i için, rontkenin
eyen cerrahın, bir
yacağında şüphe

tenin yardımı ol
ulukla varılabile-
ardır.
gibi basit hasta-
auz da, sinirlerin
iyetini, bağırsak
uzuvların içerisini
oralardaki de-
h edebilmek biri-
tası elbette ront-

vi hususunda?
sahasındaki rolü
lemiyecek kadar

Evvelâ, pek çok hastalıklarda yardımcı bir tedavi vasıtasıdır.

Bir kısım hastalıkları ise yalnız başına tedavi eder.

Kel hastalığının, evvelce ziftli takkelerle ne feci şekilde tedavi edildiğini hatırlayınız.

Halbuki, şimdi, bu hastalık, rontkenle bir hafta gibi kısa bir zamanda, en ufak bir acı duymaksızın tedavi edilebiliyor. Pek inatçı olan deri hastalıklarının mühim bir kısmı da, rontkenin elinden kolay kolay kurtulamıyor.

Değerli profesöre, rontkenle, insanın içinde görülebilecek en ufak şeyin ne olabileceğini soruyorum.

— ... Bir toplu iğnenin başı kadarcık lekeyi görür, diyor, sonra, meselâ böbrekteki mercimek tanesinin dörtte biri kadar ufak taşı, safra kesesindeki, dimağdaki, bağırsaklardaki en ufak şeyleri pek âlâ görebilir.

Rontkenn mütehassıslarında, sık sık kazaya uğrayanlar bulunduğunu işittiğimizi hatırlayarak, profesörden, bu işin ne dereceye kadar tehlikeli olduğunu anlamak isteyorum.

— "Rontken ziyasının tehlikesi çok büyüktür, diye sözüne devam ediyor, vakıa eskiden rontken ziyasına karşı tahaffuz tertibatı yoktu. Fakat ona mukabil de rontken şuaı çıkaran makinelerin kudretleri noksandı.„

— Bugün vaziyet nasıldır?

— Şimdi çok kuvvetli şua çıkaran makineler var, size şu kadar söyliyebilirim ki; eskiden azamî 15, 20 mil amperle çalışan makineler bugün 500, 1000 mil amperle çalışıyorlar. Sonra da şu dakikada, 150,000 ilâ 400,000 voltla çalışan makinelere malik bulunuyoruz.

Tehlikenin azametini gözlerimde canlandırmak için bir ân dalan muhatabım, yavaş yavaş anlatıyor:

— Bu itibarla çok derinliklere girici ziyalar elde edebiliyoruz. Fakat bunun, rontkenci için, zararları pek büyüktür. Denebilir ki, mevcut bütün tahaffuz tertibatına rağmen, her rontkencinin, bu zehri azar azar da olsa, almaktan kendisini koruyabilmesi pek güçtür.„

— Şimdiye kadar kaç hastaya baktınız, daha doğrusu kaç hastanın filmini çektiniz Profesörüm?

— Yirmi bir senedir rontkenle meşgulüm. Bu müddet zarfında yirmi sekiz bin hastaya baktım.

— Bu vak'alar içinde size en çok vicdan huzuru, sevinç veren hangisidir.

— Yani en büyük zevki ne zaman aldım, öyle mi? Teşhisi zor bir vak'a karşısında, o vak'anın karanlık noktalarını aydınlatabilmek ve hastanın tedavisini iyi bir mecraya sokabilmek için yaptığım gayretin muvaffak olduğunu gördüğüm zamanlar çok sevinirim. Meselâ, bundan on dört sene kadar evvel akciğer vereminin teşhisi için, sadece radyoskopi usulü kullanılırdı. Yani resim almadan, gözle muayene edilerek verem vardır, yahut yoktur denirdi.

O zamanlar Avrupa radyolojisi de hemen hemen ayni zihniyette idi.

Ben bazı hastalara tesadüf ediyordum ki, bunlarada resim alınmaksızın rontken muayenesi yapılmış: "sağlam, yahut hasta„ denmişti.

İşte bu hastaların resimleri alındığı zaman, yapılan teşhislerin hatalı olduğu meydana çıkıyordu.

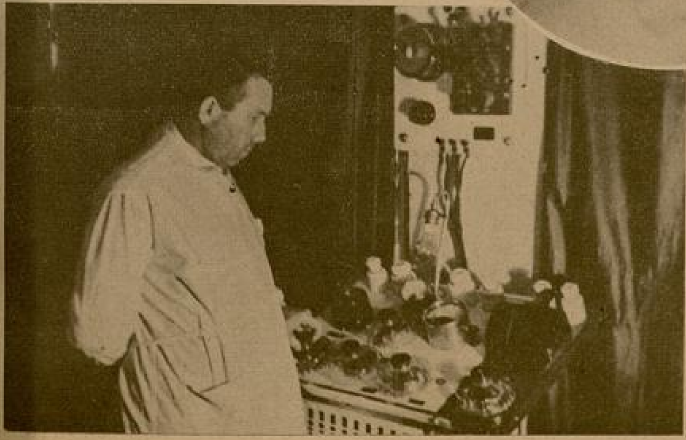

İşte bu hastaların resimleri alındığı zaman, yapılan teşhislerin hatalı olduğu meydana çıkıyordu

Ben, bu şekilde, resimsiz mevcudiyeti anlaşılamıyan kırk kadar akciğer veremi vak'ası toplamıştım.

Bu vak'aları Türk Tıp Kongresinin vereme tahsis ettiği bir ictimada takdim ettim.

Tahmin edersiniz ki bu gibi vak'alarda teşhisi doğrulttuğum zaman duyduğum zevk ve sevinç hududsuzdur.

Salonda bekleyen hastalarına rağmen, bize bir hayli zaman hasreden kibar muhatabıma, son sualimi soruyorum:

— Bizde rontken bugün ne haldedir?

— En mühim noktaya temas ettiniz, diyor, çünkü rontkenin keşfinden tam üç sene sonra bizde de bu mühim keşfin tatbikatına geçilmişti. Bu keşfin yuvası olan Almanyada da aşağı yukarı aynı şekilde tatbikat başlamıştı.

1896 Yunan harbinde Sultan Hamidin emrile teşkil edilen Yıldız hastanesinde ilk rontken cihazı kurulmuş ve gelen mecruhların burada ilk muayeneleri yapılmıştı.

Bizde ilk rontken tatbikatını yapan da o zaman ki Askerî Tıbbiye fizik lâbortuvarı şefidir.

Görülüyor ki biz, rontkene tam zamanında ve belki birçok milletlerden evvel sarılmış, onu memleketimize yerleştirmiş bulunuyoruz.

Ayrılırken, Profesörün, çeşit çeşit, makinelerle dolu büyük muayene odasına uğrayoruz.

Sağımızda solumuzda, önümüzde arkamızda irili ufaklı fennin son icadı aletler, tepemizde teller, çubuklar, boy boy ampuller...

Mütehassıs doktor soyunan hastasına yaklaşırken:

— Bunca yıldır çalıştığınız bu işte başınıza garip vak'alar geldi mi? diyorum.

Gülümsiyerek düşünüyor.

— Hayır... yalnız bir kere, zannederim on, on iki sene oldu, çok sinirli bir hasta geldi, akciğerlerinin resmini aldırmak istiyordu. Beş dakika kadar süren muayeneden sonra karşımda çıplak dururken, göğsündeki kırmızılıklara bakarak: "Doktor bak senin rontkenin bana neler yaptı.. „ diye söylenmeğe başladı. Halbuki bu kırmızılıklar muayeneden evvel de vardı. Adamcağız bağırıp çağırmağa, dava edeceğinden, tazminat isteyeceğinden bahsetmeğe başladı. Güç halle teskin edebildik.

O zamanlar halkta garip bir zihniyet vardı; rontken yara yapar derlerdi. Vakıa fazla verilirse yara yapmak ihtimali yok değildi. Fakat bu da birdenbire olmaz, meselâ bir, bir buçuk ay sonra meydana çıkabilir.

Değerli Profesörü, teşekkürer ederek, yirmi bir senedir uğraştığı hayırlı mesaisinin başında bıraktık.

SÖYLEYİNİZ GENÇ KIZLARA

Demir parmaklıklı kapı uzun koridorlarda ağlayan bir gıcırtı ile açıldı. Gardiyan, kolu çantalı genç adamı içeri bıraktıktan sonra, geri döndü.

Küçük, loş hapisane odasının bir köşesinde, yüzünü elleri arasında saklamış bir genç kadın sarsıla sarsıla ağlayordu.

Yanına yaklaşan ayak seslerini pek güç duyabildi. Silkindi, oturduğu yerden fırlayarak:

— Bana sokulmayınız, yaklaşmayınız bana!.. diye haykırdı.

Kumral saçları birkaç firkete ile gelişi güzel ensesi üstünde toplanmış, beyaz, geniş bir alın üstünde iki uzun kaş, gözyaşları ile biribirine yapışmış gür kirpikler. Çukura batmış iki göz, rengi seçilmeyen yaşlarla dolu iki güzel, çok güzel göz.

Üstünde beyaz bir bulûz, koyu lâcivert bir etek var.

Genç adam yumuşak bir sesle:

— Sakin olmanızı rica ederim bayan! dedi. Lûtfen oturunuz.

— Çıkınız buradan, bir dakika durmadan çekilip gidiniz.

— Gitmeme imkân yok. Oturun konuşacağız.

— Sizi tanımıyorum. Hem benim konuşacak hiç birşeyim yok! Kimse ile. Anlayor musunuz kimseye söylenecek bir tek sözüm yok...

— Kimseye söylenecek sözünüz olmayabilir. Fakat benimle konuşmanız lâzım.

— Nereden geliyor bu lüzum anlayamıyorum?!..

— Kanundan!

— Kanun mu, kanun mu dediniz? Hadi beni kötü kötü söyletmeyin şimdi. Ben kanun falan tanımıyorum.

— Kendinize gelmenizi rica edeceğim bayan.

— Kendime gelmek mi, kendime gelmek mi?!

Genç kadının yaşlı gözleri odanın koyu bir köşesine akdı. Göğüsü tutuk hıçkırıklarla dolu idi.

Avukat bu kadar güzel, bu kadar iyi görünüşlü bir kadınla karşılaşacağını ummamıştı hiç.

Birkaç saat önce dizlerine, ellerine kapanarak: "Karımı kurtarınız. O dünyanın en temiz, en dürst, en uysal kadınıdır. O çok iyi bir kadındır Bayım.

Onun bu işte günahı olamaz. Bir yanlışlıktır bu. Kurtarın karımı!..„ diye inleyen bankacı, gözlerinin önünden geldi, geçti...

— İsmim Cemil Kansu bayan, avukatım.

— Avukat mı? Benim avukatla işim yok. Hem ben kimseden bunu istememiştim ki...

— Siz istemiyebilirsiniz.

— Kendiliğinizden gelmek için sebep?

— Kendiliğimden de gelmedim.

— Nasıl, kim yolladı sizi?

— Ferdi Ersoy.

— Kocam!

— Evet kocanız.

Dik bakışlı, göğsünün içi isyanla, hınçla dolu genç kadın yumuşayıverdi. Şimdi için için ağlıyordu. Avukat, yorulup kösülünceye kadar onu bekledi. Bu kızarmış, şişmiş yüzde insanı sarsan bir ifade vardı. Şimdiye kadar böyle binbirini gördüğü yaralı, dertli, suçlu insanların hiç birine benzemiyordu bu kadın...

Nasıl olmuştu da mimar Muradı öldürebilmişti?!.

Günlerdir gazeteler aşkından, kıskançlıktan, bin sürü şeyden bahsedip duruyorlardı. Kocası ise karısının temizliği ve suçsuzluğu iddiası ile kıvranıyor; hapisane kapılarında, içeriye girememekten gelen bir yanışla bitip tükeniyordu.

— Niçin öldürdünüz mimar Muradı?

— İcap ediyordu.

— Mübhem konuşmayınız rica ederim. Açık olalım.

— Ben de kapalı söylemiyorum ki.. Mimarın ölmesi lâzım geliyordu.

— Tahkikat hakimine de böyle söylemişsiniz. Fakat sebep göstermek lâzım.

Yazan:

Mükerrem Kâmil Su

— Sebep bana ait.

— Yalnız size ait olamaz bayan. Cemiyetin düzeni namına, kanun karşısında mahkemeyi aydınlatmak mecburiyetindesiniz.

— Beni asacaklar değil mi?

— Şimdiden hiç birşey belli olmaz. Açılınız bana. Sizi kurtarmak için çalışacağıa inanınız.

— Beni kurtarmak için hayatta herkes ve herşey geç kalmıştır Bay avukat. Ben bitmiş, kaybolmuş bir kadınım.

— Yşsamaktan ümit kesilmez. Nefes aldıkça geleceğe inanla bakmalıdır.

— Benim geçmişim gibi geleceğim de karalandı Bay Cemil. Size yalvarıyorum. Ne olacaksa çabuk olup bitsin bir dakika daha dayanamıyacağım gibi geliyor bu acılara..

— Sizi kurtarmak için bana herşeyi olduğu gibi anlatmanız lâzım.

— Ben ölmek istiyorum, ve bunu geciktirmemelerini - eğer cihanda kalp, vicdan denen şeyler hep birden yokolup gitmemişlerse - rica ediyorum. Yeter, yeter diyorum, anlayor musunuz? Çıldırmaktan korkuyurum.

Kadının bir buhran geçirdiği muhakkaktı. Avukat çıkıp gidemiyordu. İçinde derin bir anlama iseteği tutuşmuş, sarsılıyordu.

— Haydi bayan, sakin olunuz. Dert, dile gelince ağırlığından kaybeder. Herşeyi anlatınız. Göreceksiniz içiniz açılacak.

— Ferdinin duymamasını istiyorum.

— Avukatın kalbi bir karanlık kuyudur. Ona düşen gönül acıları, birer çakıl taşı gibi dibinde kalır. Bir daha çıkmaz oradan!.

—İnanmaya, konuşmya ihtiyacım var. Söylemek, haykırmak, bağıra bağıra anlatmak istiyorum şimdi. Çıldırmamak, bu loş odada, bu karma karışık yazılarla, çizgilerle dolu duvarlera baka baka delirmemek için, konuşmak istiyorum.

Avukat kadının bozulan sinirlerinden ürktü.

Muhakkak öldürürken de böyle idi. Şu halde rapor.. müşahede..

Onu kurtarma yollarını kafasında ölçer biçerken, kadın anlatmağa başladı:

— Beş senedir Ferdi ile evliyiz. Biribirimizi bir gün incitmedik. Son derece temiz, gürültüsüz bir hayatımız vardı.

— O da böyle söylüyor..

— İnanıyor mu buna, söyleyin katil olduğma inanıyor mu Ferdi?

— Hayır.

— İşte beni yakan, bitiren asıl bu. anlamazsınız ki içimi...

Ferdi iyi bir aile çocuğudur. İşte yuvasına bağlı sağlam bir adam. Be

sene o dışarıda, ben içeride biribirimizin saadetine çalıştık. Hayatımızın hiç bir eksiği yoktu. Günün birinde bir arkadaş evinde o alçağa rastladım.

— Mimar Murada değil mi?

— Evet, cemiyet içinde gezen canavara..

Güzel, yakışıklı bir delikanlı idi. Temiz, nükteli bir konuşması vardı.

İyi giyiniyor, dansediyor, şiir okuyor, gülünç fıkralar anlatıyordu. Onu sevmiyen yoktu. Benimle çok alâkadar oldu. Gittiğim yerlerde ona rastlayorum. Sokağa çıktığım zamanlarda da, ağırbaşlı bir selâmla görünüyordu.

Bir pazar günü sinemada yanımıza oturmuştu. Kocama tanıttım onu. Kibar ve inandıran bir görünüşü vardı. Ferdi iyi huylu bir adamdır. Benden hiçbir gün kuşkulanmamıştır. Mimarı iyi karşıladı. Ve bu rastlayışlar çoğalmaya başladı.

Ond n kaçmak istiyordum. Fakat beni bir gölğe gibi kovalıyordu

Yine birgün Sanihalarda rastladım ona. Bir aralık benimle yalnız kaldı. Acı, içli bir gönül masalı anlattı. Beş sene seviştikten sonra nişanlandığı bir kızdan.. evlenecekleri sırada nişanlısının ölüverişinden.. arkasından duyduğu azaplardan falan bahsettikten sonra.. benim bu genç kıza çok benzediğimi söyledi. Bir gün beş dakika odasına uğrayarak bu geçmiş hatırayı ona yeniden bağışlamamı, iç parçalayan bir yalvarışla istedi.

Ah bay Cemil. Toy bir genç kız değildim. Nasıl inandım, nasıl kapıldım bu yalvarışa bilmem ki?.

— Odasına gittiniz değil mi?

— Evet.

— Sonra?! Orada kadınlık gururunuza el uzattı diye mi öldürdünüz?

— Hayır. Bir daha Ferdinin yüzüne bakamıyacak bir kire bulandıktan sonra, annemin evine kaçtım.

— Ferdiyi hiç görmediniz mi ondan sonra?

— Telefon ettim. Birkaç gün dinlenmek ihtiyacında olduğumu, beni yalnız bırakmasını rica ettim.

Düştüğüm tuzağın acısını, utancını silemiyeceğimi sandığım bir gün .firengiye yakalandığımı anladım.

Avukatın gözleri büyüdü. Elinde olmayarak biraz geri çekildi.

Kadın artık birşey görmiyor, içini boşaltmak isteyen bir dolulukla anlatıyordu:

— Beni bu yüzkarasından kurtarması için onu bulmak istiyordum. Dostların, tanıdıkların evlerini birer birer dolaştım. Bir akşam yine Sanihalarda gördüm onu. Güzel, çocuk denece kadar küçük bir kızla dansediyordu. Beni gördüğü zaman yüzünü buruşturdu

Sokağa çıktığım zamanlarda da, ağırbaşlı bir selâmla görünüyordu.

ve tanımak istemedi. Bitmiştim artık bay Cemil. Ölmek, yalnız ölmek istiyordum. Radyodaki tango durmuştu. Genç kızı balkona götürdü.

Arkalarından bir hırsız gibi gittim. Söylediklerini dinledim. Aynı içli gönül masalı, aynı adres, aynı dilek..

Birden içim yandı. Her şeyi unuttum. Bu sefil adama kaptırdığım gururumu, yıkılan yuvamı, yere geçen aile namusumu; ve sonunda iğrenç bir hastalıkla zehirlenen kanımı.... bütün bunlar silinmişti kafamdan.

Bu genç kızı kurtarmaktan başka bir istek kalmamıştı içimde..

Randevu günü, babamdan kalma küçük tabancayı çantama koyarak kızın yolunu bekledim.

Bahar gibi, bir damlâ su ve bir parça ışık gibi temiz olan bu kızı sözlerime inandıramadım. Beni, âşıkını kıskanan budala bir metrers yerine koydu. Gidiyordu.

Apartmanın kapısında onu kolların-

Askası 32 inci sayfada

Yarınki Harp Nası

Piyade, her zaman için, muha

Terceme eden: RIZ

Yeni harplerde en büyük tehlike göklerden gelecektir. Bütün ordular en çok buna karşı müdafaa tedbirleri almaktadırlar. Bu resimlerde görülen toplar tayyarelere karşı kullanılmak üzere yapılan son sistem silâhlardır.

Cihan Harbi tarihini yazan, Times gazetesinin Askerî muharriri ve mütehassısı, bugünkü İngiliz askerî muharrirlerinin ön safta gelenlerinden birisi olan yüzbaşı Liddell Hart'ın şahsiyetinin en orijinal tarafı barışseverliğidir. Bunun farkındayız. Nefsini harp san'atının incelenmesine vakfeden, fakat harbin canavarca, abes -hatta daha ileri giderek maskaraca- bir hareket olduğu ve ondan sakınmak için herşeyin yapılması lâzım geldiği kanaatile hareket eden bir zattan bahsediyoruz. Harp, ancak bir mutearrız onu gayrikabili içtinap bir hale getirdiği zaman, caiz görülür.

Neşrettiği, ve Avrupanın yeniden silâhlanmasına ve müstakbel bir harp hakkındaki tahminlere tahsis edilen mühim tetkikin başına [1] Liddell Hart, barışseverlik meselesini eşsiz bir aklıselimle ifade eden bir fasıl ilâve etmiştir.

Tam manasile barışseverlik noktai nazarının, manevî yüce bir ideali yükselttiği.. ve bütün dünya ülkelerinde bütün temiz insanların bir araya gelmesinin temini gerekliği inkâr edilemez. Hattâ "ademi mukavemet„ usulünün tatbik edilemez olduğu söylenemez. Bilâkis, birçok hallerde de, o, pratik neticelerle nihayet buldu. Fakat o hallerde manevî ideali, onların fena sevki tabiîlerini durduran ideali, kendilerinin hemen hemen ayni olan diğer insanlara karşı mücadele eden insanlar mevzubahs olduğuna dikkat edelim. Bir ecnebî istilâsına karşı mücadele etmek mevzubahs olursa, şartlar bambaşkadır. Diğer taraftan bu mücadelede herhangi bir muvaffakiyet ümidi olması için, bütün millet kütlesinin fevkalâde bir ruh kudreti izhar etmesi lâzım gelir. Düşmanla uzlaşan zayıf imanlı veya menfaatperest birkaç ferd, mukavemetin tesirini sıfıra indirmeğe kâfi ve vafidir. Liddell Hart ise, göze çarpan şu formülü ortaya atıyor:

"Bir ordu en enerjik elemanlarına dayanır; silâhlarından tecerrüd eden bir kuvvet, en zayıf elemanlarına tabidir.„

Müellif, hemen çabucak, büyük Avrupa devletlerinin askerî kuvvetlerinin ve evvelâ hava mevcudlarının inceden inceye tetkiki cihetine girişiyor. Derhal L. Hart, kabul edilen fikirleri naksedon bir tez ortaya atıyor. Harpten bahsedilir edilmez bugün ilkin hava tehlikesi düşünülür. Bombalar altında, alevler içinde cayır cayır yanan büyük şehirler akla gelir. Netekim, 1914-1918 harbı tetkik edildiğinde, tayyare hüc[…]larile istihsal edilen maddî netice[…] nisbî kifayetsizliğini meydana çık[…]makla insan hayretler içinde kalır.

Fakat yeni silâh halkın gözünü [...]dırdı; onun manevî tesiri, hakikî te[…]rinden daha yüksek oldu. Müellif, d[…]hal, ortalığı velevleye veren bazı h[…]reketler etrafında söze başlıyor. Ezc[…]le, kendi milletine, 1934 de Alman[…]rın 25,000 askerî tayyaresi olduğ[…] haber veren, İngiliz matbuatının mü[…]taz gazetelerine telmihlerde bulunuy[…]

Son seneler içinde, Lordlar ka[…]rasınca, bu yekûn 10,000 ne indiril[…] Yekûn halâ da[…]hakikatin tamamile [...]kinde idi.

Daha ziyade Almanyanın silâhla[…]masından ballandıra ballandıra bah[…]meğe temayül gösteren Rus müteh[…]sıslarına göre, mevcut Alman ask[…] tayyarelerinin miktarı, ihtiyatlar da d[…] olduğu halde 3,700 dür. Liddell H[…] rakamda yine mübalâga olduğunu [...]niyetle söylüyor. Bu tahmin hata[…] kısmen Nasyonal sosyalist hükûmeti[…] kendi silâhlanma proğramını fevkal[…] maharetle faş etmemeğe muvaffak [...]duğuna hamledilebilir.

M. Hart'a göre birinci hat Alm[…] tayyarelerinin miktarı 1936 sonun[…] 1,200 ü tecavüz etmiyordu; halihazır[…] 1,500 e baliğ olsa gerek.

Silâhlanma işine başlamadan evv[…] Büyük Britanyanın birinci hat tay[…]resi 880 den pek fazla değildi. 19[…] sonunda tayyarelerin yekûnu 1100 e [...]kıyordu. Bu miktar Haziran sonuna do[…]ru 1500, sonbaharda 1750 olacak. B[…] son rakama deniz tayyareleri dahil d[…]ğil: en aşağı 450 de onlar.

Fransa -yine M. Liddell Hart'a göre[…] uzun zaman Avrupanın birinci derece[…] de hava filcsuna: 1700 birinci hat ta[…]yaresine sahipti. Bilâhare, eski mode[…]lerin demode olmasile, Fransız tay[…]releri, ancak, 400 tanesi müstemleke[…]lerde kullanılan 1500 mevcuda indi. S[…]lâhlanma proğramı nihayet bulduk[…] sonra bu yekûn yüzde elli artmış ol[…]cak.

Rusya, bugün dünyanın en büyü[…] havacı devletidir; en aşağı 3500, belk[…] de 4000 birinci hat tayyaresi vardır.

[1] Europe in arms, by Liddell Hart, editeur Londres 1937.

Olacak ?

meydanlarının hâkimidir.

Ora!

İtalyan hava filosuna gelince, Al-nya gibi onun da 1500 tayyaresi var. Bu yekûnlar, şüphesiz birinci hat tay-elerine aiddir. Birçok milletlerin, inci hattan beher tayyare için üç ve-dört ihtiyat tayyareleri olduğu, ve-ut hiç olmazsa bu işi tamamlamaya ru yönel değildi tahmin ediliyor. Taktik (tabyevî) bir mesele ortaya yor.

1914 de Almanlar, Seferberlik ilân nur olunmaz kendi ihtiyatlarını mu-zaf birlikler meyanına ithal ederek nsız ordusunu baskına uğrattılar; o lar ki Joffre iki defadan fazla, bek-ediği düşmanla burun buruna geldi. un gibi, bahusus bazı mütecaviz letlerin daha ilk bir baskın taarru-da hava kuvvetlerinin topunu birden ırmağa karar verdikleri anlaşılıyor. cat hücumda tehlike büyüktür, zira taarruz muvaffak olmazsa mutaarrız af çok kısa bir zaman içinde tayya-en mahrum bir hale gelebilir. Bina-leyh, baskın taarruzunun muvaffak cağını hiç kimse katiyetle temin mez.

Müellif, ayni veçhile, büyük devlet-in kara kuvvetlerinin inceden inceye kiki cihetine geçiyor. Mesele burada ır mevzubahs olmuşken, yazmaktan i kalmıyacağız. Rus ordusunda pa-ütün yeni kullanılması hakkında yüz-ı Hart'ın düşündüğü vaziyeti hemen tarafa not edelim. O, 1936 sonba-manevraları esnasında faaliyet sa-una çıkan bu ekzersizi şöyle anlatı-:

Tayyarelerle kaldırılan ve yüz mil-bir mesafeye nakledilen 150 ağır-kineli tüfek ve 18 hafif topla mü-hez 1200 asker, düşman hatlarının risine indiriliyor. Toprağa ayak bas-tan sekiz dakika sonra takımlara ay-yor ve taarruza girişiyorlar. Sefer-düşman memleketinin göbeğinde ylece tehlikeye atılan ve her üsden hrum elemanların büyük bir opera-rol oynadığını bertaraf edelim. Fa-t onlar irtibat ve iltisak noktalarına ya düşmanın diğer hayatî merkez-ine akın yapabilirler. Bilhassa onlar düşman için daimî bir tehlike teşkil

Yeni harplerde zehirli gazların da rolü çok müthiş olacaktır. Bunlara karşı korunma tedbirleri her gün daha ziyade tekemmül etmektedir.

ederler, ve onu, kendi gerisini himaye etmek maksadile muharip elemanlarının pek büyük bir kısmını seferber etmeğe mecbur ederler.

Britanya ordusuna tahsis edilen kısımda, M. Liddell Hart, 1914 deki gibi, bir kıt'ai seferiyenin baskın şeklinde yapılan bir taarruza karşı karada büyük bir yardımı olmıyacağı fikrini kabul ediyor. Büyük Britanya, mesaisini daha ziyade, birkaç saat içinde giderayak seferber olabilecek hava ordusuna sarfetmelidir; hava ordusu, taarruza uğrayan memleket için cidden müessir bir yardımcı olacaktır. En nihayet yüzbaşı Hart, tek bir zırhlının, büyük harpte olduğu gibi, arkadaşlarile beraber limanda alesta vaziyette kalmak gibi muvaffakiyeti olan bir zırhlının inşası için yedi veya sekiz milyon liranın seferber edilmesinde ısrar eden politikanın makul olup olmadığını düşünüyor. Küçük, seri birliklerin, torpido ve muhriblerin ve tayyare gemilerinin miktarını artırmak daha evlâ değil midir acaba?.

***

Fakat M. Liddell Hart'ın kitabının en enteresan kısmı "sezişler„ diye isim verdiği ve müstakbel bir harbin alabileceği şekili tahmin etmeğe çalıştığı kısımdır.

Son harp mevzuu üzerinde, bütün memleketlerin en yüksek salâhiyetli askerî makamları tarafından yapılan tahminlerden bir kaçını araya sıkıştırıyor.

Bu arada, Transwalden avdet eden, e Afrika seferinde edinmiş olduğu malûmat hakkında - kıralı temsil eden bir komisyon tarafından - sorguya çekilen müstakbel Mareşal Haig, gelecek bir harpte çok mühim bir rol oynamak üzere, süvarinin silâh altına celbedildiğini söylüyordu. Bundan başka, bu hata, kara devletleri tarafından taksim edilmişti. Almanya, Fransa, Rusya, Avusturya, hepsi de daha harbin bidayetinde muharebelerde kendikendilerini ölüme sürüklemedikleri takdirde, hiçbir tesir rolü oynamayan 100,000 den fazla süvari bulunduruyorlardı.

Yine, harp esnasında sıkışan, Haig Britanya birliklerinin silâhları arasına ağır makineli tüfeği ilâve etmekle, ağır, makineli tüfeğin tahmininin çok fevkinde bir silâh olduğunu ve her tabura iki tanesinin ferah ferah yettiğini söylüyordu. Söz sırasında fikri sorulan Kitchner dörde kadar çıkmak istedi, daha fazlası artık lüküstü. İlk tankın muvafık manevralar yaptığını görerek, onun "makineli güzel bir oyuncak olduğunu haykıran da yine Kitchner„ dir.

General French'in sağ kolu mesa-

(Arkası 29 uncu sayfada)

Deniz Orkesterası Şefi İhsan Onat'ı Dinlerken...

Yazan :
CEVDET BAYKAL

Fotoğraflar: FAHRİ...

Saat yedi.. Yağmur yeni dindi. Etrafta burcu burcu, kokan nefis birtoprak... Müzisyen İhsan Onat bana bu saatta randevü verdi:

— Bize kadar zahmet et, konuşur, çene çalarız, dedi.

Kiremit rengine çalan, kanatları ardına kadar açık bir kapıdan, yeni yapılmış bir eve giriyorum. Beni sıcak, zarif, süslü, bir odaya alıyorlar. Duvarların dört cebhesinde renkli, şık çerçiveli resimler, aile hatıraları, tablôlar... Başımızda Ulu Başımız.. ve gelişi güzel serpiştirilmiş Batı musikisinin dâhi üstatları... Beethoven, Bizet, Wagner, Verdi, Liszet, Mozart, Tscheikowsky....., Köşedeki ceviz konsolun üzeri dolu dolu.. Ufak mermer bir üstüvane gibi burma burma lâmbalar, Vazolar, biblôlar. Tavandan azametle sarkan mor damarlı bir abajur.. Yerde nefis halılar.. Kübik koltuklar.. Doğuyla Batının müşterek zevki.. Ve pencereden titrek titrek, süzülen sevdalı bir akşam güneşi...

***

İhsan Onat, sert sert odaya girdi. Sert sert, elimi sıktı:

— Hoş geldin, nasılsın?

Dedi.

Hendesî hatlarla zaviyeler çize çize, gezindi. Yüzü zayıf, uzun. Siyah gözleri ışık çarpmış böcekler gibi, parlak, sesi titrek ve içli...

— Beni yazarken, dedi, sakın methetme..

(Beni sakın methetme) diyen bu adama hayretle karışık bir saygıyla bakıyordum. O, yüzünün esmerine tezat teşkil eden beyaz, takma dişlerini incileştirerek âdeta haykırdı:

— Zira, Cevdetciğim, dünyada en nefret ettiğim şeylerden biri de riyâ ve tabasbustur.

Kara gözleri zeki bir cevvaliyetle oynuyordu:

— Belki benim, size, göre yazılacak hususiyetlerim, söylediğiniz gibi karakteristik vasıflarım vardır; fakat, övülecek neyim var?

— Size ait olmıyan, bizim olan bir İhsan Onat var. Ben, (Yarım Ay) okuyucularına İzmit Deniz Bando

Orkestrasının şefi ve körfezin sevgilisi İhsan Onatı senbolize etmek istedim; sizi değil....

Tatlı tatlı güldü. Bir çikolata ikram etti. İçinden çıkan niyet kâğıdını beraberce okuduk. Şehrin: Yol, Toz, Sıtma, Su, Bataklık, Elektrik dertlerinin tellerine dokunduk.

— Allah, dedi, dünyanın bütün elemlerini İzmite vermiş ama, görüyorum Vali çok çalışıyor. Bunlar yakında acı bir hayal olacak...

— Bana hayat ve hatıralarınızdan, bu işe nasıl başladığınızdan bahsetmez misiniz? Yaşanmış, duyulmuş ve tadılmış hatıralardan...

Gömüldüğü koltuktan genç bir sporcu gibi zıpladı. Esmer yüzünün hatları deli deli, oldu. Kelimeleri tamamlamadan, peltek, heyecanla konuştu:

◆

— Beni yazarken, dedi, sakın methetme!.. Zira dünyada en nefret ettiğim şeylerden biri de riyâ ve tabasbustur.

◆

... kara gözleri zeki bir cevvaliyetle oynuyordu..

◆

Duvarların dört cephesinde renkli, şık çerçiveli resimler, aile hatıraları, tablôlar.

◆

— Bundan tam elli sene evvel, 1887 tarihinde 9 yaşımda (Fenni Musiki) ye girdim. O vakit, Musikinin elifi bile memlekete girmemişti. Koyu ve kötü bir taassub vardı. Benim musikiye olan sevgim o kadar şahlanmıştı ki, Beethovene tapınırdım. Hocam Lombardi isminde bir İtalyandı. Ertuğrul Müzikasına aldılar. Çok geçmeden şef muavini tayin ettiler. Benim Türk olduğuma inanmıyorlardı.

— Vallahi de gâvur, Tallahi de gâvur, diyorlardı.

O zaman "TÜRKÜM„ demek bir suç değil, fakat günahtı. Ve günahımın kefaretini ödemek için 172 gün zindanlarda inlettiler, bir cani gibi.. Serde gençlik, damarda kan kanatlanmış bir heyecandı. Bu heyecan dinmezdi, günden güne artıyordu. Gün oldu ki, kıymeti bilinmemiş muzikamla yapyalnız kaldım. Fakat etrafımı halkalıyan genç arkadaşların bir an tatlı bakışı, iki yay çekişi, armonize edilmiş bir ahenk koparışı.. bütün acılarımı unutturan yegâne teslli mükâfatları idi.

Müzik, insanların ve insaniyetin alfabesidir. Ben elli sene insanlara ve insaniyete bu alfabeyi aşılamıya çalıştım. Elli sene evvel (çalgıcı) diye hakaret gören mesleğim, bugün (Müzisyen) olarak saygı görüyor. Bu, bir devrin doğuşudur. Ben, şimdi mes'udum; çünkü, batan bir devrin enkazı üzerinde doğan bir güneşi selâmlıyorum.„

İhsan Onat bir lâhza durdu:

— Konserlerim çok kalabalık olmazsa hasta olurum.. dedi.

Bir çikolata daha uzattı:

— Nebiye kızım, gel yavrum. Yabancı değil Baykal.. Baykal; diye seslendi.. içeriye çekine çekine, giren bayanı:

— Karım, Nebiyem.. Nebiyizişanım, diye takdim etti. Ben ona Allahın ihsanı.. o bana Allahın peygamberi... Karımı çok severim. O, dertlerimin, yalnız gecelerimin ve saadetimin asîl bir yoldaşıdır..

(Yarım Ay) fotoğrafçısı bir teviye resimler çekiyordu.

— Ben poz almasını beceremem. Yalnız karımla karşı karşıya bir kahve içerken, isterim. dedi, ve ilâve etti:

— Nebiye enfes kahve pişirir.

— Yalnız karımla karşı karşıya bir kahve içerken

— Atatürkün ellerini İzmirde öperken: "İhsan, demişti, ben siperlerde iken seni takip ediyordum. Biz düşmanla harp ederken....

— Bak bu ucunda kocaman bir elmas parlıyan kıymetli değneği banar Çekoslovakya hükümeti armağan etti.

Bu gerçekten enfes kahveyi yudumlarken sordum:

— Bandoyu idare ederken başka bir şahsiyet, ve başka bir adam oluyorsunuz. O enteresan jestleriniz, hareketleriniz, mimikleriniz, her artist de bulunmıyan hasletler, bunu nasıl yapıyorsunuz.

Gür ve tannan bir ses, küçük, süslü odayı bir zelzeleye tutulmuş gibi sarstı:

— Bir müzik ne kadar fena olursa olsun, idare eden iyi olursa, ahenk ve armoni hasıl olur. Ben, buna çok ehemmiyet veririm. O zaman elimdeki değnek bandoya hakim olur. Bak, bu ucunda kocaman bir elmas parlıyan kıymetli değneği bana, Çekoslâvakya hükûmeti armağan eyledi; Slavya maçında sefir görmüş, takdir etmiş te..

Senin çok sevdiğin Dr. Salih te [Değneğim] için güzel bir şiir yazdı. Hatırımda kalabilen birkaç parçayı okuyayım:

"Türkün o ezelî duygusunun dehirden,
"Kırk yıl var ki; bu yurda hep çağlayan sen oldun!
"Her akşam bir gruptan, her sabah bir seherden!
Sen aktın gönüllere, hep ağlayan sen oldun!..„

"Garbi aldın getirdin, kattın şark havasına;
"Doğdun bir güneş gibi milletler arasına!
"Dokunduğun bu yanık duygular yarasına,
"Elindeki değnekle şifa veren sen oldun.„

— Nasıl, iyi değil mi?

— Çok güzel..

— Doktor melek gibi adamdır.. Şiir onun kendisidir, bana lütfetmişler, lâyık olmadığım bir paye vermişler..

— Biraz da, diyorum, en heyecanlı bir gününüzü anlatsanız?

— Mütareke günleri..

. . . .

— Çünkü o acı, zalim ve kara günlerde Türk sesini Beyoğlunun göbeğinde muzikamla duyuran biricik adamdım.. Atatürkün ellerini İzmirde öperken:

"İhsan, demişti, ben siperlerde iken seni takip ediyordum. Biz düşmanla harp ederken, sen de borunla harp ediyordun!..„ iltifatında bulunmuşlardı.

(Arkası 32 inci sayfada)

Bahtsız ve Garip Bir Şair:

FUZULİ

Fuzuli duğduğu zaman (900 H.) Babası Süleyman efendi Bağdatta Hille kasabasında müftü idi. Küçük oğluna Mehmet adını vermişti. Fakat şair, büyüyüp te kemal devresini bulunca.. ve şiirler yazmağa başlayınca: Kendi vazifesi olmadığı halde her işe karışan, ukalâ, geveze„ mânasına gelen "Fuzuli„ mahlasını aldı. Bütün gayesi, yazdığı güzel mısraların başkaları tarafından benimsenmemesi idi; ve bu yüzden de hiç kimsenin kabul etmiyeceği bir ismi almıştı.

Fuzulinin çocukluk ve gençlik hayatı tamamile kapalı kalmıştır. Şimdiye kadar hiç bir eser onun hakkında tam ve dürüst bir malûmat vermemiştir. Doğduğu tarihle, maskatı re'si, öldüğü tarih ve gömüldüğü yer elân tebellür etmemiştir. Bütün şairlerin tercümei halleri mazbut olduğu halde, Fuzulinin hayatı hakkında tam ve müsbet bir eser vücude getirilememiştir. Yalnız Divanından anlıyoruz ki Fuzuli "Leylâ ve Mecnun gibi, şiir dinlemek için başını alıp şairliği tutmuş.. ve avazei nazmile âlemler dolmuş.„ Fakat şiire inhimaki yüzünden "Neylesin ki sevdayı şiiri, şairi rüsvayı âm„ etmiş.

Fuzuli, bütün hayatında ıstırap ve elem içinde kıvrandı. Fakirdi, açtı. Nişancı Mehmet Paşanın, Evkaftan kendisine bağlattığı maaşı bile alamamıştı. Yokluk, sefalet içinde daima elemi, ıstırabı terennüm etti. Meşhur "Şikâyetname„ sinde: "Selâm verdim rüşvet değildir diye almadılar„ diyecek kadar betbindi. "Payei şiiri„ ni hiç kimse takdir edemedi. Ne Acem hükümdarı Şah İsmail, ne Kanunî Sultan Süleyman, ne de devrinin zürafası onu anlayamadılar. Öldüğü zaman, betbinliğe gömülmüş gibi, mezarı da belirsiz kaldı. 60 yıl durmadan gözyaşı döken ve mihnet çeken Fuzuli, dalkavukluğun tecrübesini yapmış, Kanunîye, Ayaspaşaya, sultan İbrahime ve Rüstem paşaya kasideler yazdığı halde, bir türlü ikbalini temin edememiştir.

Fuzuli şarkın yegâne hüzün şairi sayılır. "Leylâ ile Mecnun„u aşk üzerinde yazılmış en hisli ve en güzel eseridir. Arapça, farsça ve Türkçe divanları, Hadikat-ü-ssüeda, Şah-ü-geda, Ruhname, Muhaverei Rend-i-Zahit, Muamma, Enis-ü-lkalp, Benk-ü-bade, Sakiname isimli eserleri ve Hadisierbain tercümesi vardır. [*]

[*]—Fuzulinin bu sahifeye aldığımız şiirleri muhtelif eserlerinden seçilmiş en güzel parçalarıdır. Bu şiirlerin bazı mısrâlarını zait gördüğümüz için kaldırmağı münasip bulduk.

GAZEL

Dostum, âlem sençün ger olur düşman ban
Gam değil, zira yetersin dost ancak sen ban
Aşka saldım ben beni, pend almayup bir dostla
Hiç düşman eylemez âni ki, ettim ben ban

. . . .

Ey Fuzuli çıksa can, çıkmam tariki aşktan
Rehgüzarı ehli aşk üzre kılın medfen ban

GAZEL

Teşnei camü visalin âbı hayat istemez;
Maili muru hatın, mülkü Süleyman isteme
Zulmeti zülfün giriftarı, dem urmaz nurd
Talibi şem'i ruhun, hurşidi rahşan isteme
Eylemez meyli behşi tüftadei hâki derk!
Sakini güncü gamın seyri gülüstan istemez
Cevirden ah etme ey âşık ki aynı lütuftur;
Dost esbabı kemâli hesene noksan istemez!
Aşktan ah etmesun âşıkı, yakar gönlüm de
Hiç sultanım din milkini viran istemez!
Ey Fuzuli muttasıl devran muhaliftir sana,
Galiba erbabı isti'dadı devren istemez!..

Dost bi perva, felek birahm, devran bisük
Dert çok, hemdert yok, düşman kavi, tal
zebu
Sayei ümmit zail, âfitab şevk germ,
Rütbei idbar âli, payei tedbir dun,

ŞAİR FUZULİ
Bu ve karşı sayfadaki resim İstanbulda Fatihte Millet kütüphanesin mevcut Selim II. zamanında yazılmış ve resimleri kâmilen renkli yapılmış Âşık Çelebi tezkeresinden alınmış minyatürlerdir.

Akl dun, himmet,. sadayı tane yer yerden bülent,
Baht kem şefkat, belâyı aşk gün günden füzun.

GAZEL

Kıldı zülfün tek perişan halimi halin senin!
Birgün ey bi dert, sormazsın nedir halin senin?
Gitti başından gönül ol servü kadın sayesi,
Ağla kim idbara tebdil oldu ikbalin senin!
Zînet için cism divarından etmezdim yerin,
Çekmeseydi aşk, can levhinde timsalin senin!
Tiz çekmezsin cefa tiğin beni öldürmeğe;
Öldürür bir gün beni âhır bu ihmalin senin!

LEYLÂ İLE MECNUNDAN

Mecnun dedi: «Ey bütu periveş'
Haşa ki zaife vurma ateş.
Yakmaya yeter beni hayalin,
Yoktur bana takati vusalin.
Canım gideli besi zamandır,
Cismindeki şimdi özge candır.
Benden, beri eyledin beni sen..
Arza kimi eyleyim seni ben?
Benden olan âşikâr sensin
Ben hot yohum ol ki var, sensin
Ger ben ben ise, nesin sen ey yâr?
Virsin-sen ise neyim meni zâr!
. . . .
Gördüm ki bir avcı dam kurmuş,
Damına gazaller yüz urmuş,
Bir ahû esiri damı olmuş;
Kan yaşı kara gözüne dolmuş!
Boynu burulu, ayağı bağlı,
Ahvaline rahm kıldı Mecnun...
. . . .
Yumuşak yumuşak dedi ki sayyad:
Rahmeyle bu müşkübu gazale,
Rahmetmez mi kişi bu hale?
Sayyad bu natuvana kıyma,
Kıl canına rahm, cana kıyma!

MURABBA

Giriban oldu rüsvalık elile çak, damen hem,
Bana rüsvalığımda dostlar taan etti, düşman hem!
Rehi aşk içre can kıldım giriftarı belâ, ten hem,
Bu yetmez mi, bir dert artırırsın derdime sen hem!

◆

Yazan:
RAGIP ŞEVKİ

◆

Son günlerde edebiyat âleminin en canlı mevzuu Fuzuli oldu. Bir ermeni münevveri olan Terzibaşyanın, Fuzuli hakkında yazdığı dört ciltlik eser, münevverlerimiz arasında bir gürültü ve utanma hareketi uyandırdı: «Niçin bu değerli ve büyük Türk şairinin hayatı, şiirleri hakkında bir Türk edebiyat tarihçisi bir eser yazmadı da, bir ermeni vatandaşı bu vazifeyi gördü?»
İşte bütün zihinlerde kıvrılan bu istifhamın cevabı henüz verilmiş değildir. Türk münevverleri, bunu bizim için bir ayıb telâkki ettikleri halde harekete geçmiş değildirler. Biz, bu hareketi körüklemek, büyük şairi nisyan çukurundan kurtarmak gayesile çalışanları teşvik için bu sahifelere Fuzulinin kısa bir hayatını ve şiirlerinin en güzellerini alıyoruz. Okuyucularımız böylece bu bahtsız ve garip şairin değerini, bir daha idrak etmek zevkine kavuşmuş olacaklardır.

. . . .

Fuzuli her zaman bir tâ'nla bağrım kılursun kan!
Aceb bilmez misin ki aşktan geçmek değil asan?
Bilürsün düşmüşem bir derde kim yoktur ana derman,
Bu yetmez mi ki bir dert artırırsın derdime sen hem?

SEÇİLMİŞ BEYTLERDEN

Cevri gönlümdür çeken, gözdür gören ruhsarını;
Allah Allah kâm alan kimdir, çeken kimdir taab?

Dişledimse lâalin ey kanım döken ta'n eyleme,
Tut ki kan ettim adalet ile, kanı kana tut!

Ben fakirim sen gani, ver gel zekâtı hüsnünü,
Şer içinde hem sanadır, hem bana vacib zekât!

Ey bana sabret diyen, hali dilimden bi haber!
Aşk olan yerde nedir aram, ya neyler şekib?!..

Bende Mecnundan füzun âşık istidadı var,
Âşıkı sadık benim, Mecnunun ancak adı var!
Ehli temkinem, beni benzetme ey gül bülbüle!
Derde sabrı yok anın her lâhza bin feryadı var.

Ey Fuzuli yar eğer cevretse andan incinme,
Yarı cevri âşıka herdem muhabbet tazeler!..

Mihri yok, mahlara ah eser etmez, Yarab
Ver bir insaf bu mihri yok mahlara!

Aksi ruyun suya salmış, sayei zülfün toprağa..
Anber etmiş toprağın ismin, suyun adın gülâb!

Canıma meylin var ise hükmeyle teslim eyleyim,
Şah sensin! ben senin bir bendei fermanınım!

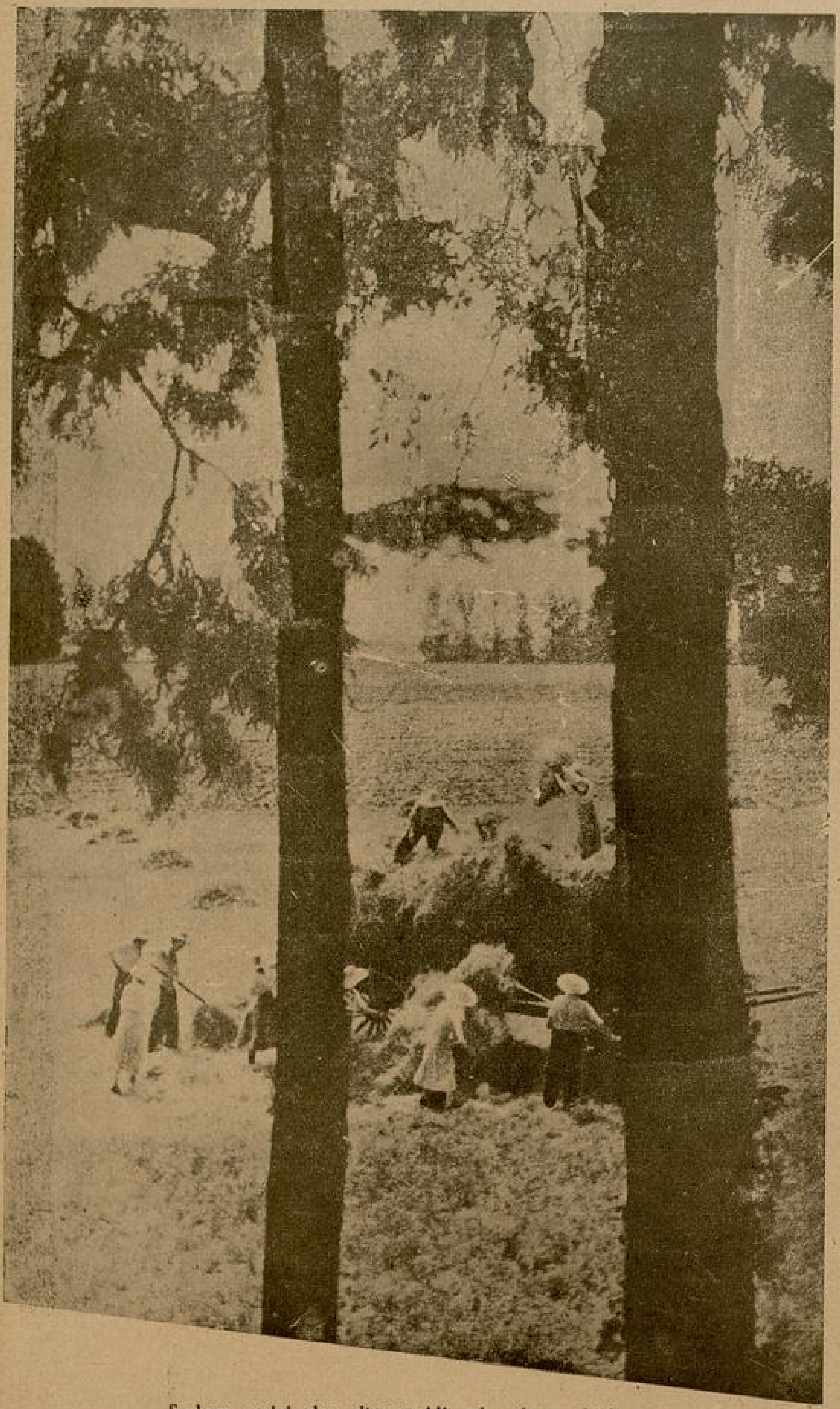

Sazların yerini alan altın renkli, adam boyu ekinler...

BATAKLIK

Yazan:

CAHİT UÇUK

Alçak kerpiç damın, kalın tahta kapısı aralanarak taze bir kadın göründü. Eşikte durdu. Uzun boylu, geniş omuzlu vücudünü, yerlere kadar inen, penbe çiçekli basma entari örtüyordu. İnce belinde, şal örneği bir kumaş parçası kuşak gibi dolanmıştı. Gür saçları bölük bölük örülü, omuzlarından dizlerine iniyordu. Yüzü solgun, iri kara gözlerinin altları, uzun kirpiklerinin gölgeleri vurmuş gibi esmerleşmişti.

Sağ elini alnına koyarak, evinin önünde uzanıp giden bataklığa, dalgın dalgın baktı. Ovanın ta uzaklarda, gökle birleştiği yerde güneş doğuyordu. Sazlıkların arasında küçük yuvarlaklar, ince şeritler gibi görünen su parçaları altın gibi parlıyor, bataklığın ortasındaki ufak adacıkta bir leylek dolaşıyor, köyün yamacından inen bir sürü manda, bataklığın suları akan tarafına doğru ağır ağır yürüyorlardı.

Taze kadın birdenbire ürperdi. Başını arkaya çevirerek gülümsedi:

— Beni korkuttun Recep!..

Eşiğin biraz gerisinde duran uzun boylu, dinç gövdeli delikanlı, çift sıra parlak dişlerini göstererek karısına baktı:

— Ne düşünüyordun Emine?

Emine, bir adım geriliyerek kocasının sağlam göğsüne yaslandı. Belirsiz bir iç çekişle söyledi:

— Bataklığa bakıyorum!

Delikanlı, sol kolunu karısının ince beline dolayarak, onu, büsbünün kendine yakınlaştırdı:

— Ne düşünürdün? Derdin ne Emine?

Emine, başını hafifce kaldırarak kocasına güldü:

— Bataklığa bakarken, çocuğumu düşünüyordum!..

Sesi titreyordu. Recep sustu. Onun da gözleri dalmıştı. Güneş ovanın sonlarından koparak, yükseliyor, göğün soluk rengi ışıklanıyordu.

Bataklığın üstünde, serin bir gün doğusu rüzgârı esmeğe başlamıştı. İnce uzun boylu sazlar titriyor, koyu yeşil renkli, sivri uçlu yaprakları hışırdıyor, bütün ova, kelimeleri belli olmıyan sözlerle mırıldanıyor, fısıldaşıyordu sanki...

★

— Emine gideni düşünme gayri!.. Gönlünü aydınlık tut, geleni düşün!..

Taze kadın hıçkırarak kocasını göğsüne kapandı:

— O da yaşamaz Recep!.. Yeni bir tane olsa da yaşamaz.. kardeşinin yanına gider...

Delikanlı, düşmek isteyen yaşları dağıtmak ister gibi, gözlerini sık sık açıp kapıyor, parlak dişlerile dudaklarını kemiriyordu. Büyük elinin sertleşmiş avucuyle karısının saçlarını severek, sordu:

— Neden yaşamasın Emine?

Taze kadın, başını kocasının göğsünden ayırarak yaşlı gözlerini, onun kırpışan gözlerine çevirdi:

— Geçen yıl köye gelen hekim babama: "Bu bataklık kurumadıkca taze gelinlerin çocuğu olmaz, anaların gözünün yaşı dinmez!„ demiş... Sen başka köydensin Recep, bizim köyü bilmezsin. Bizim kadınların çoğu kısırdır. Doğuranın[da çocuğu yaşamaz, yaşasa da sıska, kötü olurlar...

Recep, karısının yaşlı gözlerine dalmıştı. O kara gözlerde yaşı kurutmak için elinden gelse, koca ovadaki sazlıkları söker, bataklığı kurutur, sazların yerine buğday ekerdi.

— Emine, hekim yanlış demez ama, bataklıkla kısırlığın arasında ne bağ var?..

Taze kadın, kocasının gömleği sıvalı çıplak kolunu yakaladı:

— Kolunu neden böyle kaşımışsın? Yüzünde kırmızı kırmızı yenikler var; bunlar neden oluyor?

Delikanlı, güldü:

— Neden olak Emine? Sanki bilmez gibi soruyorsun? Sıvrisinekten!..

— Hah! işte, işin kökü bu. Durgun suda, sivrisinekler yumurtlarmış, sivrisinek adamı ısırınca kanı ağulanırmış; kadınları kısır yapan, anaları çocuksuz bırakan hep bu aguymış. Köyü sivrisinekten kurtarmak için bataklığı kurutmak gerekmiş... Oysa ki köyümüzün erkekleri bataklığın kurumasını istemiyor; "sazlar olmayınca evlerimizin üstünü ne ile örteriz? Mandalarımız nerede yıkanır?„ diyorlar. Ama kulaktan duydum: Hükûmet buraya hekim gönderecek, bataklığı kurutturacakmış!..

Recep, karısının gözündeki yaşın dinmesini istiyordu. İçinden bu kurutma işine yardım edeceğine and içti:

— Hele bir yol hekim gelsin, balçığa mandalar gibi gömülerek, sazları nasıl kökliyeceğimi sen de, gözlerinle göreceksin Emine!..

* * *

Emine, gözlerini oğuşturarak, damının kapısına fırladı. Güneş çoktan doğmuş, göğe yükseliyordu.

— Abuğ!.. Çok geç kaldım... Recep açlıktan ölmüştür!..

Hemen içeri girerek ocak başına koştu. Kenarda duran ayran bakracını yakalıyarak, [1] takada örtü altındaki yufka ekmeklerinden bir deste aldı. Kapısını çekerek koşmağa başladı. Ta uzaklarda bir sürü köylü eğilip kalkarak çalışıyorlardı. Emine iki yanına baktı. Gülümsedi:

— Bir yıla kalmaz, bataklığın yeri dümdüz ova olacak...

Bakracın içindeki ayran sallanıyor, çırpınıyor, Emine, çalışan köylülere doğru koşar gibi yürüyordu.

* * *

Recep kazmayla küreği omuzlayıp evinden çıkarken, gülerek karısına baktı:

— Emine, tarlaya katığı gayrik sen getirme!..

— Neden Recep?

— Günün yaklaştı... ağır yük taşıman, güneşlerde gezmen kötü olur...

Emine, sevinçle güldü:

— Babam gile varıp gider, küçük kardeşimi alır gelirim. Ayranı da, pilâvı da sana o getirir...

— Şunun şurasında çalışacak kaç günümüz kaldı ki... Kardeşine ağırlık olacak ama, onun gönlünü hoşederiz...

Emine, dalmıştı:

— İki yıl ne çabuk geçti Recep!..

* * *

Güneş doğuyordu...

Kurutulan bataklığın, ovayı ortasından bölen anakanala toplanan suları, doğan güneşin ışıklarıyle yaldızlanıyor, sazların yerini alan altın renkli, adam boyu ekinler, doğu rüzgârlarıyle ürperiyor, ince sapları üzerinde, başlarını dik tutamayan olgun başaklar iki yana salnıyordu.

Kerpiç damın, kalın tahta kapısı açılarak Emine göründü. Solgun yanakları, baharda açan yaban güllerinin penbeliğini, dudakları tarla kenarlarını süsleyen gelinciklerin kızıllığını almış gibi renklenmişti. İnce vücudü toplanmış, göğsü yuvarlaklanmış, gözlerinin içi gülüyordu.

Doğan güneşe karşı kollarını açarak gerindi. Tarlalara, üstüne ölçülü aralıkta köprüler kurulan anakanala, suyun kıyı boyunca taza yapraklar açan fidanlara, tarla kenarlarında otlayan davarlara.. uzun uzun gülümsiyerek baktı. Sonra, başını açık kapıdan içeri uzatarak, yavaşça seslendi:

— Recep!.. Recep!..

Aradan biraz vakıt geçmiş, delikanlı karısının yanına çıkmıştı:

— Daha uykuya doymamıştım Emine!..

Emine, ona sokuldu:

— Ne yaparsın, bana kalsa uyandırmazdım. Bu]gün orak başlamasaydı.

Delikanlı, karısının, sevinçle parlayan gözlerine dalmıştı:

— Biz bu günü bekliyorduk Emine, artık analar...

Sözü yarım kaldı. Açık kapıdan oğlunun ağlaması duyulmuştu. Gözgöze bakarak gülüştüler. Recep, sözünü tamamladı:

— Analar gülüyor... Evlâtlar ağlıyor Emine!..

[1] Taka: duvar içine yapılan kapaksız dolap.

1937 Paris Sergisi açılma töreninde:

— Bu Bayan ne de hararetli bir konferans veriyor?.. Bu kadar heyecanla konuşmasına bakılırsa, mutlaka yeni bir harp tehlikesinden...

— Ne konferansı? Koti ıtriyat fabrikasının reklâmını yapıyor...

— Ya!... Öyle mi?..

Aktör değil avukatmış:

— Yahu! bu Bay kime kızmış?.. Ne diye böyle bağırıp çağırıyor?..

— Canım! o avukattır. İstanbul valisile Hüseyin Cahit davasındaki müdafaasını prova ediyor.

İki dert ortağı:

— Bu, başbaşa düşünceli düşünceli giden iki ahbap çavuşlar da kim?..

— Geceleri yapılmadığı için tasalanan, eskilerden iki yazıcımız olacak!..

— Yanılıyorsun: bunlar hayır kurumları namına (!)vapur gezintisi tertip eden müteahhitlere benziyorlar.

Hayal ve hakikat:

Diplomat — İspanya işlerine müdahale edecek değiliz. Oraya elimizde zeytin dalı ile gidiyoruz...

Bir dinleyici — Şu görülen süngüler, top namluları da sulhu mu götürüyorlar acaba?..

Müstahsilin kabzımal derdi:

Köylü — Vaktinde ektik biçtik.. havalar da müsait gidince bol mahsulü devşirdik. Şimdi de derleyip toplayıp şehire gönderdik. Helâl süt emmiş bir kabzımala rastlarsa, belki elimize bir kaç kuruş geçer..

Turfanda bir festivalci:

— Canım! burası İstanbulun Taksim meydanı mı? Yoksa Atinanın Akropoli mi? Bu gübegündüz Beyoğlunda dolaşan efzun da kim?..

— Galiba festivaller için turfanda yetişmiş bir mahsul olacak!..

19 MAYIS
SPOR ŞENLİKLERİ

Gençlik, Atatürke sonsuz saygı ve sevgilerini taşıyorlar.

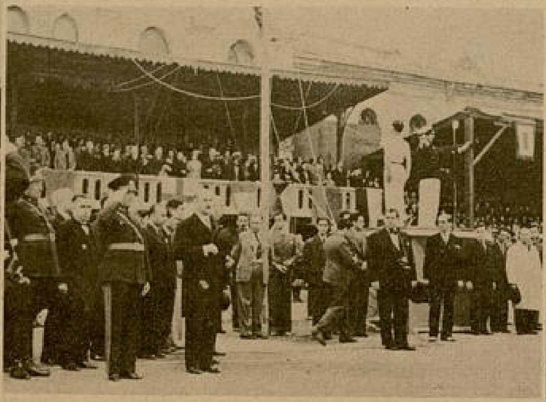

Taksim stadındaki geçit resminde İstanbul Valisi ile askerî ve mülkî erkân.

Bir genç liseli, bütün arkadaşlarının hislerine terceman oluyor.

19 Mayıs büyük Sopr Bayramında: Şişli Terakki Lisesi kızlarının geçit resmi.

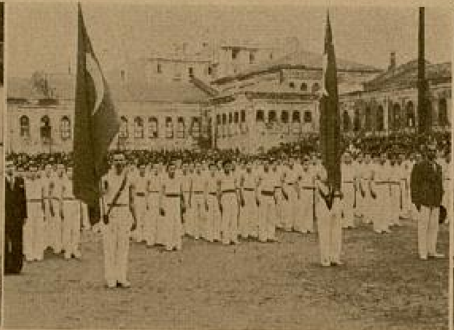

Muhtelif liselere mensup erkek öğreniciler geçit resminde.

— Genç bir baş, ancak dinç omuzlar özerine yakışır.
— Spor sonsuz gençliğin tılısımıdır.
— Yürü, koş, atla, güreş, pinekleme.

— Doğru insan dik yürür.
— Dik otur, doğru konuş.
— Şen ol, çevik ol.

ın arkadaşlarının
rceman oluyor.

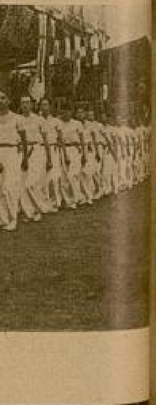

dik yürür.
ğru konuş.
ol.

Gürbüz Liseli kızlarımızın güzel beden hareketleri.

19 Mayıs spor şenliklerine iştirak eden muhtelif Lise ve Orta okul öğrenicilerinden gruplar.

19 Mayıs spor şenliklerine iştirak eden Sporcularımızdan gruplar.

19 Mayıs günü, Türk tarihinde.. yalnız Türk tarihinde değil cihan tarihinde çok büyük bir merhale.. unutulmıyacak bir dönüm noktasıdır.

Tarih; Yeryüzünde ademoğlunun mevcudiyetini kaydederken, hemen onun yanı başında Türk milletinin mevcudiyetini, faaliyetini, akınlarını ve yüksek medeniyetini de ifşa ediyor.

İşte bu kadar eski.. bu kadar şanlı ve şerefli bir maziye malik olan, dünyanın en eski milleti bundan 18 yıl evvel inkıraz ve izmihlâl uçurumunun en son ucuna gelmişti. Onu ebedî boşluğa fırlatarak mahvetmek.. güzel yurdunu paylaşmak için, içli dışlı düşmanlar elbirliği etmiş çalışıyorlardı...

Zavallı Türk milletini derin bir nevmidi.. büyük bir ıstırap kaplamıştı. Her tarafı korkunç bir karanlık istilâ etmiş.. hiçbir ümit ve teselli nuru parlamıyor... derin ve sonsuz; ölüm matemlerile dolu uzun bir gece..

İşte Türklük ve Türk yurdu bu feci durumda.. bu bitkin halde iken bir Türk oğlu.. Türkün helâl süt emmiş bir aslanı; büyük tasavvurlar ve plânlarla Samsuna ayak bastı:

Bir 19 Mayıs 1919 günü...

Hayalleri hakikat.. düşünceleri icraat haline kalbeden bu Önder; İstanbulda çöken ve yıkılan Osmanlı imparatorluğu yerine, Anadolunun yüreğinde gürbüz Türk Cumhuriyetinin temelini attı...

Türkün hayatı da.. şerefi de.. güzel yurdu da kurtuldu. Bu gün yalnız bizim değil.. dost düşman bütün dünyanın hayret ve takdirle gördükleri Türk Cumhuriyetinin ilk temeli, işte bu 19 Mayıs tarihinde atılmış oldu.

Atatürk yarattığı Cumhuriyeti korumak, yaşatmak ve yükseltmek ödevini Türk gençliğine emanet ettiği için; Onun Anadoluya ayak bastığı bu tarihi, gençliğin bir Spor Bayramı haline koymağı düşünenler ne kadar isabetli bir iş görmüşlerdir.

Artist MUALLÂ'nın YARIM AY'a Anlattıkları ..

Denizkızı Eftalyanın satmış olduğu eski Ses apartmanının birinci dairesindeki kapının zilini biraz tereddütle basıyorum. Saat on bir... kapı açılıncaya kadar tekrar düşünüyorum:

— Acaba evde mi, değil mi, yoksa uyuyor mu?..

Derken kapı açılıyor.

İşçi kadın:

— Buyurunuz, diye beni içeriye alıyor ve:

— Bayan Muallâ da şimdi uykudan kalktı, diyerek salondan uzaklaşıyor.

Pencerenin önünde, sicim gibi yağmakta olan bahar yağmurunu seyretmekteyim.

"Teşbihte darılmaca olmaz„ derler: Bayan Muallânın bir keçiye benzettiği Fort marka spor arabası kapının önünde duruyor.

Demek ki, san'atkârın en yakin musikî arkadaşının bana söylemiş olduğu söz doğru imiş:

Sporu cok seven genç san'atkâr, her sabah erkenden otomobili ile, asfalta hâkim bir sür'atle Maslak yolunun zikzaklarında cevelan yapıyormuş. Bu sebeple evine erken gidersem bulabileceğimi söylemişti.

***

Üzerinde penbe ipekli bir sabahlık ile salona girdi. Sahnedeki mütebessim halile makyajsız yüzünün, uykudan hafif şişmiş gözlerini oğuşturarak:

Biraz da hayalperest olduğumdan sinema artistleri gibi yaşamak istiyorum

Yazan:

NİYAZİ ACUN

— Geceleri çok geç yatıyorum. Edebî romanları o kadar fazla seviyorum ki.. Onları zevkle okumak, ancak sahneden dönduğüm ve yatağıma uzandığım vakit kabil oluyor.

Tanıdığım bazı tiyatro artistleri de, okumaları lâzımgeldiği halde, cihaletlerini kapamak için daima okuduklarından bahsederler!...

"Üzüm üzüme baka baka kararır„ sözünü burada hatırlamak bilmem doğru mudur?

Bayan Muallânın bu sözüne pek inanmamıştım; fakat o hemen Şairiazam Abdülhak Hâmidin ölümünden sonra merhumun eserlerini okumaya başladığını.. ve daha yarısına kadar okumuş olduğu bir tiyatro eserinin mevzuunu, kahramanlarının ne kadar tesiri altında kalarak onlara bir türlü karakter veremediğini söyledi. Bu söz, okuduğuna dair bende biraz kanaat hasıl etmişti.

Fösunlaşan gözleri bulutlu semada bir hayâl görür gibi.. daldı gitti nihayetsiz ufuklara

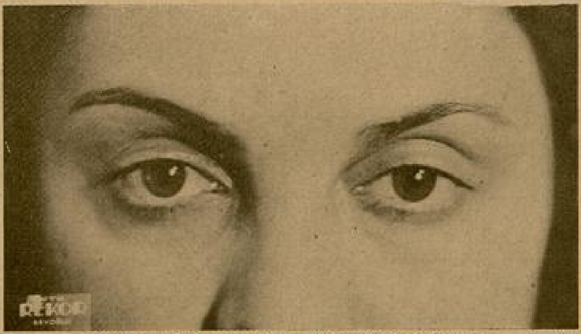

Yüzünde hatlar bırakan tebessümlerinin yerinde, derin bir kederin izleri belirmişti

***

Yağmur dinmiş. Bulutlar arasından sıyrılan tatlı bahar güneşi, geniş camdan salonun içine doluyor.. salondaki aynalarda renkli akisler yapıyor.

Arada sırada -benim de uykumu getirecek kadar- esnemesile, daha uykusuna kanmadığı anlaşılan sanat'kâr, ince titrek sesile hal tercemesini anlatmaya başladı:

—Ailem Bostancılıdır. Bostancıda dünyaya geldim ben. Evlâdını münevver görmek isteyen her aile gibi, beni de ailem bir ilkokula verdi. İlk tahsilimi ikmal ettim. Ailemin fazla mutaassıp olması, daha yüksek tahsilime mâni olmuştu.

Ev kadını olmamı istiyorlardı; Biçki ve Dikiş okuluna verdiler.

Birdenbire sustu. Yüzünde hatlar bırakan tebessümlerin yerinde, derin bir kederin izleri belirmişti.

Ona, neş'esiz görünmek hiç yakışmıyordu Muallâyı bu yaslı halden uzaklaştırmak için:

— Sonra, demekten kendimi alamadım.

Gür bir sesle şarkı söyliyecekmiş gibi, ciğerlerini dolduran derin bir nefes aldı:

Ah! dedi; ve istikbalinden.. emellerinden mahrum kalmış bir insan gibi, mazisinin ıstırablarını hikâyeye başladı:

— Çocukluk... Hele sıhhatlı, gürbüz bir çocuğun hayatı ne kadar çapkın ve yaramazdır değil mi?

İşte, bende ele avuca sığmaz yaramaz ve haşarı bir çocuktum. Taassubun zehirli çenberinde sıkışmış kalmış o devrin cahil insanları.. muhitim, her çocuğun tabiî bir ihtiyacı olan benim bu hareketlerimi hazmedemiyerek, ailleme hakkımda şikâyetlerde bulundular. Beni hasta bir ruh gibi neş'esiz ve hareketsiz görmek istediler.

Açık elâ iri gözlerinin melânkolik bakışıyle, çok az rötüş görmüş siyah kaşlarını asabiyetle kavislendirdi :

— O vakitler kanunu medenî yoktu. Beni gözüne kestiren sabık kocam, bana delice âşık olmuş.. ailemden istemişti. "Kızımız küçüktür veremeyiz„ diyecekleri yerde, an'anenin tesirile, hakkımda ceryan etmekte olan dedikoduların önünü almak için derhal "evet!„ cevabını verip beni evlendiriyorlar.

Edebî romanları o kadar fazla seviyorum ki...

Ben evlenmek istemedim. Zorla evlendirdiler. Eğer, o zaman kanunu medenî olsaydı başıma bu felâket gelmiyecekti.

İmam nikâhıyle hayatın ilk acı darbesini mânen ve maddeten yemiş oldum.

İsteksiz bir birleşmenin pek tabiî neticesi olarak kocamdan ayrıldım.

Benim bu hareketimi ailem hoş karşılamadı.

Onlar, kötü itiyatların, şuursuz ananelerin, karanlık telâkkilerin tesiri altında çürümüş ruhları gibi, benim de hürriyetten, arzudan, neş'eden ve zevklerimden mahrum ve daima ıstırapla yaşamamı istiyorlardı. Artık bu vaziyet karşısında eve dönemezdim. Hayatımı başlı başıma kazanmak mecburiyetinde kaldım.

Günlerce, hayatımı ne suretle kazanabileceğimi düşündüm. Biraz da hayalperest olduğumdan, sinema artistleri gibi yaşamak istiyordum. Az çok biçki ve dikiş öğrenmiştim; fakat, bu kadarlık bir san'atle tasavvur ettiğim hayatı yaşamama imkân yoktu.

Ne yapmalı idim ?

İlk okuldaki musikî hocamın sözleri kulağımda çınlamaya başladı. Karanlık gördüğüm istikbalimi aydınlatan bir ışık oldu o sözler...

Esasen, küçük iken musikîye pek fazla merakım vardı. Bu da, sesimin biraz güzel olmasındandı galiba?... Okulda musikî derslerinde daima birinci idim. Öğretmenin bir kere söylediği şarkıyı güfte ve bestesile derhal öğrenirdim.

Öğretmen memnun olur ve bana :

— Muallâ, söyle de arkadaşların oğrensin!.. derdi.

Hocamın bu sözü beni sevindirir. Ve ben de arkadaşlarıma, öğrendiğim şarkıyı öğretirdim.

Okuldan mezun olurken öğretmen: sesimi terbiye eder, musikî üstadlarından ders alırsam hayatımı kazanabileceğimi söylemişti. Hemen kararımı verdim. Büyük hayallerle şan dersine başladım. Bir senelik musikî tahsilinden sonra 18 yaşında sahneye intisap ettim; ve o zamandanberi bugün hâlâ sahnedeyim.

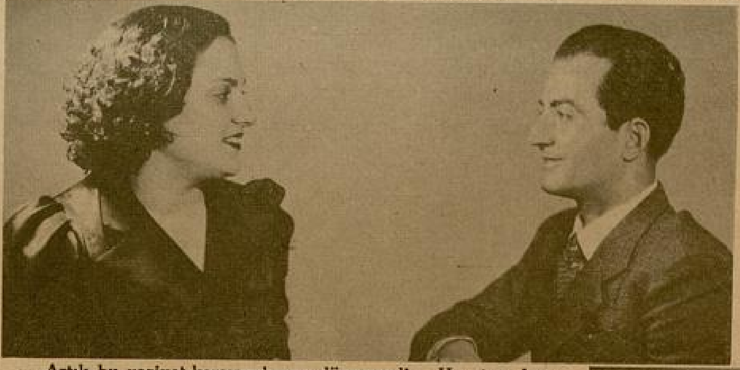

— Artık bu vaziyet karşısında eve dönemezdim. Hayatımı başlı başıma kazanmak mecburiyetinde kaldım.

— Sinema artistleri gibi yaşamak istediğiniz o büyük hayalleriniz, bugün tahakkuk etmiş midir ?

Seyrek beyaz dişlerini gösteren bir kahkaha ile :

— Hem hayır.. ve hem de evet. Çok para kazanıyorum, otomobilim var; yalnız.... dedi ve sustu.

Salonun sükûnet ve ihtişamile füsunlaşan gözleri, bulutlu semada bir hayal görür gibi..daldı gitti nihayetsiz ufklara.

San'atkârın burada gizli tutmak istediği arzusunu, yanlış anlamışımdır düşüncesiyle, daha tahakkuk etmediğini söylediği o büyük hayalinin ne olduğunu okuyucularım size yazmıyorum. Ne olur o büyük hayali siz tahakkuk ettirin...

On sekiz yaşında sahneye atılan artistin, yaşını gizlice anlamak merakile hangi tarihte sahneye çıktığını sordum.

Şehlâ bir bakışla:

— 1932 senesinde İzmirde ilk defa sahneye büyük bir korku ve heyecanla çıktım. Kendimce pek fena okuduğumu tahmin ettiğim şarkılarım, alkışlanınca cesaretim birdenbire arttı. Ve o vakıttanberi mevkiimi muhafaza ediyorum.

18 yaşında ve 1932 senesinde sahneye ilk defa İzmirde çıkan, ve İzmirli Muallâ diye şöhret kazanan san'atkârın yaşı, 1937 senesinde 23 olmasına rağmen, kilosu yaşıyla adetâ istihza eden bir şekilde.... Acaba biribirinden hangisi üstün?!..

Tatlı, billûr sesile son yıllarda alaturka musikiyi sevenlerin gönüllerine akseden.. ve çok para kazandığını biraz da gururla söyliyen artist, siyah bukle saçlarını dalgalandıran bir baş sallayışile, san'at hayatının unutulmaz hatıralarını anlatmaktan kendini alamıyordu:

— Gün geçtikce süksemin artması beni hem sevindiriyor, ve hem de azçok tevazudan uzaklaştırıyordu.

Ege mıntakasının leziz ve besleyici üzümleri gibi kazandığım şöhret, Sahibinin Sesi plâklarına okumama en büyük âmil oldu.

— İlk okuduğunuz plâk ?

Açık elâ iri gözlerinin melankolik bakışıyle, çok az rötüş görmüş siyah kaşlarını...

— (Yanık Ömerle) millî bir şarkı olan (Memesiz Fatma) dır. Bu plâktan sonra birçok plâklar doldurdum; ve hâlâ doldurmaktayım.

— Bu hummalı ve verimli çalışmanızın neticesinde kazandığınız parayı ne suretle harcamak istiyorsunuz?

— Bir iki apartman sahibi olduktan sonra, mortsezonlarda otomobilimle önce Anadoluda, sonra da Avrupada devamlı seyahatler yapacağım.

Bu söz üzerine, bayan Muallânın çok hayalperest bulduğum ruhunun, cemiyete ne kadar yakın olduğunu sorunca, gayet derdli bir cevap verdi:

— Ben, görünüşte pek hayalperest olabilirim. Görünüşe inanmayınız. Hayatta sevmek istedim.. fakaaaattt erkeklerin, arzularını teskin edinceye kadar ne kadar yüze gülücü olduklarını, çok acı hakikatlarla anladım. Şimdi erkeklerden nefret ediyorum dersem inanınız bana!...

Sanki siyasî bir kadın meclisinde rey kazanacakmış gibi, erkeklerin aleyhinde bu kadar acı söylemesine âmil olan sebebi anlamak lâzımdı.. lâzımdı amma, çok asabî idi.

Erkeklerin aleyhinde fazla söz söylemesi boşuma gitmiyordu değil... Bu mevzu üzerinde devam etmesini beklerken, nedense sustu, derinlere daldı; ve bir zaman hiç konuşmadı!... Kimbilir bu ânda kalbi ile dimağı arasında nasıl bir mücadele oluyordu... Sonra kat'î bir karar verenlere mahsus bir tavırla:

— Yirmi dört saatlik hayatım uykuda bile neş'eli geçer. Neş'e insanı ihtiyarlatmazmış.

— Tiyatro ve sinemayı sever misiniz? derken; sözümü keserek:

— Aman! Demindenberi size söylemek istediğim arzularımdan en büyüğu, opera veya dram artisti olmaktı; bugün hâlâ bu emelle çırpınmaktayım.

— Şehir tiyatrosuna giriniz.

İstihzanın en ince nüktelerini gösteren bakış ve gülüşlerile:

— Heyhât! dedi. Bizim sahne artislerimiz meslek uğrunda çok fedakâr insanlardır.

Ben ise, bu en büyük arzuma rağmen bu fedakârlıklardan birini bile yapamıyorum. Para kazanmak ihtirasile, alkol içen insanları eğlendirmek suretile gördüğüm bu işe, ben, artislik ediyorum diye kendi kendimi inandırmağa çalışmaktayım.

Haydi.. artist olayım. Hangi sahneye intisab edeyim?

— Siz, nasıl bir sahnede çalışmak istiyorsunuz?

— Hem bol para ve hem de büyük şöhret temin eden bir sahnede...

— Şu halde filim artisti olunuz?

Büyük bir yarasına dokunmuş oldum ki, gözlerinin bakışları değişti. O elâ gözler sinemanın engin hayâl âlemlerine uzandı, ve neden sonra kendine gelerek:

— Ah! Filim artisti olmak ne büyük şans, ne büyük bir muvaffakiyet... Yabancı bir dil bilseydim filim kumpanyalarına müracaatta hiç geçikmezdim.

Filim artisti olmak için arzusunu gayet ciddî söyliyen Bayan Muallânın, vücudunda gözlerim gayriihtiyarî dolaşıyordu. Gülmekten kendimi zor men-nettim.

Filim kumpanyalarının hiç te istemediği bir şişmanlık. Kendisine keyfiyeti bildirince:

— Ben zayıflamak istersem bir haftada yedi, sekiz kilo birden zayıflarım, diye hayalini inkisare kalbetmedi.

— Ev işlerini sever misiniz?

— Oooh!.. Gündüzleri bütün meşguliyetim ev işlerile uğraşmaktır. Yemeklerimi kendim yaparım.. terziye para verdiğim halde, ona yardım etmekten zevk duyarım. Ve bu suretle kendimin daima bir ev kadını olduğumu hisseder ve hayatı benimserim.

— Bütün kadınların hastalığı olan moda hastalığına siz de müptelâ mısınız? dediğim vakıt:

— Hayır! cevabını verdi, ve kendince şöyle bir hesapladıktan sonra ilâve etti:

— Senede ancak yirmi, yirmi beş kat elbise yapatırırım.

Moda hastalığına müptelâ olmadığına kat'iyetle cevap vermesi ve senede bu kadar kat elbise yaptırması beni güldürmüştü:

O:

— Modaya uymak için fazla elbise yaptırmamın sebebi: sırf sahneye aittir. Sahneden uzaklaştığım gün tabiî bu kadar cömert olamam.

Sahne için bu kadar elbise yaptırmak fedakârlığına tehammül eden sevimli artistin, biraz da gönül işlerine ait düşüncelerini öğrenmek fırsatını elde ettiğimde o; sütten ağzı yanıp ta yoğurdu üfleyip yiyen müteyakkız bir insan halile:

— Mademki benim bir gönlüm var, her insan gibi ben de aşk maceraları geçirmişimdir.

Gözlerine birdenbire dolan kederleri silmek ihtiyacile sözünü tevil edip, mazisini hatırlamak istemediği anlaşılıyordu.

Saadetin parada olduğunu iddia edenlere işte Bayan Muallânın hayatı... O, bugünkü hayatından asla memnun değil.

Onun ruhunun hayata neden bu kadar küskün olduğunu anlamak için bir sual aradım taradım.. Fakat, aklıma bir dama taşı gibi saplanıp kalan (aldanış) kelimesi, bir türlü sual sormama müsaade etmiyordu.

Artistin bir manastır kadar sessiz hücresinden ayrılırken, kendi kendime:

— Acaba, Bayan Muallâ aldanmış mıdır? yoksa aldatmış mıdır ki şimdi hayatı mânasız buluyor!.. muammasını halle çalışıyordum.

YARIM AY

KOLLEKSİYONLARIMIZI ALINIZ!..

(Yarım Ay) ın : 1 - 12 sayıları : Birinci cild
» » » : 13 - 24 » : İkinci cild
» » » : 25 - 36 » : Üçüncü cild
» » » : 37 - 48 » : Dördüncü cild

olmak üzere, güzel birer kap içinde hazırlanmışlardır. Bu kolleksiyonlar sizi, her zaman.. her yerde eğlendirecek, düşündürecek ve müstefit edecek en güzel eserlerdir. Türkiyede bu kadar zengin, bu kadar mütenevvi, bu kadar istifadeli bir eser pek azdır. Elimizde mevcut olan kolleksiyon miktarı sayılıdır. Fırsattan istifade ediniz!

Her bir cildin fiatı 250 kuruştur. Dört cildi birden alanlara -Yüzde yirmi beş tenzilât yapılarak- 750 kuruşa vermekteyiz.

Nasreddin Hoca Bir Donkişot mudur?

— Hacanın, Edebiyat tarihlerimizde yer alması zamanı gelmiş ve geçmiştir —

Hocanın künyesi şudur : "Konyanın Sivrihisar kasabasının Horto köyünden İmam Abdullah oğlu 1202 doğumlu Nasreddin„.

Hocanın dünyası, çocukluğunda gördüğü ve içinde yaşadığı Horto, Sivrihisar, Akşehir ve Konyadan ibaretti. Köyünden kasabaya veya Konyaya ilk inişlerinde, hiç görmediği şeylerle karşılaşmaktan duyduğu hayreti tuhaf sözlerle ifade etmiştir. Pek küçük yaşından beri nüktedanlığını göstermeğe başlıyan Nasreddin, böyle bir hayranlık karşısında tabiatile ciddî olamazdı. Bir delikanlı olarak medreseden çıktığı zamana kadar Nasreddinin saflığı, nükteciliği, hayranlığı sebebile -verdiği cevaplarla- abdal diye tanındığı da olmuştur.

Babasının ahbabı olan Konya müderrisi ve hatibi Hayrullah efendi vasıtasile Konya Medresesine girdi. Onun asıl Nasreddin hocalığı, Medreseyi bitirmesinden sonra başlar: Artık bir hicviyeci, bir münekkittir. Zekâsı, nüktesi medreseyi bitirdikten sonra kendisine hayli yardım etti: Kadı, müşavir, müderris ve Kürdistana elçi de oldu.

Çok zaman Şair Ahmedî'nin Aksak Timurla olan mizahî münasebetlerini hocaya malederler. Hatta Akşehiri, Timura söylediği bir nüktesile, muhasara ve tahribden kurtardığını da söylerler. Halbuki Hoca ile Timur arasında bir buçuk asırlık bir zaman farkı vardır. Timur 1336 da, Hoca ise 1202 de doğdu. Timur dünyaya geldiği zaman Haca öleli 53 yıl geçmişti. (Hocanın ölümü 1283 dür.)

***

Ne yazıktır ki bugüne kadar Nasreddin Hoca lâyık olduğu şekilde tetkik, tahlil edilmiş ve tanınmış değildir. Henuz pek genç olan (folklor) muz için bunu büyük bir eksik saymalıyız. Nükteleri bugünün mizahcılarına bile sermaye olurken, onun hayat parçalarının kısa birer ifadesi olan darbımesel haline girmiş bazı özlü sözleri halâ dilimizden düşmezker, onu ihmal etmek, güldürdüğü için sadece "letaifini„ toplamak noksan ve basit bir iş olur. Ona bizim ilk ve en üstün sosyete münekkidimiz ve hicivcimiz demek te mümkündür. Çünkü Hoca, o zaman ve daha sonra revaçda olan tepeden inme, ismi bile "hezliyat„ olan hicve yeltenmedi. Yüksek bir şair olan (Şeyhî) ve (Nef'i) ler bu şekildeki hicivde Hocadan ileri değildirler.

Şimdiye kadar yazılan bütün edebiyat ve fikir tarihlerinde "Nasraddin Hoca„ adına raslamak mümkün değildir. Sekiz asırdanberi unutulmamış, Türkiye hudutlarından çok uzaklara aşmış, özbeöz Türk olan Hocayı edebiyatçılarımızın saymamasını ben, eskilerin Ahmet Mithat efendiye gösterdikleri kadirşinassızlıkla bir görüyorum. "Uslûbu adî„ ile yazıyor, çok kimse anlıyor, diye beğenmedikleri Mithat efendiyi "Uslûbu âlî ve müzeyyen„ le yazan o zamanın asilzadeleri, üstadı kendi aralarında bulundurmak tenezzülünde bulunamıyorlardı!.. Halbuki zaman hükmünü icra etti: Bugün o süslü, cicili bicili yazanları unutmağa başladığımız halde Ahmet Mithat efendiyi unutmaktan şüphe bile etmiyoruz.

Hocaya kültür ve folklor hayatımızda yer vermeyişimiz demek, onu garplılar gibi "Türklerin Donkişotu„ telâkki etmek demektir. Donkişot abdallığına gülünen hayalî bir budala idi. Hoca ise abdallıklara güldüren hakikî bir filozoftur. Bu telâkkiyi garpten önce kendimizin kabul etmemiz,bilâhara da garbe yanlışlarını silip doğrusunu tanıtmalıyız..

Bu halkın ruhunu tamamile anlamış ve ona nüfuz etmesini çok zeki bir usulle bulmuş olan, bazan bir filozof kadar düşündürücü bulduğumuz Hoca; neden mizah, tenkit ve hicvimizin başında büyük bir yer tutmasın. Belki kültürümüzün ve neşemizin bir kısmını Hocaya borçluyuz. Onun hayatından çıkma atasözleri az mıdır? En cahil bir kimse bile onun birkaç fıkrasını bilmez mi ?.

Kitaplarımızda, çocukların gerek kendi isimlerini, gerekse kitaplarının isimlerini hiç işitmedikleri bir sürü insanlara yer verilirken; bu milletin beşiğinden mezarına kadar herkesin tanıdığı Nasreddin Hocaya bir iki satırcık olsun ayırmıyoruz. O satırlarda Hocanın kanaatlerini, millî karakterini, sosyeteye yaptığı tesirleri bulmalıyız. Bunun zamanı gelmiş ve geçmiştir de. Hocanın lâyık olduğu mevkii alamamasına hiç bir engel yoktur. "Büyük mevzuları herkesin anlayabileceği bir şekilde karikatürleştiren, tabiat ve hak harici fikirleri, hareketleri maskaraya çeviren„; okumuş, mühim mevkiler işgal etmiş bir adamın neden kıymeti olmasın?

Bir Ezop, bir Diyojen yanında pek üstün olan Nasreddin Hocaya, bu iki filozofun kendi memleketlerinde verdikleri ehemmiyetin yarısını bile ona versek yine hakşinaslık etmiş oluruz. Hocayı tahlil etmek, nüktelerinin derin manasını izah etmek, ruhî cephelerini ayrı ayrı mütalea etmek lâzımdır.

***

Daha çocukken, köy camiinde vaza çıkan ve söyleyecek söz bulamadığı için dalgınlığını bahane eden babasına: "hiç birşey aklına gelmiyorsa, kürsüden inmekte mi aklına gelmiyor?„ demesi pek te saflığa hamledilecek bir hareket değildir.

Nasreddin Hoca, filhakika medrese mezunu, zamanı ise medreseden fazla mutaassıptı ama, Hoca, hiç te yobaz değildi. O, din perdesi altında ne rezaletler işlendiğini sezmiş, kara softalar ve yobazlarla hiç belli etmeden, saflığına hamledilecek bir şekilde alay etmişti. İşte tenkidin en mahiranesi!. bu. ateş püskürerek, sinirleri kamçılıyarak yapılan bir tenkitten daha tehlikesiz ve daha müessirdir. Ne gariptir ki insan, en sinirlendiği bir hususiyetinin bile, mizahî bir şekilde tenkit ve hicvedilmesine sinirlendiğini belli edemez. Fakat en sevilen birşeyin ciddî ve abus bir çehre ile methedilmesi insanı sinirlendirebilir. Hocanın zeki nükteciliğine, bir de en iyi hiciv ve tenkit yolunu bulmak zekâsı inzimam eder.

Hocanın tahakküme, zebunkeşliğe, haksızlığa, adaletsizliğe hiç tahammülü yoktur. Kadının, Hocaya tokat atan akrabasını kurtarmak için, bir tokatın tazminatının bir akçe olduğunu söylemesi üzerine: "Sizin memlekette bir tokat bir akçe ise, alacağım olan bir akçeyi siz ondan alınız!„ demesi, onun sakin bir isyanı değil midir ?

Ayağında çıban çıktığı ve merkebini kaybettiği zaman, çıbanın gözünde çıkmamış olmasından, kaybolan merkebin üstünde kendisinin bulunmamasından dolayı oturup Tanrıya şükreden Hoca, bize ufak tefek şeylerle tasalanmamanın, başa gelene şikâyetsiz katlanmanın derin ve ince felsefesini yapmıyor mu ?.

Yirminci asra kadar her gün biraz daha fazla tanınarak gelen bu 13 üncü asır adamı, ayni zamanda çok sağlam bir seciyenin sahibidir de: Kanaatkâr, pervasız, göründüğü gibi bir adam. Böyle, insan bir adamı kendi sözile "dostlar alışverişte görsünler„ kabilinden değilde; derin ve ince bir şekilde tetkik edilerek fikir hayatımıza sokulması gerektir.

◆

Yazan :
Enver Naci
Adapazarı Orta okulu Türkçe öğretmeni:

◆

SİNEMA

İnkâr Edilemeyen Kadın:

Mae West [Mey Vest]

— İnkâr edilemiyen kadın:
Mae West!..

Bütün sinema âlemi, onu bu isimle tavsif ediyor. Ancak, bu söz bile Mae West'i tamamiyle ifade edebilmekten uzaktır.

Birkaç yıl önce bir Amerikan gazetesi şöyle bir anket açmıştı: « Mae West'i tam manasiyle kim tavsif edebilecek?.,»

Mükâfat pek büyüktü. Gelen cevaplar arasında birinciliği kazanan, 15 gün Mae West'in evinde misafir edilecekti. Bu anket Amerikada büyük bir dedikodu uyandırdı, yıldızın hayranları derhal harekete geçtiler.

Acaba, en kuvvetli cevabı kim verecekti?.. 15 gün Mae West'in harikulâde gözleriyle sihirlenecek, ruhu vecde vardıran sesini dinleyecek.. bir kelimeyle, müstesna yıldızın cennetinde iki hafta saadetin sermestîsi içinde yaşıyacak bahtiyar kim olacaktı?..

Ankete cevaplar yağmıya başladı. Bu cevablardan bazıları: «Eşsiz», «Haşmetlû», «Müstesna», «Muhteşem» gibi cidden kudretli iltifatlar, yahut da itiraflardan ibaretti. Ancak, yıldızın hayranlarından olan bir genç kızın gönderdiği cevap, hepsini bastırdı:

«İnkâr edilemiyen kadın!»

Yüzlerce insanın endişe içindeki bekleyişi nihayete ermişti artık.. Günlerce kalblerde yaşıyan ümid, gecelerce uykularda boy atan hülya; bu harikulâde kadınla 15 gün ayni çatı altında yaşıyabilmek endişesi.. bir genç kızın cevabında tahakkuk edebilmişti.

Mae West!..

Birçok kişi onun lâcivert gözlerinin, bu çok güzel olan gözlerle derin ve uzak bakışlarının, mütenasib vücudünün eşsiz ve kudretli sanatının esiri olmuşlardır. Tanınmış muharrir Mikel Makoney, onun hakkında yazdığı « Mae West, zamanımızın kadını » başlıkla bir makalesinde, bu müstesna yıldızdan şöyle bahsetmişti:

«Artist, müellif, senarist, tiyatro ve sinema prodüksiyon direktörü olarak hiçbir kadın, onun kadar kabiliyet göstermemiştir. O, halkı, halkın neyi isteyip, neyi istemediğini bilir. İşte, bundandır ki, Nevyorkda önce piyeslerinde, sonra beyaz perde üzerinde halkın tam manasile takdirini kazanabilmiştir. Holivudda onu bir hürmet hâlesi çevirmektedir.

Mae West, Holivud'un beş odalı bir apartmanında ikamet ediyor. Burası 15 inci Lui tarzında döşenmiştir. Kardeşi kendisiyle birlikte oturmaktadır. Mae West, kuru ahlâk nazariyelerinden söz açılınca, canı sıkılmış bir tavırla: "Ahlâkın, şimdi, vaktile olduğundan daha iyi, veya daha kötü olduğunu sanmıyorum" der.

. . . .

Artistin hususî hayatı, hemen tamamile sakin geçmektedir: "Bazı rollerimin uyandırdığı intibaa rağmen, hiç bir ıskandale meydan vermedim. Ben günah işliyebilmek için çok uğraşmalıyım, ancak bunun için de vakit ister. Halbuki benim hiç vaktim yok, diyen bizzat kendisidir.

Mae West, çevirdiği filmlerin senaryosunu kendi yazar, çevrilmesini de çok kere kendi idare eder. Pek nadir olarak dansa kalkar. Briç oynamaz. Holivud'un

◆

15 gün Mae West'in harikulâde gözleriyle sihirlenecek, ruhu vecde vardıran sesini dinleyecek .bir kelimeyle, müstesna yıldızın cennetinde iki hafta saadetin sermestisi içinde yaşıyacak bahtiyar kim olacak?tı..

◆

daima dışında yaşar. Yemeğe ve süslü giyinmeğe meraklıdır, boks ve güreş maçlarını seyretmesini çok sever. Sigara ve alkol kullanmaz. İrlandalı bir güreşçinin kızıdır. Anası yarı Fransız, yarı Almandır.

Mae West, 18 Ağustosta doğmuştur, Fakat, hangi yılda?.. Bunu, kimse bilmiyor. Kadın veya erkek bütün film yıldızlarının yaşları gizli tutulduğu için, onunki de asla ifşa olunmaz.

Onun ilk muvaffakiyeti, 1920 yılında olmuştur. O zamanlar figürandı henüz.. Aşağı yukarı bütün rolü sahnede görünmekten, gidip gelmekten ibaret gibiydi. O vaziyetteyken bile, bakışlar yalnız ona çevrilirdi. Böylece nihayet kâfi derecede sükse yaptı. 1925 de kendi yazdığı "Cinsiyet,, isimli bir piyeste oynadı. Bu eserinden dolayı dava açıldı ve karar yıldızın aleyhine verildi. Ancak, ceza tehdidi karşısında telâşlanmadı bile.. Aldırış etmedi hiç.. Gene bildiğini yaptı.. Şöhreti kat kat oldu."

Yukarki satırlardan da anlaşılacağı üzere Mae West, Amerikanın tapındığı kadındır bugün... Belki de, „harikulâde„ nin üstünde bir yaradılış!.. Greta Garbo, Marlen Dithrih ve küçük Danielle Darrieux gibi...

O, ayni zamanda meşhur bir tiyatro muharriridir de., "Cinsiyet„ adındaki piyesi çok kudretlidir. Bu eser temsil edildiği vakit büyük bir dedikodu uyandırmış, tiyatroda hâdise olmuştu. Ancak, lâcivert ve derin bakışlı yıldızın hususiyetlerinden biri de, hayatta asla yılmamasıdır. Fakat, onun hususiyetleri saymakla tükenir mi?.. Kendisile görüşenleri teshir eder, vecde vardırır. Eski Kanada valisi Lord Bing of Vimi ve refikası, bir kere onu ziyarete gitmişlerdi. Mae West onları sarhoş etmiş gibiydi. Güzel yıldızı, müteveffa İngiltere Kralı V inci George'un 25 inci yıldönümünde bulunmak üzere Londra'ya davet ettiler. Konuşma arasında Mae West şöyle söylüyor: «Londrayı görmekle mestolacağım». Ve, şu cevabı alıyor:

"Londra, sizi görmekle mestolacaktır.„

***

Mae West, sükûnetten çok hoşlanan bir kadındır. Bütün ihtişamına rağmen!.. Holivud'un dedikodularından daima uzak kalmak ister o...

Yaz aylarını Palm Biyç'in kalabalık pilâjlarında değil, Okyanus ortasında sessiz bir adadaki villâsında geçirir. İnsanları peşinde sürüklüyen Mae West'in, insanlardan kaçması ne tuhaf, değil mi?... Bununla beraber lükse düşkündür o... Yıldızlar içersinde belki de, en şık giyinendir. Fakat, yalnız kendine mahsus olan eşsiz güzelliğini aynalardan bile kıskanır.

Bir kere, Marlene Dithrih'le arası açılmıştı. Hem de, müthiş bir şekilde... Sebeb şuydu:

Bir seyahat esnasında Marlen'e soruyorlar:

"Mae West'ti nasıl tanıyorsunuz?.„ diye...

Yıldız, şu cevabı veriyor: "Böyle bir yıldız tanımıyorum ben..„

Ve.. bunu Mae West duyunca, patırdı tahmin edeceğinizden daha şiddetle kopuyor.

O vakit, ikisi de ayni stüdyoda, Paramunte'da çalışıyorlardı.

Stüdyo direktörü iki yıldızı barıştırmak istiyor. Şöyle bir şekil buluyorlar:

Stüdyonun büyük salonuna açılan kapılardan birinden Marlene girecek, o sırada Mae West'te içerde bulunacak.. selâmlaşacaklar ve barış yerine gelecek. Netekim öyle oldu. Ancak, ilk sözü Marlene Dithrih söyledi ve dedi ki:

— Sizin son gösterilen filminize hayran oldum cicim!..

Mae West'i tavsif eden genç kız, ne güzel söylemiş:

O, yalnız inkâr edilemiyen kadındır. Onu, Marlene Dithrih bile inkâr edemiyor!..

***

Mae West'in başlıca filimleri:

1 — Ben bir Melek değilim! (İstanbulda gösterildi).

2 — Ben bir hanım oldum!

3 — Klondayikli Luv

4 — 90 nın güzeli (Bu en ziyade muvaffakiyet kazandığı eserdir).

Hülya kadar güzel Simone Simon

Öğretmenlere Tavsiye:

ÜNİTELERE GÖRE

RESİM ve ELİŞLERİ

Güz — Kış — İlkyaz — Yaz

(Dört Defter)

İlk Okullarda resim ve elişi derslerinde kullanılmak üzere hazırlanmıştır.

Yazan:

İzmir Kız ve Erkek Öğretmen Okulları Resim Öğretmeni Celâl Uzel

Satış yeri: Resimli Ay Basımevi
Her defter 20 kuruştur.

Muayyen bir mühlet muteber olmak üzere, reklâm için her türlü rozet siparişlerini:

1000 TANESİ

90 TÜRK LİRASI

fiyat ile kabul ederiz.

Bu fiyatta gümrük masrafı dahildir. Teslimat çabuk yapılır.

N. Zigomala
Asmaaltında - Volta han No. 9

İstanbul

O Sokak, O Evler, O Kadınlar!

II

— **N**ereye böyle yavrum? Gel biraz yüzünü göreyim.

— O, sen misin bayan Şnorik? Birden tanıyamadım.

Size bayan Şnoriki prezanta etmek lâzım. O, bu sokağın - nazar değmesin - biricik erkek mamasıdır. Ve tipik mi tipiktir. Üstünde daima kostümtayyör bulunur, yakasında plâstron boyunbağı ve başında lâcivert bere!

Fakat bayan Şnorik'in bütün hususiyetini bu kadarcık zannetmeyin. O, herkes gibi parayı sever ama, mükrim ve güler yüzlü, tatlı dillidir.

Zaten bu sokak, bu evler ve bu kadınlar alelâdeliğin altında.. veya üstünde midir?. bilmem; lâkin muhakkak ki dışındadır. İşte benim görüşüm, yani umumî ve afakî mahiyette bir hüküm! Yalnız, acaba herkes bu hükmü kabul eder mi? Ummayorum. Netekim, iki arkadaşımın, kulaklarımda taptaze kalan bir muhaveresini hiç unutamam:

— Oralara nasıl giderler şaşarım!

— Neden?

— İğrenç ve bayağı yerler de ondan!

— Gülerim aklına. O sokağın tadı başka, bambaşkadır!

— ! . . .

İhtimal öyle.. veya değil. Benim şahsî bir fikrim yok; ve her ikisinin noktai nazarını birleştirmek imkânsız. Biri, öbürünün yüzüne, Almanların Walpurkisnacht'ında süpürge sapı üstünde uçan keçileri görmüş gibi bakıyor. Diğeri de, muhatabı hakkında eminim ki şu hükmü veriyor: mütereddi!

Yalnız, biz dışındayız bu âlemin. Bir de içindekilere sorsak nasıl olur acaba? Ben okuyucularımı çok severim. Bu sahadaki küriyozitlerini tatmin edeceğim. Bakınız, bayan Zuhal ile Lise mezunu bir kız, evet lise mezunu bir kız. Bunu yazarken âdeta titreyorum. Kelimeleri görmemek maksadile gözlerimi yummak istiyorum; ve içimde bütün kız çocuk babaları için duyduğum bir burukluk var — neler konuştuk:

— Hayatından memnun musun bayan Zuhal?

— Hayır!

— Niçin?

— Bu pis yerlere düştük de.. görmiyor gibi halâ soruyorsun!

— Madem ki bunu müdriksin; o halde hayat tarzını değiştir.

— Denedim!

— Yine buradasın ama!

— Çünkü muvaffak olamadım!

— Anlat şu fetret devrini bakalım!

— Birisile metres çekildim, olmadı. Yine kürkcü dükkânına döndük senin anlıyacağın!

— Peki, başını döndüren cazibe nedir ki?

— İtiyat.

— İdrâk ve irade kuvveti, itiyadı mağlûp etmez mi? Sen okumuş ve halâ da okuyan bir kızsın.

Fincancı katırlarını ürkütmemek gerek! Bunun d... çaresi diğer ablalara yan bakmamaktır. Mama... hesapta yok tabii!..

Yanyana geldiğim hizmetçi kadın, günlük işlerine başlamadan önce, Meryem anasına şu duayı mırıldanacak:
— Rabbim, düşmanımı bile buraya düşürmesin!

Ne söylemek istediğimi, sanırım, gayet iyi anlıyorsun.

— Anlıyorum. Fakat, sen de veraset kanununu bilmiyor gibi konuşuyorsun!

Bayan Zuhalin yüzüne baktım. Bu mirasın derin hatlarını sun'i güzellik çareleri örtmüş.. ve odada ağır bir ilâç kokusu var. Kafa ıstıraplarının maddîleşmiş, hattâ madde haline gelmiş senbolleri. Bu ıstırap - Dr. Feyzi Ahmedin kulakları çınlasın! yarı tıp tabiri kullanacağım: ilâç tedaisi! - Zuhal abla ile aramızda bir hulûl hadisesi yaratıyor. Ne ibdağ, ne ibdağ!.. Düşünce, bütün sinirlerime bir köstek vurmuş gibi! Püf!..

Manevî firengi! Ve teşrifatçılığa devam:

Size, bir de otomobilli bir bayandan bahsetmek isterim. O patrondur. Fakat, kendisinin açıkca lâfını eylememe razı değil. Onun için ismini yazmıyorum. Yalnız şu kadar bir ip ucu elde edebilirsiniz gevezeliğimden! "Güzel„ lâkabile maruftur bu Bayan. O... tosu, polis noktasının bulunduğu köşede durur ve ev... kadar çaresiz tabanvay. Çünkü, bu sokaktan "motörlü nakil vasıtalarının mürur ve uburu memnu„ dur! Yalnız, onunla vedalaşmak gerek bu...

— Benim de resmimi koy mecmuaya Ağabey dedi. Genç bir bayanın gönlünü kırmamak olmak için, çaresiz, söz verdim.

İşte bakın kapıda. Hoş bir kadın bu. Şakadan anlar. Ona hep takılırım...

günlerde. Doğrusunu Allah bilir ama, kendi ifadesine göre sanattan çekilecekmiş. İnanmazsanız, bayan Şnorik şahit, sorun ona!

Ve, bir de - kabadayılığa toz kondurmamak zaruretile! - diğer bir bayanı sıraya katmak lâzım. Yapıştı yakama:

— Benim de resmimi koy mecmuaya ağabey, diye!

Çaresiz söz verdim. Zira, muhatabımın arzusunu yerine getirmemek için daha fazla ısrar etsem; hem, genç bir bayanın gönlünü kırmış; hem de şimdilik hafif yollu bir ağabeylikte kalan akrabalığın ileri gitmesine sebebiyet vermiş olacağım!

Ne faide ki yanlış düşünmüşüm! müsamaha mantığı bizi zararlı çıkardı bu işde! Evvelce, fotoğraf makinesini görür görmez, üç günlük yola kaçanlar, yavaş yavaş, meydan canbazlarını beleşe seyretmek istiyenler gibi, yanımıza sokulmıya başladılar. Gündüz aklınız nerdeydi, demenin tam sırası! O zaman açık hava atölyesine pek rağbet edilmiyordu! Yine bayan Zuhalin zafı ile karşılaştık sayılır: İtiyat! Anlaşılan bu sokak, bu evler ve bu kadınlar hep geceleri canlanıyor ve hep geceleri yaşıyor..

O zaman açık hava atölyesine pek rağbet edilmeyordu. Fotoğraf makinesini görür görmez...

Gece, bu kadınlarda nabız atma vakti!

Yalnız salı akşamları müstesna: Dost gecesi! Lâf. O, bu sokakların eski kadınlarının adeti imiş. Tabiat kanunları değişmez. Güya, yine sever ve sevilirler. Şu var ki artık bu sevginin vakti belli olunmuyor. Allahın günü tek salı değil ya! Çarşamba veya pazartesi olsa ne çıkar? Sadece cumartesi ile pazarı listeden silmek lâzım. Tatil günleri buraların iş zamanıdır! Napolyonun para, para, para kaziyesi! Mamafih, her kaidenin bir istisnası yok mudur? Tabiidir ki evet. Aman bu kahramanlar kim mi diyeceksiniz? Yok, işte, onu söyliyemem! Tunus gediklerini elden kaçırmıya gelmez: Bu, işin, espiri tarafı. Yoksa sözüm hakikat! Al, sana bir sille Napolyonun mantığı! Yazdığıma inanmıyor musunuz? Keyfiniz bilir. Sevgilimin ismini veremem. İnsan sır saklamasını bilmeli! Yalnız, bu meselede ufak bir avantajınız olabilir: Beraber yanına gidebiliriz sevgilimin! İşte, bakın maması kapıda! Hoş bir kadındır bu. Şakadan anlar. Ona hep takılırım: Müstakbel maşukam, diye! Öyle ya, mütemadiyen Epikür'ün zevk ve safa felsefesini güdecek değiliz ya! İnsanlar biraz da Sokratın, yahut daha doğrusu, bu mevzuda Alkibyadın fedakâr aşkını duymalıdırlar. Ahmet Vefik paşa bile, çiçek bozuğu olduktan sonra karısını daha çok sevmemiş mi?

Ne olur ne olmaz, âşkta fedakârlık sırrını kalbimizde saklıyalım. Çünkü sonra, kıskançlığa meydan vermiş oluruz! Buraların böyle bir modası da vardır. Ailede komünizmin ve liberalitenin en hararetli bir muhit bulması icap eden bu sokakta, en şedit aşk ve kıskançlık sahnelerine rastgelinir! Küçük bir muhakeme yürütebiliriz: Kadınlara hep te, erkeklere niye hiç? Onlar aramadan buluyorlar da, biz neden bulmak için aramıyalım? Fakat, kadınlar, hiç bir zaman anlaşılmazlar; hatta kendilerini, kendileri de anlamazlar. Bu haleti ruhiye, hangi içtimaî seviyede bulunursa bulunsun, her kadın için aynidir! Şu farkla ki, kadınların düşüncelerindeki kuruntu, hareket haline geldiği zaman *moi*'ya göre jeste inkilâp eder. Maçkada nihayet ağız kavgası vardır; lâkin burada surata jilet atmak!

Fakat, benim sevgilimi böyle zannetmeyin. O nihayet kibarlığı elden bırakmamak için olacak, dil kavgası yapar, ama pir yapar!

Yazan:

Sabih Alaçam

Fincancı katırlarını ürkütmemek gerek. Bunun da çaresi diğer ablalara yan bakmamaktır. Mama hesapta yok tabiî! O, bu sokağın ananevî raconlarından (kanunundan) istifade etmekte: Birinci sınıf muafiyetnameyi haiz!

Merdivenleri ağır ağır çıkıyorum.

Vücudümdeki yorgunluk başıma hafif bir sarhoşluk veriyor. Ciğerlerimde bu evlerin alışamadığım kokusunu duyuyorum. Odalardan birinin açık kalan kapısından, dik ve muşamba örtülü merdivenlere, kırmızı fanustan düşen ışıklar vuruyor. Ne tuhaf! Ahmet Haşimin:

«Ağır ağır çıkacaksın bu merdivenlerden
Güneş rengi eteklerinde bir yığın yaprak»

mısraları, bütün konsiyanımda zerre zerre dolaşıyor! Şiirin tayf halindeki senbolü ve elle tutulan bir geceden daha karanlık realite!

Bu realite, yıldızlar sönünceye kadar devam edecek! Ve o zaman, bahşişini vermek için yanyana geldiğim hizmetçi karı, günlük işlerine başlamadan önce, Meryem anasına haç çıkarırken şu duayı mırıldanacak:

— Rabbim, düşmanımı bile buraya düşürmesin!

Halka, sıhhati ile alâkadar olmasını öğütleyen, hastalıklara karşı alınacak ilk tedbirleri öğreten (Lokman Hekim) adlı güzel bir aylık mecmua neşreden :

Dahilîye Mutehassısı

Dr. Hafız Cemal

LOKMAN HEKİM

Pazardan başka günlerde öğleden sonra saat (2½ tan 6 ya) kadar İstanbulda Divanyolunda (104) numaralı hususî kabinesinde hastalarını kabul eder. Salı, cumartesi günleri sabah saat (9½ - 12)ye kadar hakikî fıkaraya bakar. Kışlık Telefon: 21044 Muayenehane ve ev telefonu 22398.

Okuyucularımıza sayın doktoru ve değerli mecmuasını tavsiye ederiz

1937 Paris Sergisi ve Eski Sergiler

— Başı 1 inci sayfada —

Sergi sahası : 24 hektar.

950,000 ni bedava kartla giren asker, işçi, mektep çocuğu ve saire olmak üzere sergiyi gezenler: 16,032,725

Hasılât: 12,653,746 frank.

(Trocadéro) sarayı, Paris şehrine, bu sergiden miras kalmıştır.

***

Paris şehrine Eiffel kulesini miras bırakan 1889 sergisi, daha parlak olmuştur :

Sergi sahası : 30 hektar.

Sergiye iştirak edenler : 38,000

Sergiyi gezenler : 28,149,353

Hasılât: 41,500,000 frank.

Alınan netice itibarile bütün sergilerin en muvaffakiyetlisi, 1900 sergisi olmuştur :

Sergiye iştirak edenler : 75,531

Sergiyi gezenler: 50,859,955

Masraf : 116,500,000 frank.

Hasılât : 112,956,213 frank.

Bu sergide, hasılât, masrafı, başabaş değilse de, pek az bir farkla kapatabildiği; ve sergiye umumî rağbeti celbedebildiği için, hakikaten çok büyük bir muvaffakiyettir.

***

1925 de (Dekoratif san'atlar). 1931 de (Sömürgeler) sergisi açılmışsa da, 1937 sergisi, yirminci asrın ilk umumî sergisi olacaktır.

***

1937 sergisinin vaktinde açılıp açılmıyacağı hakkında çıkan rivayetler, dedikodular, boşa çıkmıştır. Sergi Mayısın 24 üncü günü umuma açılmıştır. Bir serginin, evvelce kararlaştırılan, tesbit edilen tarihte açılamaması, tamamlanamaması, hiç te yeni birşey değildir.

Böyle gecikmelere birçok misaller gösterilebilir :

1867 sergisi de vaktinde açılamamıştı.

1898 sergisi, o zamanki Cumhurreisi Mareşal Mac-Mahon tarafından 1 Mayısta resmen açılmıştı. Fakat, bir çok paviyonlar tamamlanamamış ve daha işçiler çalışıyorlardı. Bu, geri kalan kısımlar, paviyonlar günlerce, haftalarca sonra açıldılar :

11 Mayısta — Alman Güzel San'atlar pavyonu,

21 Mayısta — Trocadéro'nun kubbesinin tepesine heykeltraş Merciè'nin yaptığı meşhur (La Renommée — şöhret) heykeli kondu,

24 Mayısta — Çin paviyonu,

28 Mayısta — İspanyol Güzel San'atlar paviyonu,

31 Mayısta — Antrepoloji paviyonu,

2 Haziranda — İşçi kadınların sergisi,

2 Haziranda — Trocadéro'nun büyük salonunun açılması töreni yapıldı,

4 Haziranda — Monaco paviyonu,

8 „ — Mühendishane paviyonu,

15 Haziranda — Dahiliye nezareti paviyonu,

17 Haziranda — Fransa ticarî limanlar paviyonu,

30 Haziranda — Champs - de - Mars sarayı önüne heykeltraş Clésinger'in yaptığı (Cumhuriyet) anıdının açılma töreni,

6 Temuzda — Champs - de - Mars'da Matbuat paviyonu açıldı,

Ve nihayet, 6 Ağustosta — Trocadéro'nun büyük (Orgue) i konabildi.

***

1889 da Cumhurreisi Sadi Carnot, henüz bitmiyen inşaat arasında dolaşarak resmen açılma törenini yaptı.

O gün Mösyü Carnot, soğuk bir tavurla :

— Çok güzel! fakat, başka bir gün de tekrar, hem istekle, görmeğe gelebilirim !

demekten kendini alamamıştı.

On iki sene sonra, 1900 sergisini, hemen hemen Sadi Carnot gibi yarım yapılır arasında açan Cunhurreisi Mösyü Loubet, yanında duran Madam Loubet'ye şu itirafta bulunmuştu :

— Allahtan, bunları görmek için yirmi frank duhuliye vermedim. Yoksa, parama acırdım !

BÜLBÜL ÇAKILLARI

— Başı 5 inci sayfada —

dığı geldiğini, yalnız yarenlik ederken, o adama çokluk dikkat etmediklerini, iki çadır parçasının böylelikle eksilmiş olacağını bir bir söyledi.

— Peki, niçin şimdiye kadar sakladın?

— Çoban kimbilir, nereye göçmüştür? Bulmanın ümidi olsaydı, hemen arar bulurduk...

Mesele, yüzbaşıya anlatıldı; yüzbaşı etrafa devriyeler çıkarttı, ve mutad hayat, yeniden başladı.

***

Osman çavuşu bir kenara çekerek sordum:

— Şu taşların kerametini anlat! Şu bülbül taşları, nasıl oluyor da söyletebiliyor.

Osman çavuş, önüne bakıyordu:

— Beyim, siz, okumuş yazmış zabitlersiniz; böyle şeylere inanmazsınız. Gelgelelim, köylü kısmı, inanır.

— Peki, bunun bir büyüsü mü var?

— Hayır, beyim. Büyüsü filân yok...

— Elbette taşlardan birşey anlıyorsun. Suçluları, nasıl ayırdın öyle ise?

— Taşlarda keramet vardır, asıl keramet, taşı dilinin üstünde koyandadır.

— Ne gibi?

— Taşları gördünüz. Üstleri dümdüz, biraz da perdahlı kuru taşlar... Dil üstünde duran kuru taşlar, tabiatiyle ıslanır. Taşları alırken bakıyorum; eğer taşlar salyalı, yahut ıslaksa, mesele yoktur. Fakat taşlar, koyduğum gibi kupkuru kalmışsa, aranılan bulunmuş demektir. Neden? diye soracaksın. İşkilli adamın, boğazı, salyası, tükrüğü kurur. E beyim, hiç suçu olmıyan da işkillenmez ya?..

ESKİ TÜRKLERDE ŞARAP ve TARİHİ

— Başı 3 üncü sayfada —

dikten sonra, bir kısmını da esir aldı. Esirler meyanında Masajet kıraliçesinin oğlu Spargapise'de bulunuyordu. Bunun elini, kolunu zincirle bağlattı.

Spargapise kendisine geldiği zaman, zincirlerle bağlı olduğu halde Keyhüsrevin karşısında bulunduğunu görmüştü. Cesur genç, Keyhüsreve karşı bütün kinile bağırıyor, ve kendisinin bir sarhoşluk kurbanı olduğunu, ve binaenaleyh büyük bir zafer temin etmediğini söylüyordu. Keyhüsrev bunu, işkence ile öldürtmüştü.

Genç perensin annesi Tömyris'in, Keyhüsreve bu vak'a üzerine yazdığı mektup, şaraba karşı isyan eden en canlı bir delildir. Kıraliçe mektubunda evlâdının hiçbir zamamda mağlûp olamıyacağını, fakat kavminin meş'um bir iptilâ ile düşkün bulundukları şarap yüzünden esir düştüğünü ve öldürtüldüğünü söyledikten sonra, yemin ile, Keyhüsrevin başını da şarap yerine kan içinde boğacağını ilâve etmeyi unutmamıştı. Ve bu ahdini yerine getirerek, yapılığı harpte Keyhüsrevi katl ile başını içi kan dolu bir leğen içine atmış ve bu kesik başa hitaben şu sözleri söylemişti:

"Keyhüsrev, seni kanla doyuracağımı vadetmiştim. İşte vadettiğim gibi de yaptım.„ [1]

Bu, ve buna benzeyen birçok vakalar, Türk halklarının şaraba olan iptilâ derecelerini göstermeğe bir miyardır. Her ne kadar islâmiyeti kabulden sonra, şarap imalini Türklerin terkettiklerine şahit olursak ta, yapmasını terketmek, alıştığı şarabı terketmek olmamış, eski sarfiyat, eski ibtilâ aynen baki kalmıştır. Yalnız Türkün bu ticaret ve sanatı Yahudi ve Hıristiyan ellere intikal etmiş, Türk ancak bağının mahsulünü, - o da eski bağ olmamak şartile - bu halklara satmış, fakat şarabı tekrar bunlardan alıp içmiştir.

Bugün bile muhtelif, Türk halkları arasında yapılacak küçük bir cevelân, şaraba inhimak derecesinin ne kadar yüksek olduğunu pek güzel gösterir.

Türkün ilerleyen medeniyeti, ilerlediği nisbette zevk ve eğlence hisleri de pek tabiî olarak, o derecede tenevvü ediyor. Medeniyetin en canlı bir timsali olan eğlenceler, yeni yeni şekillerde Türk halkları arasında görünüyordu. Ve bütün bu eğlencelerde, herşeyin esası şarap teşkil etmekteydi.

[1] Heredot tarihi.

Türk, icat ettiği şarabı hiçbir vakit unutmamış, yeni din, yeni akide arasında bile, günah işlediğine zahip olarak, yine o şarabı içmiştir. Yazık ki asırlarca, Türkün en eski sanatı, Türkün arasından çekilmişti.

Yarınki Harp Nasıl Olacak?

— *Başı 11 inci sayfada* —

besinde olan General Wilson, 13 Eylül 1914 tarihli curnalinde yazıyordu:

"Almanyaya ne zaman gireceğimizi düşündüğüm sırada, Berthelot [2] bana sordu; cevap verdim: "dört hafta sonra. O, üç hafta ümit ediyor.„

Kendi hesabına, General Freneh, 17 ilkteşrin 1914 de en zorlu işin yapıldığını ve harp sonunun yaklaştığını ilân ediyordu. 1915 ikinci kânununda, bu sonu Haziran diye haber veriyordu. Şubatta, Joffre harbin Temmuzda nihayet bulacanığı tasdık ediyordu; Martta Haig, Almanların Temmuz sonundan evvel silâhlarını terk edeceklerine emindi; Ağustosta, düşmanın ilkteşrinde çekilmesine hayret etmiyeceğini ve herhalde 1916 ikinci kânunundan sonraki zamanlarda mücadeleyi takip edemiyeceğini temin ediyordu [3].

Almanlar, tahminlerinde isabet gösteremediler. Müttefikleri Avusturyaya, eğer Fransız ordusu taarruza geçerse seferberliğin yirmi birinci günü, 23 Ağustosta bir netice istihsal edeceklerini ümit ettiklerini; şayet müdafaayı ihtiyarederse mağlûbiyeti için daha bir haftadan fazla zaman lâzım olduğunu söylemişlerdi. Fransızlar mağlûp olur olmaz, Almanlar, seferberliğin kırk birinci günü varacaklarını ümit ettikleri Rus cephesi üzerine yürüyeceklerdi. Muvaffakiyetlerinden o derece emindiler ki, 25 Ağustosta, Rusyaya göndermek üzere, kuvvetlerinden bir kısmını garp cephesi üzerine kaydırdılar. Fakat seferberliğin kırk birinci günü, yani 11 Eylülde Marne'de mağlûp olmuşlar ve ricate mecbur kalmışlardı.

M. Hart bu düşünce hatalarının bütün askerî akademilerin duvarlarına kaydedilmesi lâzım geldiği iddasında bulunuyor. Müstakbel harbe gelince, muharebe vasıtalarına gittikçe fazla çeşni verildiği cihetle, kat'î olarak kestirivrilecek şey, bu harbin son harpten daha büyük kargaşalık şeklinde tecelli edeceğidir.

"Harp müphemiyet içinde başlıyacak ve hercü merç içinde nihayet bulacak. Bu, hiçbir zaman generallerin ve amirallerin iktidar sahibi olmaması şeklinde tefsir edilemez.„

Bununla beraber, yüzbaşı Hart, harbin sevk ve idaresi hakkında şahsî bir fikir serdetmeseydi, bir askerî nazariyeci olmazdı. Bu fikir şöylece hülâsa edilebilir: Müdafaanın taarruza tefevvuku.

Hafif ve ağır makineli tüfeğin icadındanberi bu tefevvuk kendisini belli etmekten halî kalmadı: Zaten Amerika nifak harbi, siper içinde bir erin açık arazide ve taarruza geçen üç veya dört ere (askere) muadil olduğu neticesine varmıştı. Bügün iyi mevzilendirilmiş bir ağır makineli tüfek on, yüz hatta daha fazla düşmanı bozguna uğratabilir; taarruz gittikçe tesadüfî bir teşebbüs haline geldi.

Müellif, orijinal başka bir fikir dermeyan ediyor:

Bu, bir harbi kazanmak için, muharebeleri kazanmanın kâfi gelmemesi meselesidir. 1914-1918 harbi birçok muharebeler gördü. Netekim, Almanyanın mağlûbiyeti bilhassa kendi iktisadî hezimetinden ileri geldi. M. Hart, mühim operatif neticeleri doğuran Cihan Harbi içindeki büyük muharebelerin hemen hepsinin, düşmanı ilk bir taarruzda bitkin bir hale soktuktan sonra, bastırıveren mukabil taarruzlar halinde yapıldığını ehemmiyetle işaret ediyor. Birinci ve ikinci Marne muharebesini ve Almanların Tenenberg'de Gorlice ve Caporetto zaferlerini zikrediyor. Bu araya yepyeni bir misâl ilâve edebiliriz: İspanyol hükûmet kuvvetleri tarafından, Guadalajara cephesi üzerinde yapılan tedip hareketi.

Daha harbin ilk günlerinde düşman müdafaa sistemini yarmak hususunda kurmay (erkânı harp) ların üzerine titdikleri yeni "zırhlı fırka„ ların kat'î bir netice istihsal edeceklerine müellifin bir türlü aklı yatmıyor.

Bunun için, müdafiin tamamen baskına uğratılması ve onun da motörlü elemanlarını kullanmasına meydan bulmaması lâzımdır. Fakat nehirlerden, kanallardan, demiryollarından mania gibi istifade ederek, köprüleri tahrip ederek, geçitleri muhasara ederek düşmanın ilerleyişini geciktirecek ve esas kendi motörlü birliklerinin hareketi, mutaarrızın ummadığı yerde kendi mukabil taarruzunu yapmasını temin edecektir.

Bellibaşlı taarruz vasıtalarından biri de, bugün başlıca rolü müdafi tarafın ağır makineli tüfek yuvalarını tahrip etmek olan, topçudur. Lâkin topçu araziyi kendi piyadesi için geçilemez bir hale sokar. Topçu, cephane yutan müthiş bir devdir.

"Operatif bekımdan topçu, bir firen gibi otomatik olarak hareket eder.„

Geriye zırha bürünmüş seyyar topçu: Yani tanklar kalıyor. Tanklar bir yenilik gösterdikleri ve düşmanı gafil avladıkları zaman ancak iyi neticeler verdiler. Müdafaa, bugünkü günde, toplarla, ağır makineli tüfeklerle ve emsali silâhlarla temin edilir.

Kimyevî silâh, söylendiği kadar korkunç değildir. Pratik olarak kullanılmağa elverişli yegâne gaz uçucu bir mayi, bir gazden başka birşey olmayan hardal gazıdır. Fakat bu da en az zehirli olandır. Harp esnasında, hardal gazile zehirlenen efrat arasında ölüm vak'aları, nisbet itibarile yüzde dördü geçmedi.

Mukabelei bilmisil korkusile muhariplerin, zımnî bir anlaşma ile, açık şehirleri bombardıman etmekten, ve mümkün olduğu nisbette sivil halka hücum etmekten çekinecekleri ihtimal dahilindedir.

Hülâsa itibarile, yarınki harp eskisinden farklı olmayacak. M. Hart, harbin, medeniyetin felâketini intaç edip etmiyeceğini bilmiyor, fakat onun evvelâ mutaarrız tarafın felâketini intaç edeceği ümit edildiği kanaatindedir.

[2] General Joffre'in kurmay başkanı (Erkânı harbiye reisi)

[3] Mareşal Haig bu tarihten sonra Somme cephesi komutanlığına tayin edilmiş ve 20 ilk teşrin 1917 de Cambrai üzerine yapılan büyük taarruzda İngiliz kıtalarını komuta etmiştir.

Tarafımdan tercüme edilen ve Resimli Ay mecmuasının 15 numaralı sayısında çıkan "Makine Harbi„ isimli yazıya müracaat.

Sayın Okuyucularımıza ve Öğretmenlere: Adları Aşağıda Gösterilen Kitaplarımızı %50 Tenzilâtla Göndermekteyiz! Tatil Ayları İçin Bu Fırsatı Kaçırmayın!

Attillâ	*Peyami Safa*	100
Açlık	« «	75
9uncu Hariciye Koğuşu	« «	50
Yalanın Kudreti	*Kâzım Nami*	75
İki Süngü Arasında	*Aka Gündüz*	100
Çıkırıklar Durunca	*Sadri Ethem*	100
Düşkünler	« «	75
Aşkın Birinci Şartı	*Va. Nû*	100
Benim ve Onların Hikâyeleri	« «	50
Raspotin	« «	75
Geceyleyin Sokaklar	*Mahmut Yesarî*	40
Kâhya Kadın	« «	30
Kara Davut	*Nizamettin Nazif*	100
Emine	*Suat Derviş*	75
Sen ve Ben	*Muazzez Tahsin*	75
Güzellik Kıraliçesi	*Nezihe Muhittin*	50
Venedikli Köle	*Kemalettin Şükrü*	50
Turgut Reis	*Ali Rıza Seyfi*	100
İskitler	« « «	50
Andre	*Mübahat*	100
Miralay İskot	«	100
Yeni Bir Cihan Harbi	«	100
Erzincan Tarihi	*Alî Kemalî*	300
Tercemeye Dair Mülâhalar	« «	150
Pedagoji	*Ernest Moymann*	100
Yaşanmış Pedagoji	*Hıfzırrhman Raşit*	50
Hayat Bilgisinin Resimle Tedrisi	« «	160
Psikoloji	*Münir Raşit*	100
Psikanaliz	*Hüseyin Hüsnü*	75
İş Mektebi	*Kerschensteiner*	30
Hayat Bilgisi	*Hans Bruckl*	100
Test Usulü	*Dr. Vermeylen*	50
İş Ünitesi	*M. Emin Soysal*	100
Fransız Edebiyatı	*Vasfi Mahir*	30
Sanat Felsefesi	*Suut Kemalettin*	50
Halk ve Ahlak	*A. Nihat*	50
Ziya Paşa	*Hayatı*	25

Kitap Kataloğumuzu Arayın; Meccanen Gönderilir.

Yazan: MÜKERREM KÂMİL SU

Sus Uyanmasın

No. 9

Kızımın doğduğu gece, saadet nedir o kadar kuvvetle tatmış, onu o kadar katıksız kollarımda sanmıştım ki.. bu derin hissin bana yeteceğini, artık belirsiz üzüntülerle sararıp solmıyacağımı, hümmalı arzuların kıskacı içinde kıvranmıyacağımı sanıyordum.

Sen, sabaha kadar başucumda bu pembe ipek kümesine baka baka kalmış; sabaha kadar saçlarımı okşayarak beni uyutmağa çalışmıştın.

Onu sevgi ile karşıladığın için nasıl sevinmiştim bilsen..

Seninle aramızı kaplayan, dolduran ve benim hiçbir gün aşmağa imkân görmediğim kitap yığını içine bu gül yüzlü, ibrişim dudaklı küçük şey girecek.. Sesi, nefesi, işleri ile bizi yeniden biribirimize yaklaştıracak, bağlayacak, kördüğüm yapacak diyordum.

Bu; benim oynanacak son kozumdu..

Kızım, kadınlık silâhı körleşen, kadınlık heyecanları arkada bırakılan annesine, bir dayanık ve kurtarıcı olacaktı.

Bunu düşünmekle de aldanmışım.

Sen, yine yeni evliliğimizde olduğu gibi, anneliğimde de beni pek çabuk bıraktın.

Yine derslerine koştun,

Yine gecelerini kitaplarına, işlerine verdin.

Ben kollarımda ipekten, renkten, kokudan yaratılmış bu en güzel şeyle.. bu can yavru ile başbaşa kaldım.

Süsüne düşkün, baloları, çayları, kabül günlerini pek seven bir kadın, kuvvetli anne olmaz derler değil mi?

Yalan bu..

Kadın kadınsa.. tam manası, tam inceliği ve her şeyi ile kadınsa tam da annedir. Artık her şeyi unutmuştum; seve seve bir avuç yaldız demek olan eğlencelerin hepsini bırakmıştım. Yavrumu sütnineye veremiyecek kadar da kıskançtım.

Bir yandan Nermini yetiştirmeğe çalışıyor, bir yandan onunla beraber çocuğumu büyütüyordum. Sütümle, gençliğimle, en ince zevklerim ve emeklerimle baktığım yavrumu kim derdi ki.. bir gün bırakıp gideceğim.

Çocuğumla uğraşırken içimde yanan sevgiyi, ben hiç, hiçbirşeyde bulmadım Cezmi...

Çocuk sevgisi, henüz ismi lûgatlarda bulunmıyan aşktan üstün birşey... bu muhakkak. Çünkü aşk denen fırtınaya bütün mevcudiyetimle göğüs verdiğim zamanlarda bile, onu unutamadım. Çocuğumun hasreti; ateşten gömleği ile beni yaktı, kületti.

Nerminle beraber banyoda onun nasıl çırpındığını seyrettiğim zaman, yanımda boşluk duyardım. Genç bir erkekle evlenseydim şimdi böyle yalnız kalmıyacak, kollarımızı sıvayarak yavrumuzu suda beraber yüzdürecektik.. diye içlenirdim.

Çocuğumun beşiği başında söylediğim parçalar en içli, en hazin şeylerdi. Böyle mi olmalıydı Cezmi?

Çocuğumuz ilk sesleri alan kulaklarına hep içli kötü rüyaları, yarıda kalan saadetleri, uzak aşk fısıltılarının kesilişini mi sindirmeli idi?

Beş yaşına kadar çocuğumla oynadım. Konuştum, gezdim, şarkı söyledim, onu güldürmek için güldüm; şen, şakacı bir çocuk olması için genç kızlığımın tatlı geçmişine döndüm. Fakat bir gün..

Yıllardır aç, susuz kumlarda sürünen bir insan gibi ruhu boş olan ben; en korktuğum ve korka korka beklediğim şeye uğradım.

Elbet anladın Cezmi, sevdim.

Hem de eskisi gibi bilmeden, tanımadan, düşünmeden, sonuna varmadan değil.

Bir bakışta allak bullak olmakla kalmadım.

Günlerce, gecelerce onu uzaktan gördüm.. sevmemğe çalışarak, beğendiğimi, onu aradığımı kendi kendimden gizlemek isteyerek yaşadım.

Sana bunun tarihini yapacak değilim.

Genç bir kadının,

Genç, güzel, anlayışlı, kibar bir adama bağlanabilmesi için ne dönümler aşması, ne uçurumlar düşünmesi, ve nelere göğüs vermesi lâzımsa.. bütün bunları geçe geçe onu sevdim.

Geçmiş benim için silinmişti.

Gelecekten de korkuyordum.

Ondan kaçmak istedim, bunu çok istedim, fakat olmadı. Bir cılız pervane de yanacağını bile bile ışığa koşmaz mı Cezmi?

Sana bunu söyleseydim, belki çok kırılacak, sarsılacaktın. Fakat daha dürüst hareket etmiş olacaktım. Bunu yapamadım. Bu da benim suçumdur. Hem de hiç affetmediğim.. ve hiçbir zaman affetmiyeceğim suçum..

Niçin korkuyordum, sen beni ürkütecek ne yapmıştın?

Bunların karşılığını o zaman veremediğim gibi şimdi de veremiyeceğim. O kadar seviliyor ve o kadar seviyordum ki.. bir gün daha fazla dayanamıyacağımı, ne olursa olsun mesut olmak için onun hayatına karışmak icap ettiğini anladım.

Beni düşündüren, ağlatan, ezen Çiğdemdi. Onu yanıma alamazdım. Çünkü kocasının evinden en ağır bir namussuzluk damgasını yiyerek kaçan kadın, ne yüzle kızını yanında tutabilirdi?

Buna ne sen, ne de seni ve beni bir zamanlar yanlışlıkla bağlayan kanunlarımız göz yumardı. İki ucundan çekilen bir halat gibi inceldim, yıprandım, kopacağımı sandım. Ve bir gün gözlerimi kapayarak: "Evet„ dedim.

Bunu nasıl dedim, nasıl diyebildim?

Bu da, karşılığı verilmesi mümkün olmıyan bir gönül düğümüdür. Ben de henüz çözmüş değilim. Bağlandığım erkek, bu kaçışı doğru bulmıyacak kadar dürüsttü.

Sana gelmek, her şeyi anlatmak ve senin gözlerinin önünde sağlam bir şekilde işi halletmek istiyordu.

Bırakmadım.

"Sen söyle, kaçmak iyi şey değildir, içini ona dök, seni anlıyacaktır„ demişti. Bunu da yapamadım.

Gözlerinin önünde küçülmeğe katlanamıyacak kadar senden çekinen bir duygu vardı içimde.. ben zaten senden her zaman çekindim Cezmi..

Ne uzatıyorum bunları. Kaçtım işte.. bildiğin gibi; senin, herkesin, uzak yakın bütün dostlarımızın bildiği, söylediği, ayıpladığı gibi kaçtım sizden..

Kızımın odasında hıçkırmağa başlamıştım. Bu gözyaşlarının sonu yollarda da gelmedi dostum. Otomobilde ağladım. Vapurda koca Akdenizi aşarken, dillerini bilmediğim, insanlarını yeni gördüğüm memleketlerde yaşarken yine ağladım.

Onu seviyordum.

Ayrıldığım dakikada dünyayı boşalmış, yaşama kuvvetim dağılmış, gitmiş olacak diye yana yana seviyordum.

Fakat elimi tutmasına, parmaklarımın ucuna dokunmasına katlanamıyacak kadar sinirli idim. Görmediğim zaman üzülüyordum.

Görünce; beni kızımdan, yurdumdan, sevdiklerimden ve saygı bağlarımdan ayırdığı için nefret ediyordum.

Gönlüm, katlanılmaz tezadlar elinde kıvrana kıvrana.. ne acılar çektim bilsen Cezmi.

Kızımı ölecek, çıldıracak kadar özlüyordum. Gece yastıklarımı, yorganlarımı dişlerimle didikliyor, göğsümü parçalıyordum.

O, bütün hırçınlıklarıma, buhranlarıma sessizlikle, güler yüzlülükle katlanacak kadar bana bağlı ve terbiyeli idi.

Bu hayat elbette böyle sürüp gidemezdi.

Bir gün ağlaya ağlaya beni yurduma götürmesini, kızıma döndürmesini istedim.

Çok gençti.

Güzel, zengin, alımlı bir erkekti. Kime el uzatsa koşa koşa gelir ve onun tarafından sevilen, onun hayatına giren bir kadın mutlak mesut olurdu.

Beni en ağır başlı bir adam gibi dinledi.

"Seni memleketimize götürürler Meliha!.. dedi. Bu çok kolay. Fakat evine dönemezsin artık kızım. Kocanın kapısı senin için kapanmıştır. Çocuğunu sana vermiyecektir. Ve sen dostlarına raslamamak, seni tanıyan herhangi bir kimse ile karşılaşmamak için üzülüp duracaksın.

Biz yanlış yol tuttuk Meliha.

Seni daha iyi tanımalı idim. Senin hiçbir zaman şerefini, yuvasını, çocuğunu ayak altına aldıktan sonra mesut olamıyacak bir yaradılışta olduğunu anlamalı idim.

Şimdi iş işten geçti. Son çareye baş vuracağım. Kocana yazacağım. Senin saadetin için aranızdaki evlilik bağını koparmasını, acele nikâh yapacağımız için Çiğdemi bize vermesini rica edeceğim.

O kadar yalvaracağım ki senin sıhhatin, saadetin, şerefin için bu fedakârlığı yapacak. Bir ilim adamı kötülük yapmağa muktedir değildir Meliha.

Bizi affedecek.

Ve sevgili Çiğdemi aramızda gördükten sonra biz mutlak mesut olacağız Meliha!.. "İnan buna. Mutlak mes'ut olacağız!..„

Sana yazdı.

Karşılığını ölürcesine bekledim.

Beni avutmak için gezdiriyordu. Müzeler, parklar, tiyatrolar, sinemalar, küçük köyler, göl kıyıları.. hiç, hiç biri gözümü, gönlümü çekemiyor, sarmıyordu.

Otelde ayrı odalarda kalırdık.

Ben sabahlara kadar uykusuz: "Çiğdem, Çiğdem!„ diye çırpınırdım.

Çektiğim acı, beni hayattan soğutacak kadar kuvvetli idi.

Ateşle, çırpınarak beklediğimiz kurtarıcı karşılık:

Açılmadan geri çevrilen mektubumuz oldu.

O, zarf elinde sapsarı dalıp giderken; ben dünyadan kovulmuş insanlar gibi başım yerde, düştüğüm büyük felâket uçurumunun dibini görmüş oldum.

Seyahate nasıl temiz, lekelenmemiş bir yüzle çıktıysek.. yine ayni temizlik ve ayni içli gözyaşları içinde döndük Cezmi.

Her iyi ve güzel şeyin,

Her içli duygunun ve eşsiz feragatin romanlarda yaşayıp, kitap raflarında kaldığını düşünürüz değil mi?

Hayır. Bu doğru değil. Her kaidenin bir ayrılış noktası vardır.

O; sevdiği, taptığı, bağlandığı kadını kirletmekten, düşürmekten korkarak feda etmeğe katlandı. İkimiz de bir his fırtınasına tutulmuş, her şeyi ayak altına alarak, her zora göğüs vereceğimizi umarak yollara düşmüştük.

Fakat uzun Akdeniz yolculuğu başlarımıza sinen hiyanet dumanını dağıtmış, göğüslerimizde dönen kalplerimize muhal bir aşkın ne demek olduğunu öğretmişti.

Kuvvetle seven insanlar için ıstırap cana yakın bir arkadaştır.

Olgunlaşmış ve sendelemeden yaşamak için bu lâzımdır; çok, çok lâzımdır ıstırap insana. Bunu ne kadar geç öğrendim dostum.

Ben kızımın acısını çeke çeke kendime geldim.

O, yanında acısı elle tutulur bir hal alan sevdiği kadına yandı, sızlandı. Aşkımızı sinir sarası haline getirmekten koruduk.

Belki, bir baş dönmesi içinde herşeyi çiğneyip gitseydik.. bu kadar kuvvetle sevişecek, birgün biribirimize en önüne geçilmez azılı birer düşman hissi besliyecektik.

Bizi bütün bunlardan koruyan sevgili, küçük Çiğdem oldu.

Beni İstanbula getirdi.

Çocukluğumu, genç kızlığımı içinde geçirdiğim sevgili baba evine dönmüştüm.

Maddî hiçbir eksiğim olamazdı.

Kendimi taşa gömecek kuvveti görüyordum içimde...

Babamın kılıcını şakırdattığı, annemin renk renk elbiselerinin ipek eteklerini sürüdüğü kocaman yalının bir köşesine çekildim. Güngör kalfa ile yaşamağa başladım.

Bu kadın bana inandı Cezmi. Temiz kaldığıma, düştüğüm kadınlık zafından zararsız çıktığıma inandı.

Bu inanış, hayatımın en tatlı bir hatırası oldu.. ve yine öyle kalacak.

Onun gitmesini istemiyordum.

Kalmasını istemediğim gibi...

Beraber yaşamak günâhtı.. cemiyetin günâhı.

Ayrı kalmak ta gûnah.. Kalplerimizin katlanamıyacağı bir günâh.

"Bir gün dönüp geleceğim. İşleri düzelteceğiz ve mes'ut olacağız.

Yaşadıkca seni seveceğim ve senden başka hiçbir bağım, senden başka hiçbir düşüncem olmıyacak.

Üzülme. Beni bekle. Seni çok ta bekletmiyeceğim. Cezmi ile anlaşacağız!..„ dedi, gitti.

Bu öldürücü acılar çektiren aşktan bende kalan şey; bir kalb dolusu sevgi ve ellerime düşen birkaç damla gözyaşıdır.

O gitti. Bir daha da dönmedi. Yabancı memleketlerde bir tren kazasına uğradığını öğrendim.

Bana hayatta, aşkımda mesut olmak mukadder değilmiş. Ardından ağladım, çok ağladım. Onunla beraber ümitlerim, emellerim de söndü. Ve boşalan dünya artık bana bir başka tat vermedi, bir başka his aratmadı Cezmi.

Sana yazamadım.

Yine geri çevirip atacaksın diye.

Gelemedim.

Yüzüme kapıyı vurup kapayacaksın korkusu ile..

(Arkası var)

Deniz Orkestrası Şefi İhsan Onat'ı Dinlerken

— Başı 13 üncü sayfada —

— Ya acı bir hatıranız.

— Yine mütareke günleri.. Mahaza sana daha acı bir hikâye anlatayım. Ölen İngiliz Kralı beşinci Corcun taç giyme merasimi için Hamidiye ile beraber İngiltereye gitmiştik. Londra belediyesi büyük bir ziyafet veriyordu. Orada birkaç parça terennüm edince, baktım; etrafım bir sürü insanlarla doldu.. Meğer gazetecilermiş.. Beni müthiş bir sual yağmuruna tuttular.

— Hangi konservatuvardan mezunsunuz? dediler.

— Hiç bir yerden mezun değilim.

— Nasıl olur.

— Ben hüdayi nabit yetiştim.

— Mümkün değil?

— Sebeb?

— Akıl almaz, deli işi olur da..

— Sizin aklınız almazsa, bizim alır.

— Siz kimsiniz?

— Türk...

Türk, deyince deminki hayretleri derin bir şaşkınlığa döndü.

— Yalan yalan. (Türk) hiç garp musikisinden anlar mı. Bu ruhu nasıl hazmeder.. dediler.

İhsan Onat uzun bir düşünceye daldı. Yavaş yavaş, başını kaldırdı:

— O zaman aklıma bir kurnazlık geldi. Baktım, Türklüğümü bir türlü isbat edemiyecektim. Müslümanlıgım imdadıma yetişti.

Ertesi gün Londra gazeteleri baştan başa hep bu vak'a ile dolu çıktı. Fakat ben hayatımın en acı gününü o ânda geçirdim. Devir, kör olan Osmanlı devri...

— Ençok sevdikleriniz?

— Müzik, çocuk ve çiçekler...

Müzik benim ekmek, su gibi tabiî bir ihtiyacımdır. Hattâ bir gün, beş gün ekmeksiz, susuz yaşamak benim için mümkündür, fakat müziksiz, kalırsam, sudan çıkmış bir balık gibi havasız ölürüm.. Anne sütü emen çocukları çok severim. O masum bakışları bana doyulmaz bir zevk gibi gelir. Çiçeklere bayılırım. Alev alev, yanan karanfillere, boynu bükük nazlı lâlelere, kızıl bir gönül gibi goncalaşmış güllere baka baka, koklaya koklaya doyamam. Yalnızlıktan da pek pek hoşlanırım. Kiliseye benziyen odamda yalnız kalmayı, bir kaç dostla çene çalmaya tercih ederim. Bu gördüğün musikî üstatları benim sevgililerimdir.. Hele bu koca sağır Bethoven.. Ah, bilsen, onunla huylarımız, mizaçlarımız, zevklerimiz ne kadar müşterektir. Radyoda, Mes'ut Cemilin şiir sesi de beni çok enterese eder..

— Neleri sevmezsiniz..

— Ahengi, armonisi olmıyan musikiyi.. Musikiye saygı göstermesini bilmiyen saygısızları..

— Alaturka musiki hakkında ne düşüniyorsunuz?

— Böyle bir musiki var mı, bilmiyorum. Ben, bizim olan millî havaları çok severim. Çünkü onda kendimi, benliğimi ve Türklüğümü bulurum.

***

Tatlı bir rüyadan uyanıyorum. Altmış yaşındaki, saçları bile ağarmamış genç adam karşımda bir efsane, şehrazât gibi.. Akşam karanlığı odaya tül tül, siniyor. Beni aşağıya kadar uğurlamak inceliğini gösteriyor.

Ellerimiz hararetle biribirini bulurken:

— Son bir sual, diyorum. Hiç sevdiniz mi?..

Kara, uzak rüyalar görüyor hissini veren, gözlerinde sonsuz lâvlar tutuşuyor.

— Sevgisiz insan ham bir ahlata benzer. Müzik ve aşk.. Müzik aşktır. Aşk ta şarap..

Ben bütün ömrümce sevdim Baykal.

***

Yolumun üstünde yıldız böcekleri var..Körfeze süzüle süzüle, bir harp gemisi giriyor, gönlümde ve körfezde bol bir ışık...

Atletik hututunuzu muhafaza ediniz

Şişmanlıkla mücadele ediniz ve bunun en iyi çaresi olan **SHORT LINIA** yı giyiniz. Daimî masajının tesirile yağlı tabakayı giderir. Hususî elâstikî bir trikodan yapılmış olan **SHORT LINIA** adi bir külot gibi yıkanır.

Fiyatı: 10 liradan itibaren.

Satış yeri yalnız:

J. ROUSSEL

Paris, 166 Bd. Haussmann

İSTANBUL, Beyoğlu

Tünel meydanı 12 No.lu.

Mağazamızı ziyaret ediniz veya 20 No.lu tarifemizi isteyiniz.

SÖYLEYİNİZ GENÇ KIZLARA

— Başı 9 uncu sayfada —

dan yakaladım. Sokağa fırlattım ve büyük demir kapıyı çekdim.

Sonra avını bekliyen canavarı vurdum.

Genç kızları, tecrübesiz genç kadınları bir daha tuzağa düşürmesin diye öldürdüm onu..

İşte hepsini öğrendiniz.

Ferdi benim için acı çekmesin. Onu sevmeyi, asıl burada öğrendim.

Bu acı annemi yere vuracak.

Arkamda temiz bir hatıra bırakmadan sönüp gideceğim.

Bütün bunlara yanmıyorum artık. Madem ki öcümü almış bulunuyorum. Derdimi deştiniz. Söyleyiniz bu faciayı dostlarınıza, yakınlarınıza ve muharrir arkadaşlarınıza..

Anlatınız, başıboş gönüllerle dolaşan genç kızlara..

İnanmasınlar, çağırıldıkları kibar odalarına inanıp ta gitmesinler. Anlatınız bu korkunç sonu onlara..

***

Avukat, genç kadını bir hıçkırık kümesi halinde bulduğu köşede bıraktı. Birkaç gün sonra, zavallıyı akıl hastalıkları uzmanına teslim ettiler.

Pamuk Nine Cevap Veriyor

Eskişehir: A. D.

Çocuğum,

Sevişmek, konuşmak, anlaşmak, ayıp, günah değil, fakat doğru yolda yürümek, şaşırmamak, sapıtmamak şartile.

Siz sevişiyorsunuz, konuşuyorsunuz ve anlaşıyorsunuz, hepsi güzel, iyi; fakat sonu fena olabilir. İşin burasına kadar temiz bir yolda yürüdüğünüz halde, niçin çamurlu ve pis bir yola sapacaksınız?

Doğru yoldan gitmek imkânı varken kız kaçırmak çok tuhaf...

Oğlum, mademki sevişiyorsunuz, niçin evlenmiyorsunuz? Hem iki ailenin arasındaki dostluğu, akrabalık bağıyle sağlamlaştırır, hem de biribirini seven iki gence bir yuva açılmış olur. Yoksa evlenecek çağda ve mevkide değil misin? Eğer ikiniz de henüz mektepli çocuk iseniz o zaman iş değişir. Size derslerinizi, mektebiniz, ve istikbaliniz ile meşgul olmanızı tavsiye ederim. İnsanlar, çocukluk çağlarında ancak gönül aşklarile yaşarlar. Siz de sevginizi gönlünüzde saklıyarak, mektebinizle uğraşırsınız... Eğer bu söylediklerim doğru değilse, bildiğiniz gibi hareket edersiniz...

No. 56 YARIM AY BİLMECE KUPONU No. 56

Bilmece No. 56

Â..m .ç.e m..eb.. .ir ..sn. y.. .ev..t g..i
Ol..ya d..le. ..ha..a b.. n.f.. ..h.at .ib.

Noktalar yerine gereken harfler gelince Osmanlı Padişah'arından birine atfolunan meşhur bir beyit ortaya çıkacaktır.

Bu bilmeceyi doğru çözenlere armağanlarımız :

Birinciye: Deniz mayo takımı (şapka ve ayakk.bı ile birlikte); ikinciye: Krokodil el çantası; üçüncüye: Beyaz yünden fantazi pantolonl.k kumaş; 4 - 15 inciye: Resimli Ayın 6 aylık abonmanı; 1 - 30 uncuya: Yetmiş beş kuruşluk bir kitap; 31 - 60 ıncıya: Elli kuruşluk bir kitap; 61 - 100 üncüye: On beş kuruşluk bir kitap.

5ı üncü sayımızdaki bilmecenin doğrusu:

«Şimdi buradaydı gitti elden
Gitti ebede gelip ezelden» dir.

Bu bilmeceyi doğru çözenler arasında çekilen kurada kazananlar :

Pardüsülük kumaş: İstanbul Burgazadası Piyasa caddesi No. 11 yalıda Bay Mehmet Refiğ.

Emprime elbiselik: İzmir Halil Rifat Paşa caddesi Üçler sokağı No. 69 da Bayan Nerime Şencan.

Biryantin: İstanbul Pertevniyal lisesi 363 Mustafa Sağnak. İstanbul Beşiktaş Yıldız Okulılargüneşi sınıf 8 den Pervin. İstanbul Defterdar Dıkimevi Terzi Şadiye Durusoy. İstanbul Acıçeşme Numan sokak No. 3 Neriman Gürel. İstanbul Kadıköy Hünkârimaamı Hâşimbey sokak No. 2 Hikmet Cemal.

Yüz kuruşlık bir kitap: İstanbul Darüşşafaka lisesi 107 No. Tahir Sözeri. İstanbul Haydarpaşa Çayır caddesi Çilekçi sokak 2 No. Samime Törün. İstanbul İstiklâl lisesi 377 Naci. Ankara Vilâyet Daimî Encümeni kâtibi Ş. Erkmen. Ankara Gazi Terbiye Enstitüsü Engin. Suna kardeşler. Sivas Cihan pastahanesinde makinist Süleyman Solgun. Konya Akifpaşa ilkokulu 188 A. H. Özkömür. Kayseri İstasyon memuru H. K. Kılıç. Gölcük Erkin gemisi Fahir. Gölcük Berk gemisi Bl. emini T. Güney. Bursa (Hisar) Ortapazar Satı caddesi No. 41 Hasan Kartal. Mersin Maarif oteli kâtibi kızı Samiye Eroğlu. Mersin Türkiye Ziraat Bankası Carullah Altunbay.

Yetmiş beş knruşluk bir kitap: Sivas Şeltren Mehmet Ertuğay oğlu Mehmet Ertuğay. Zonguldak Ortaokulu 521 Türkân. Erdek Yanyalı Baha kızı Nober Güner. İzmir Kahramanmescit mahlesi Tuna sokağı No. 20 Meliha. Kırklareli İstanbul caddesi No. 42 Vasfiye Kırklar. Tekirdağ Diş tabibi Nadir Toptop kızı Tülün Toptop. Samsun Ağır ceza mahkemesi zabıt kâtibi Şefik Önen. Antalya Elmalı mahallesi Rasat sokak No. 10 Ayşe Tuncerden Zeki Nayman. Elâziz Altıncı okul öğretmenlerinden Muzaffer Yalın. Adana Kız lisesi 780 Mefl ar Arıç.

Elli kuruşluk bir kitap: Çarşanba (Samsun) Fuat Menteş oğlu. Samsun Ihlamur sokak No. 6 Malâhat Varol. Ankara Harp okulu No. 12 Selâhattin Ataçeri. Samsun D. D. gar müdür muavini Etem Kars eşi Fatma Kars. Tokat Orta okulu öğretmeni Faik Suner kızı Handan Suner. Adana öğretmen okulu 660 Hasan Erkan. İzmit Kozluk kışla caddesi No. 33 Doğan Korkut. Antalya Lisesi 301 Hüseyin Kurul. Adana Öğretmen okulu 740 Fuat Sağır Osman. İstanbul Firuzağa Kadirler caddesi No. 42 Saffet Üçok. İstanbul Bostancı Çamlık No. 1 Hale Güros. İstanbul Sultanahmet Su Terazisi sokağı 13 Şükriye. İstanbul Alman lisesi Neriman Epiker. İstanbul Nuruosmaniye caddesi 70 Kâmiran Sezer. Mersin Orta okulu son sınıf Macide Ateş.

Yirmi beş kuruşluk kitap: Babaeski Süvari alayı levazım asteğmeni İhsan. Ankara Harp okulu 1 Tb. 4 Bl. 4802 Oskan Güngör. Ankara (Yenişehir) elktrik işleri etüd idaresi Genel direktörlüğü Nesrin İstek. Ankara Ziraat bankası umum müdürlük muhasebe servisi Münevver Çetinel. Ankara Altıniş kuyumcusu vasıtasile Tevfik Eştaş. İzmir ikinci karantina Mısırlı caddesi 263 evde Perihan K. Özaltınbaş. Kastamonu İsfendiyar mahallesi Tokluduruk sokağı No. 6 Tuğay. Maraş piyade alayı 12 nci bölük komutan vekili asteğmen Ziya eşi Nezihe Özkazanç. Konya Lisesi 912 Hayri Yücel. İzmit Orta okulu 750 Bahtiyar. Kütahya Avukat Ş. Ş. Dural kızı N. İ. L. Samsun P. T. T. Müdürlüğü kalem memurlarından Ferda Zeki Erkmen. Niğde Orta okul 118 Müzeyyen Soylu. Niğde Paşakapısı küçükçıkmaz sokağında 58 Leylâ Soplu. Ayvalık Belediye karşısında Berber çırağı Zihni Yücel.

Onbeş kuruşluk bir kitap: Adana Posta kutusu 11 İskender Adayan. Ankara İsmetpaşa mahallesi Yiğitler sokak No. 14 Nadire. İstanbul Kabataş erkek lisesi 4/D No. 292 O. Baykal. Sivas Meteoroloji müdürlüğünde Muzaffer Kayhan. Konya Süel orta okul 8/3 No. 4775 Tarık Günkut. Muğla Mutaf Şükrü kızı Şükriye. İstanbul Yedikule istasyon caddesi 109 Süzan Göker. İstanbul Halıcıoğlu M. Tunç. Bursa Işıklar Süel lisesi sınıf 3 No. 3371 S. Atay. Mudanya Piyade alayı levazım yazıcısı F. Çağlarer. Bergama Orta okul sınıf 3/A No. 51 Zühdü. Turhal Şeker fabrikası muhasebe bürosu Bayan Süreyya Meriç. Erdek Merkez okul öğretmeni Feriha. Söke Süvari asteğmeni Feridun Ertürk. İstanbul Tıb Fakültesi No. 1773 Nami Isırkan. Eskişehir Lisesi 4/B No. 815 R. Özen. Amasya İnhisarlar avukatı Hakkı kızı Semahat. Keskin Merkez baytar S. Me. Asım Acun. İstanbul Kadıköy itfaiye gurup amiri İbrahim Tüzünkan. Ayancık Hâkiminin kızı Süzan Kara Ali. İstanbul Bostancı Bağdat caddesi merhum yarbay Yusuf kızı Afife. İstanbul Bahçekapı Taşhan yanında No. 2/1 Muzaffer. İshaklı Dereçine köyü öğretmeni Avni oğlu Sadettin Bilgin. İstanbul Osmanbey Şairnigâr sakak No. 66 Kitapçı apartman Ayşe Kasman. İstanbul Fatih Sultanselim Cabiçelebi sokak No. 9 Melâhat. İstanbul Maltepe Askeri lisesi sınıf 10/2 No. 2869 Cemal Köker. İstanbul Gelenbevi sınıf 1 Remzi. İstanbul Beşiktaş Muradiye mahallesi Şair Nazım sokak No. 44 Reyan Alpfer. İstanbul Maltepe Tarla sokak No. 21 evde Fatma. İzmit Belediye dairesi Mebrure Özgür. İstanbul 42 nci okul talebesinden No. 463 Niyazi Gürsoy. Amasya Yeşilırmak okulu No. 201 Tomris Toprak. İstanbul Heybeliada Hamam sokak Seniha Fuat Driner. İstanbul Nişantaşı Kız orta okulu No. 346 Leylâ. İstanbul Küçük Bebek Dereboyu No. 57 Ulviye Altan. İstanbul Çengelköyü Kuleli mektep sokak No. 18 de Atıfet Tanyolaç. İstanbul Üsküdar ayazma tulumba sokak 34 Şermin Sunol. İstanbul Yeşilköy Gramofon Şirketinde Hüsniye Batu. İstanbul Vefa erkek lisesi 4/A No. 32 Muammer Gökemre. İstanbul 55 nci ilkokul öğretmenlerinden Naciye Noyan.

Yazı direktörü: Emin Refik Uzman ◆ No. 56 ◆ 1 Haziran 1937 ◆ Basan: Resimli Ay Basımevi T. L. Ş.

ON

SENE

GENÇLEŞTİM

Bundan böyle ihtiyar ve donuk bir hal alan teni, temiz ve genç bir hale sokup beyazlaştırmak çok kolay bir iş. Sonunda fen, ten ve cildi iyice besleyen maddeyi de keşfedip ortaya çıkardı. Bu madde uğuşturularak tene sürülünce, mesamat tamamile açılıp serbest kalıyor. Çizgi ve buruşukluklar bertaraf oluyor, bazı cilde arız olan siyahımsı noktalar yokoluyor. Bu temizleyici ve besleyici madde yalnız: yeni "TOKALON„ kreminde vardır.

Bu maddede, harikulâde bir kuvet bulunduğu için, en çirkin yüzler bile za zaman da genç ve güzel bir hal alıyorlar

" TOKALON„ kreminin " Pembe „ renkli olanını gece yatmadan önce kullanınız. Uykunuzda derinizi tazelendirir. Sabahları ise " TOKALON „ kreminin "beyaz„ renkde olanını kullanınız. Tene bir beyazlık, bir serinlik verir.

Beyaz "TOKALON„ üzerine sürülen podra bütün gün kuvetini muhafaza eder. Teniniz, cildiniz nekadar fena olursa olsun "TOKALON„ kremini kullanmağa başladıktan sonra elde edeceğiniz neticeyi sevinçle karşılayacaksınız. "TOKALON„ ile hiç ummadığınız bir netice elde edeceğinize emin olabilirsiniz.